

DWUDZIESTE DZIEWIĄTE SPRAWOZDANIE
DYREKCJI
C. K. WYŻSZEJ SZKOŁY REALNEJ
WE LWOWIE
ZA ROK SZKOLNY
1902.

WE LWOWIE.
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Wydawnictwo Drukarnia we Lwowie.

1902

100 225
Spr 14

TREŚĆ:

1. Błędy językowe młodzieży szkolnej (Verzeichnis der am häufigsten vorkommenden Sprachfehler der Schuljugend) zebrał prof. Artur Passendorfer.
2. Kronika i statystyka zakładu — przez Dyrektora.

Słowo wstępne.

Języka poprawiać nie wolno —
co innego błędy językowe ludzi nie
umiejących po polsku pisać.

Alexander Brückner.

Praca niniejsza jest wyciągiem słownika gramatycznego dla młodzieży szkolnej, który w znacznie większej objętości do druku przysposabiamy. Dla braku miejsca zamieszczamy tu tylko bardzo małą liczbę uwag gramatycznych, nie przytaczamy też przykładów z dzieł znakomitych pisarzy — uczynimy to w wydaniu obszerniejszem. Stanowisko nasze w sprawach językowych zaznaczamy krótko i jasno: najwyższym trybunałem w sprawach językowych jest współczesny, powszechnie panujący, zwyczaj językowy. „Języka poprawiać nie wolno — co innego błędy językowe ludzi nie umiejących po polsku pisać“. Kształt wyrazów i całe zwroty, powszechnie używane, są p o p r a w n e, chociażby się wyłamywały z pod jarzma prawideł gramatycznych — i na odwrót: „prawidłowe“ kształty wyrazów i zwrotów są n i e p o p r a w n e, jeżeli wyszły z powszechnego użycia. — Z natury rzeczy wypływa, że tego rodzaju prace, jak niniejsza, powinny przejść przez ogień krytyki, dlatego też wdzięcznem sercem przyjmować będziemy wszelkie spostrzeżenia i uwagi miłośników języka ojczystego i skorzystamy z nich w wydaniu następnem. Ze względów dydaktycznych stosujemy się w dziełku naszym do zasad pisowni, przyjętych przez Radę Szkolną krajową, gdyby nie ta okoliczność, poszlibyśmy za A. A. Kryńskim. Ale u granic pisowni kończy się nasza uległość, nie mogliśmy bowiem dla zachowania powagi gramatycznych podręczników szkolnych poświęcić sprawy czystości języka. Otwarcie i bez ogródki zaznaczyliśmy błędne formy, podane w gramatyce szkolnej, oraz formy poprawne, które podręczniki nasze niesłusznie potępiają. W celu roz-

wiania wątpliwości, które się nam podczas układania niniejszego słowniczka nasuwały. zaglądaliśmy do dzieł znakomitych stylistów, oraz do prac znanych pracowników na niwie językoznawstwa: Baudouina de Courtenay, Brücknera, Bystronia, Kaliny, Karłowicza, Krasnowolskiego, Krčeka, Leciejewskiego, Lindego, L. Malinowskiego, Niedźwiedzkiego, Nitscha, Pilata, Zawilińskiego i i., a zwłaszcza do najlepszego podręcznika gramatycznego A. A. Kryńskiego. Za cenne wskazówki dziękujemy ks. Dr. Alexandrowi Pechnikowi, prof. Romualdowi Bobinowi i prof. Józefowi Giertowskiemu.

We Lwowie, w lipcu 1902.

Autor.

Uwaga.

† (krzyżykiem) oznaczamy formy błędne, które gramatyka szkolna (Gramatyka szkolna A. Małeckiego, wyd. VIII. — Zwięzła gram. F. Konarskiego, Lwów 1898. — Prawidła pisowni polskiej ze słowniczkiem, Lwów 1895.) za poprawne uważa.

* (gwiazdką) oznaczyliśmy formy poprawne, które gramatyka szkolna potępia.

A.

adres (nie: adresa), tego adresu, te adresy, tych adresów.

agrest (nie: angrest).

akt, te akta (nie: akty), tych aktów (=papiery urzędowe). Zamiast formy „aktów” używamy czasem „akt” w wyrażeniu: złożyć, zapisać do akt, można jednak i w tym wypadku użyć formy „aktów”.

akt, te akty (nie: akta), tych aktów (=podział utworów dramatycznych, obrzędy, czynności urzędowe, nazwy modlitw: akt wiary, nadziei, miłości, skruchy).

Alpy, 2. pp. Alp (nie: Alpów).

Apeniny, 2. pp. Apenin (nie: Apeninów).

apteka (nie: aptyka).

aptekarz, tych -rzów albo -rzy.

aptekarzowa, tej -wej, tę -wę, 5. pp. -wo, te aptekarzowe (nie: -wy).

architekt (nie: architektka), tego architekta (nie: -ty).

arfa i harfa.

augsburski (nie: augsburgski).

awans, lm. awanse (nie: -sy).

awansować (nie: awanzować).

B.

bagatela (nie: ten bagatel), tej bagateli.

balsam (nie: balzam).

bark, tego barku, te barki, tych barków (ramiona).

barka (łódź), te barki, tych bark.

baronowa, tej -wej, tę -wę, 5. pp.

baronowo, te baronowe (nie: -wy).

baronówna, 2. pp. -ówny, 3. pp. -ównie, te baronówny.

baśn, te baśnie, tych baśni.

batóg (nie: batóg).

bawół, tego bawołu.

belka (nie: ten belek), tych belek (nie: belków).

belkotać, belkoczyć* -czesz* -cze* (jak: deptać — zobacz!).

Bernardyn (nie: Bernadyn).

bezczelny (nie: beszczelny).

bezkrólewie, temu bezkrólewii, tych bezkrólewii (nie: -ów).

bezprawie, temu bezprawi, tych bezprawi (nie: -ów).

będę pisał, będę pisać*, pisał będę*, pisać będę; wszystkie te formy są poprawne (obacz: *czas przyszły*).

Biała, Białej, Białę, Biało! w Białej. bilet, tego biletu, te bilety (nie: -ta).

biurko, temu biurku (nie: -owi).

biuro, temu biuru (nie: -owi).

bladnąć, bladnę, bladnie, bladną, bladnął albo bladł; bladnąć, bladnę, bladnie, bladną, bladnął; bladnieć, bladnieję, bladnieją, bladniał.

blady, bladszy i bledszy (obie formy poprawne, częściej: bledszy).

bladnąć (obacz: bladnąć).

bladnieć (obacz: bladnąć).

blaszany (nie: blaszanny).

boa (nieodmienne!); np. skóra olbrzymiego boa (wąż); bardzo jej ładnie w tem puszystem boa (szalik).

bogini, tę boginię*; dawniejsza forma
 4. pp. *boginią* utrzymuje się tylko
 w języku literackim.
 bolesny (nie: boleśny), ale: boleśnie.
 ból, 2. pp. bólu*, 6. pp. bólem*, lm.
 bóle*; w Galicyi mówią i piszą
 przeważnie: bolu, bole.
 brać, biore (nie: bierę), bierzesz...
 biorą (nie: bierą), biorąc (nie:
 bierąc).
 brak czego (nie: na czym); np. brak
 żywności, sił, wytrwałości.
 brakować. Na oznaczenie niedostatku,
 braku, używamy tego czasownika
 nieosobowo, łącząc go z 2. pp.;
 np. brakuje siostry, zeszytu, książ-
 żek (nie: siostra brakuje, zeszyt
 brakuje, książki brakują). Żle: kto
 brakuje? (zamiast: kogo brakuje?)
 W dziełach najznakomitszych pisa-
 rzy znajdujemy wyrażenia: brakuje
 mi na odwadze, na żołnierzach itp.
 (lepiej: odwagi, żołnierzy).
 brat, mojemu bratu (nie: bratowi),
 braćmi (nie: braciami).
 bratowa, mojej bratowej (nie: -wy),
 moją bratową (nie: -wą), te bra-
 towe.
 bronić łączy się z 2. pp., bardzo rza-
 dko z 4. pp.; np. bronić murów,
 okopów, twierdzy. Bronić (zabro-
 nić) komu czego (nie: co); np. za-
 broniłem mu wstępu. Obronić rzą-
 dzi zawsze 4. przyp.; np. obronił
 zamek.
 broszura (nie: brożura).
 brzytwa (nie: ta brzytew), 2. pp. lm.
 brzytw i brzytew.
 budowniczy, lm. budownicowie.
 bulgotać (odm. jak bulkotać).
 bulkotać, bulkocze* -czesz* -cze* (jak:
deptać — zobacz!).
 burgrabia (odmienia się jak hrabia —
 zobacz!).
 burmistrzowa, tej -wej (nie: -wy), tę
 burmistrzową (nie: -wą), lm. bur-
 mistrzowe.

C.

carowa, 2. 3. 7. pp. -owej, 4. pp. -owe
 (nie: -ową), 5. pp. -owo, lm. ca-
 rowe.
 carówna, 2. pp. -ny (nie: -nej), 3.
 pp. -nie, lm. carówny (nie: -ne).
 carstwo (monarchia) *wypowiedziało*
 wojnę; carstwo (car i carowa) *mie-
 szkają* (nie: mieszka) w zamku.
 cebula (nie: cybula†).
 celować (nie: cyłować).
 cepy, dwoje, troje... cepów.
 cerować (nie: cyrować).
 cesarstwo (monarchia) *nałożyło* po-
 datki; cesarstwo (cesarz i cesarzo-
 wa) *przybyli* (nie: przybyło) do
 zamku.
 cesarzowa, 2., 3., 7. -owej, 4. -owe
 (nie: -ową), lm. -owe.
 cesarzówna, 2. -ówny (nie: -nej), 3.,
 7. -ównie, 4. -ównę, lm. -ówny
 (nie: -ne).
 charkotać, charkocze* -czesz* -cze*
 itd. (jak: *deptać* — zob.!).
 chlubotać, chlubocze* -czesz* -cze*
 itd. (jak: *deptać* — zob.!).
 chłupotać, chłupocze* -czesz* -cze*
 itd. (jak: *deptać* — zob.!).
 chłęptać, chłępcze* -czesz* -cze* itd.
 (jak: *deptać* — zob.!).
 chłop, temu chłopu (nie: -owi).
 chorągiew (nie: chorągwia, chorę-
 giew), tej chorągwi, te chorągwie
 (nie: choregwie), tych chorągwi.
 chorągiewka (nie: choregiewka).
 chrobotać, chrobocze* -czesz* -cze*
 itd. (jak: *deptać* — zob.!).
 chropotać, chropocze* -czesz* -cze*
 itd. (jak: *deptać* — zob.!).
 chrupotać, chrupocze* -czesz* -cze*
 itd. (jak: *deptać* — zob.!).
 chrząkać albo krząkać.
 chrciny (nie: krzciny); odbyło się
 dwoje (troje) chrzcin.
 chrzest, chrztu (nie: krzest, krztu).

chrzestny (nie: krzestny, chrześny, chrzesny†).

chrześcijanin, 2. -nina, 5. chrześcijaninie (nie: chrześcijanie), 1. lm. chrześcijanie, 2. chrześcijan.

chrześniak (nie: krześniak).

chuć, te chuci (nie: -cie).

chwalić, chwalimy (nie: chwalemy).

chwycić, chwycić (nie: chycić, chytać).

ciasno, ciasniej (rzadko: cieśniej).

ciasny, ciasniejszy (rzadko: cieśniejszy).

ciasto, w cieście (nie: w ciastcie).

ciekawy łączy się z 2. przyp.; np. jestem ciekawy wyniku, zakończenia tej sprawy (nie: na wynik, na zakończenie).

cielesny -a -e (nie: cielesny -a -e), ale: cielesni, cielesnie.

ciemie, temu ciemieniu (nie: -owi), te ciemiona, tych ciemion.

cierni (ten), tego ciernia, tym cierniem, albo: ta cierni, tej cierni, tą ciernią.

cierpieć, cierpimy (nie: cierpiemy).

cieszyć się z czego, czem, myślą o czem.

cieśla, tych cieśli i cieśłów.

ciosać (nie: ciesać), cieśla ciosa albo ciesze, ciosałem (nie: ciesałem).

cmentarz (nie: smętarz).

coż (nie: což).

cudzoziemiec, 5. cudzoziemcze (nie: -cu).

cudzysłów, tego cudzysłowu, te cudzysłowy.

cwałem, cwałować (nie: czałować). cybula†, obacz: cebula.

Cygan, lm. cygani (w języku literackim i w żywej mowie ogółu spotykamy także formę: cyganie).

cygaro, te cygara (nie: -ary), tych cygar (nie: -arów).

cytata, tej cytaty, tych cytata (nie: ten cytata, tego cytatu).

Czarna, 2., 3., 7. Czarnej, 4. Czarnej. czarniawy albo czerniawy.

czarny, czarniejszy (nie: czerniejszy). czart, temu czartu (nie: -owi).

czas przyszły: a) będę pisał, b) pisać będę, c) będę pisać*, d) pisał będę*. Najczęściej używamy formy pod a), rzadziej formy pod b), najrzadziej formy pod c) i d), ale wszystkie te formy są poprawne, spotykamy je bowiem w najdawniejszych zabytkach języka, w dziełach dawniejszych i nowszych znakomitych pisarzy, oraz w żywej mowie współczesnej.

czata, 2. lm. czat (nie: czatów).

Czech, lm. Czesi, Czechów; Czechy (kraj), 2. Czech; np. stolica Czech.

czekolada (nie: czekulada).

czepek (nie: czypek).

czerniawy albo czarniawy.

częsty, częstszy (rzadziej: częściejszy).

czeńnikowa, 2. 3. 7. czeńnikowej (nie: -wy), 4. -owę (nie: -ową), 1. lm. -owe (nie: -owy).

Częstochowa -owy -owie.

człowiek, 5. człowieku i człowiecze.

czosnek (nie: czosnyk), 2. czosnku, 1. lm. czosnki, czosnkowy (nie: czosnykowy).

czółno, 3. czółnu, tych czółen.

czterdziestu (nie: czterdzieści†) uczniów pisze (nie: piszą); czterdzieści kobiet, kwiatów, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.

czterdzieści (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!).

czterej uczniowie albo czterech uczniów, cztery kwiaty, kobiety, koła (odmieniaj jak *trzej*, *trzy* — zob.!). Czterej gospodarze *kupili* pole, albo: czterech gospodarzy *kupiło* pole. Czterech uczniów przyszło do szkoły, pisali i czytali (nie: pisało i czytało).

czternaście (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!). Czternaście (nie: czternaście†) uczniów pisze (nie: piszą);

czternaście kobiet, kwiatów, piór, drzew jest (nie: są) w ogrodzie. cztery (zob. *czterej*).

cztery kobiety (nie: kobiet), cztery jabłka (nie: jablek); cztery kobiety (jabłka, ptaki) są (nie: jest). Można jednak powiedzieć: jest tam kobiet (jablek, ptaków) cztery.

czterystu (nie: czterysta†) uczniów; czterysta ptaków, kobiet, książek, dzieł. 2. przyp. czterystu (rzadziej: czterechset) uczniów, ptaków itd. (odmieniaj jak *trzystu*, *trzysta* — zobacz!). Czterystu żołnierzy walczy (nie: walczą); czterysta kobiet, kwiatów, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.

czworo dzieci, 2. pp. czworga dzieci itd. (odmieniaj jak *dwoje* — zobacz!). Czworo dzieci płacze (nie: płaczą).

czyrak (nie: czerak).

czysty, czystszy albo czysciejszy.

ćma, tych ciem.

ćwiczyć kogo (=zaprawiać do czego), ćwiczyć się (w pisaniu, w skakaniu itd.) Żle: jutro będziemy ćwiczyć na boisku (zam.: ćwiczyć się)

D.

dać, daj, dajmy (nie: dej, dejmy).

Dąbrowa -owy -owie.

dać, dmą (nie: dmieć), dmiesz... dmą (nie: dmiać)

dech, tchu, ale: oddychać (nie: od-dechać).

dekret, lm. dekrety albo dekreta.

deptać. Formy dawniejsze, obecnie jeszcze tylko w języku literackim używane: depcę -cesz -ce -cemy -ciecie -cą. depcąc, depc itd. Dziś mówią powszechnie: depczę -czesz -cze -czemy -czecie -czą, depcz, depcząc. Są to formy poprawne! Podobnie odmieniają się wszystkie czasowniki tej grupy: bełkotać, klekotać, druzgotać, chleptać itp.

do syta (nie: do sytu).

doczytać czego (nie: co); np. doczytać ustępu, książki.

dotadni (rzadziej: dodatny).

dojrzeć, dojrzewać (nie: dojrzywać).

dojść (nie: dojść†).

dokonać, dokonywać czego; np. dokonał wielkiego dzieła.

dokończyć czego; dokończ listu (nie: list), ale: skończyłem list.

doktor (nie: doktór).

doktorowa, 2. 3. 7. -owej, 4. -owe (nie: -owa), lm. -owe (nie: -owy).

dokument, lm. -ta albo -ty.

dolny (nie: dólny).

domieszać (nie: domieszac).

Dominikanin, 2. -anina, 1. lm. Dominikanie, 2. -anów.

donieść, doniosę (nie: doniesę), doniesiesz... doniosę (nie: doniesą), doniosłem.

dopiąć łączy się z 2. przyp.; dopiąć celu, zamiaru.

dopisać listu, wiersza (2. przyp., bo czynność splywa tylko na część przedmiotu); dopisać dwa słowa (4. przyp., bo czynność splywa na cały przedmiot).

dopomnieć się (nie: dopomnąć się).

doradca (nie: doradzca).

doradczyni, tę doradczynię* (dawniejsza forma 4. przyp. na *a* wyszła z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

dorozumieć się, dorozumieć się (nie: -mieć), dorozumie się, dorozumieją się (nie: dorozumią się)

doróżka i dorożka* (obie formy w użyciu).

doróżkarz i dorożkarz* (obie formy w użyciu); 2. pp. lm. -arzów albo -arzy.

dosięgnąć, dosięgnę, dosięgnąłem (rzadziej: dosiągnąć, dosiądz).

dosłać, dośle, dosłesz itd. (nie: doszle).

dostać łączy się z przyp. 2. albo 4. a) dostałem zeszyt, książkę; 2) w tym sklepie można dostać piór,

atramentu, papieru (2. przyp. częstokowy); 3) dostałem (= nabawiłem się) kataru, zapalenia płuc (nie: 4. przyp.!).

dostępować (nie: dostępywać).

dostosować (nie: dostósować), dostosowywać.

dosyłać (nie: doselać).

dotknąć (obacz: dotykać).

dotrzymać czego (nie: co); dotrzymał przyrzeczenia, obietnicy.

dotyczyć, dotyczyć się czego (nie: co); np. to dotyczy mojej siostry (dawne formy: *dotyczeć*, *dotycze* wychodzą z używania).

dotykać, dotykać się, dotknąć łączyć się z przyp. 2. w znaczeniu: lekko poruszyć, a z przyp. 4. w znaczeniu: dokuczyć, urazić, nawiedzić. Np. dotykam stali, marmuru, szkła; ale: nieszczęście (klęska) dotknęło nasze miasto (4. przyp.); to słowo dotknęło ją do żywego.

dowiadawać się (nie: dowiadować się). dowieść, dowiodę (nie: dowiedę), dowiedziesz... dowiodą (nie: dowiedą).

dowieźć, dowiozę (nie: dowiezę), dowieziesz... dowiożą (nie: dowiezą).

dowlec się, dowlókl się, dowlękę się albo dowlokę się.

dowodzić (= uzasadniać) łączy się zwykle z 2. przyp. (w dziełach wzorowych pisarzy spotykamy rzadko przyp. 4.); np. dowodzę prawdziwości wyrzeczonych słów.

dowódca (nie: dowódcza).

dozorczyni (nie: dozorczytnia), 4. pp. dozorczyńnię* (dawna forma 4. pp. na *ę* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

dożynki, tych dożynek (nie: dożynek; dwoje, troje... dożyneków).

dramat, 1. lm. dramata i dramaty.

drapieżca* i drapieżca (obie formy w użyciu).

drażnić (nie: drażnić), drażliwy (nie: drażliwy).

dreptać, drepczę* -czesz* -cze* itd. (jak: *deptać* — zobacz!).

drętwić i trętwić.

drętwy (nie: trętwy).

druciany (nie: drucianny).

drukarnia, tych drukarni i drukarni.

drukarnia, tych drukarzew i -arzy.

druzgotać, druzgoczę* -czesz* -cze* itd. (jak: *deptać* — zobacz!).

drzeć (nie: drzyć), drę, drzyj (nie: drzej).

drzemać i drzymać*, drzemka i drzymka* (obie formy w powszechnym użyciu).

drzwi, dwoje, troje... piecioro drzwi stoi otworem (nie: stoją)

drzeć (nie: drzyć), drzę, drzyj (nie: drzej).

dwa (zob. *dwaj*).

dwa jabłka (nie: jablek): dwa jabłka leżą na stole (nie: leży). Można jednak powiedzieć: na stole leży jablek dwa... (odmiana — zobacz: *dwaj*, *dwa*).

dwadzieścia (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!). dwudziestu (nie: dwadziecia*) uczniów pisze (nie: piszą); dwadzieścia kwiatów, kobiet, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.

dwaj, dwa; dwie; dwa. *Rodzaj męs.*:

1. dwaj, dwóch (nie: dwoch), dwu;

dwa. 2. dwóch (nie: dwoch), dwu.

3. dwom, dwu. 4. dwóch (nie:

dwoch), dwu; dwa. 5. dwaj, dwóch,

dwu; dwa. 6. dwoma, dwu. 7. w dwóch,

w dwu. Formy 3-go przyp. *dwom*

i 6. przyp. *dwoma* używają się

zwykle wtedy, jeżeli liczebnik nie

jest połączony z rzeczownikiem. —

Rodz. żeń.: 1. dwie. 2. dwóch

(nie: dwoch), dwu. 3. dwom, dwu.

4. dwie. 5. dwie. 6. dwiema (rzadko: dwoma).

7. w dwóch, w dwu.

Rodz. nij.: 1. dwa. 2. dwóch (nie:

dwoch), dwu. 3. dwom, dwu. 4.

- dwa. 5. dwa. 6. dwoma, dwu. 7. w dwóch, w dwu.
1. Dwaj uczniowie, dwu albo dwóch uczniów; dwa kruki, pola. 2. dwóch albo dwu uczniów, kruków, pól. 3. dwom albo dwu uczniom, krukowi, polom. 4. dwóch albo dwu uczniów; dwa kruki, pola. 5. jak 1-szy. 6. dwoma* albo dwu uczniami, krukami, polami. 7. w dwóch albo w dwu uczniach, krukach, polach. — Dwaj gospodarze *kupili* pole, zorali je i zasiali, albo: dwu gospodarzy *kupiło* pole, zorali je i zasiali (nie: zorało je i zasiało).
1. dwie matki, książki. 2. dwóch (nie: dwóch) albo dwu matek, książek. 3. dwom albo dwu matkom, książkom. 4. i 5. przyp. jak 1-szy. 6. dwiema (rzadko: dwoma) matkami, książkami. 7. w dwóch albo w dwu matkach, książkach.
- dwanaście (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!). Dwunastu (nie: dwanaście†) uczniów pisze (nie: piszą); dwanaście kobiet, ptaków, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.
- dwie (odmiana — obacz: *dwaj*).
- dwie matki, dwie korony (nie: matki, korony); dwie książki są, były (nie: dwie książki jest, było). Można jednak powiedzieć: jest (było) tam książek dwie, trzy, cztery (odmiana — obacz: *dwaj*).
- dwieście (obacz: *dwustu*).
- dwoje; 1. dwoje dzieci. 2. dwojga dzieci. 3. dwojgu dzieciom. 4. dwoje dzieci. 5. dwoje dzieci. 6. dwojgiem dzieci. 7. w dwojgu dzieciach. Dwoje, troje, czworo... dziewięcioro dzieci płacze (nie: płaczą).
- dworzanin; 2. -nina; 3. -ninowi; 5. dworzaninie (nie: dworzenie); 1. lm. dworzenie. 2. dworzan.
- dwóch (nie: dwóch) albo dwu (odmiana — zobacz: *dwaj*).
- dwu albo dwóch (nie: dwóch) (Odmiana — zobacz: *dwaj*).
- dwunastu (zob.: dwanaście).
- dwupiętrowy (nie: dwupiętrowy).
1. dwustu (nie: dwieście†) uczniów dwieście kwiatów, kobiet, dzieł; 2. dwustu (rzadziej: dwóchset) uczniów, kwiatów, kobiet itd.; 3. dwustu uczniom, kwiatom itd.; 4. dwustu (rzadziej: dwóchset) uczniów, dwieście kwiatów, kobiet, dzieł; 5. jak 1-szy; 6. dwustu uczniami, kwiatami i t. d.; 7. w dwustu uczniach, kwiatkach itd. — Dwustu uczniów pisze, pisało (nie: piszą, pisali); dwieście kobiet, kwiatów, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie. dwutysięczny albo dwutysięczny*.
- dyabeł (nie: dyaból), temu dyabłu, 1. lm. dyabły albo dyabli.
- dygotać, dygocze* albo dygota (porówn.: *deptać*).
- dyktando, lm. dyktanda, albo: dyktat, tego dyktatu, te dyktaty.
- dyktat (zob.: dyktando).
- dziadzio, tego dziadzio albo dziadzia, ci dziadziowie.
- dzieciatko, temu dzieciatku (nie: -owi).
- dziecię, temi dziećmi (nie: dzieciami).
- dzień, temu dniowi, te dni albo dnie; n. p. ładne dnie albo dni, ale: dwa, trzy dni (nie: dnie); suche dni (=post ścisły).
- dzierżawa (nie: dzierzawa).
1. dziesięcioro (dzieci); 2. dziesięciorga (dzieci) itd. (odmienia się jak *dwoje* — zob.!).
- dziesięciu (nie: dziesięć†) uczniów; dziesięć kwiatów, kobiet, piór (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!). Dziesięciu uczniów pisze, pisało (nie: piszą, pisali). Dziesięć kobiet, kwiatów, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.
1. dziewięcioro (dzieci); 2. dziewięciorga (dzieci) itd. (odmienia się jak *dwoje* — zob.!).

dziwięciu (nie: dziewięć⁺) uczniów;
dziewięć ptaków, kobiet, piór (od-
mieniał jak: pięciu, pięć — zob.!).
Dziwięciu uczniów pisze, pisało
(nie: piszą, pisali); dziewięć kwia-
tów, kobiet, drzew jest (nie: są)
w ogrodzie.

dziwięcuset (nie: dziewięćset⁺) żoł-
nierzy walczyło (nie: walczyli);
dziewięćset kobiet, kwiatów, drzew
jest (nie: są) w ogrodzie (odmie-
niał jak: *pięćset* — zob.!).

dziewięć (zobacz; dziewięciu).

dziewięćdziesięciu (nie: dziewięćdzie-
siąt⁺) uczniów pisze (nie: piszą);
dziewięćdziesiąt kobiet, kwiatów
i t. d.

dziewiętnaście (nie: dziewiętnaście).

dziewiętnastu (nie: dziewiętnaście⁺)
uczniów pisze (nie: piszą); dzie-
więtnaście kobiet, kwiatów, drzew
jest (nie: są) w ogrodzie.

dzisiaj (nie: dzisiejs), dzisiejszy (nie:
dzisiajszy).

dzwon, tego dzwonu (rzadziej: dzwona).

dzwonnica — lepiej niż: dzwonica.

dzwonnik — lepiej niż: dzwoniak.

dzwono (część koła wozowego), tego
dzwona, temu dzwonu, te dzwona,
tych dzwon; ale: dzwon (np. dzwon
kościelny), tego dzwonu (rzadziej:
dzwona), temu dzwonowi, te dzwony,
tych dzwonów.

E.

Egipcjanin, 2. -anina, 1. lm. -anie,
2. Egipcjan.

egzamin, lm. -a.

ekstrakt, lm. -ty albo -ta.

epicki albo epiczny.

epopeja, tych epopei.

ewangelia i ewanuelia.

F.

fakt, te fakta (rzadziej: fakty).

falszywo albo fałszywie.

Fenicyjanin, 2. -anina, lm. -anie, tych

Fenicyjan (nie: -anów).

finanse (nie: -sy).

fontanna (rzadziej: fontana).

forma bierna. Pamiętać należy, że
Polak używa bardzo rzadko formy
biernej. Zamiast: Cezar został przez
Brutusa zabity — mówimy: Brutus
zabił Cezara; zamiast: bułka bywa
pieczona — bułka piecze się; zam.:
mąka bywa wyrabiana ze zboża —
m. wyrabia się; zam.: został zga-
niony — zganiono go albo otrzy-
mał naganę itp.

fragment, tego -tu, te fragmenty albo
-ta.

Franciszkanin (rzadziej: Francisz-
kan), 1. lm. Franciszkanie*, rza-
dziej: Franciszkań, 2. Franciszka-
nów.

francuszczyzna (nie: francuzczyzna).

frazes, tego frazesu, te frazesy (nie:
frazesa).

Fredro, 2. -ry, 3. -rze, 4. -rę, 5. -ro,
6. -rą, 7. -rze.

fundament, lm. -ta i -ty.

G.

Galicjanin, tego -anina, temu -ani-
nowi, 5. pp. o Galicjaninie! (nie:
Galicjanie), 1. lm. Galicjanie, tych
Galicjan (nie: -anów).

gałąź (nie: gałęź), te gałęzie.

gangrena (nie: gangryna).

ganić, ganimy (nie: ganiemy).

gap, tego gapia (nie: gapa), 5. pp.
gapu (nie: gapie).

garbarz, tych -rzów albo -rzy.

gardło (nie: garło⁺), gardła; gardłowy
(nie: garłowy⁺).

gardziel; ten gardziel, tego gardziela
albo ta gardziel, tej gardzieli.

garncarz (nie: garcarz, garnczarz),
tych -rzów i -rzy.

garnek, tego garnka, te garnki (nie:
garka, garki).

- garniec, garnca (nie: garca), te garnce (nie: garce).
- garść, te garści i garście.
- gasnąć, gasł albo gasnął.
- gąsior (nie: gąsiór, gęsior).
- gąszcz; ta gąszcz, tej gąszczy albo ten gąszcz, tego gąszczu.
- gdakać, gdaka albo gdacze.
- gderać (ob. *gdylać*).
- gdyrać, gdyra, gdyrze albo gderać, gdera, gderze.
- gdzie idziesz? Odwieczny zwyczaj językowy uświęcił to wyrażenie, można więc mówić: *gdzie idziesz?* albo *dokąd idziesz?*
- generał albo jenerał; generalny albo jeneralny.
- generałowa, tej -owej, tę -owę, lm. -owe.
- geniusz (=nadzwyczajna zdolność twórcza), 2 przyp. geniuszu; geniusz (=człowiek genialny), tego geniusza.
- gęba (nie: gięba), tych gąb.
- gętnąć (nie: giętnąć) albo gętnieć.
- gęsty (nie: gięsty). gęstszy i gęściejszy.
- geśl (nie: gięśl).
- giąć (nie: gnać), gnę.
- gimnazjalista, wyrażenie poprawne, powszechnie w Galicyi używane (w Królestwie mówią i piszą: gimnazista).
- gimnazyum, tych -ów.
- głaskać, głaska albo głaszcze.
- głąb; ta głąb albo głębia, tej głębi.
- głuchy, głusi (ludzie).
- głupiec, 5. pp. głupcze.
- gniazdo, w gnieździe (nie: w gniaździe).
- gnięść, gniotę (nie: guiętę), gnieciesz... gniotać (nie: gnietać), gniotać, gniotłem, gnioty, gniotli.
- gniewno albo gniewnie.
- gody, tych godów (rzadziej: gód).
- go; forma 4. przyp. zaimka wskazującego dla rodzaju nijakiego: *je* (nie: *go*); np. widziałem *je* (dziecko).
- goleń, tej goleni (nie: tego golenia), tych goleni.
- gomółka (nie: gumółka).
- goniec, lm. gońcy (w poezyi niekiedy: te gońce).
- gorący, gorętszy.
- goreć, gore albo goreje, gorą albo goreją; gorzeć, gorzeje, gorzeją, gorzał.
- gorzki (nie: gorłki, gorski).
- gorzknąć, gorzknie, gorzknął; gorzknieć, gorzknieje, gorzkniał.
- gospodarstwo (=gospodarz i gospodyni) wyjechali (nie: wyjechało).
- gospodyni (nie: gospodynia), 4. pp. gospodynię* (forma 4. przyp. na *ę* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).
- gość, tych gości, tymi gośćmi (nie: gościami).
- górný (nie: górní).
- grabie, tych grabi; dwoje, troje... grabi.
- grabieżca* albo grabiezca (obie formy w użyciu).
- grobla, tych grobel i grobli.
- grozić, grozimy (nie: groziemy).
- grubianin albo grubian, tego -anina albo -ana, lm. grubiany (rzadziej: grubiani).
- gruchotać, gruchocze* -czesz* -cze* itd. (jak: *deptać* — zobacz!).
- grunt, tego gruntu, te grunta (rzadziej: grunty).
- grzać, grzej (nie: grzyj).
- grząźć (zobacz: grzęznąć).
- grzązki albo grzęzki*.
- grzęznąć (zobacz: grzęznąć).
- grzech, grzeszyć (nie: grzych, grzyszyć).
- grzechotać, grzechocze* albo -ta (porówn.: *deptać*).
- grzęda, tych grzęd.
- grzęzki* albo grzązki.

grzęznąć (nie: grzaznąć), grzęźnie,
grzązł, grzążć.

gubernator, lm. -orzy i -owie.

gulden, 4. przyp. guldena.

gusta (nie: guzła), tych gusel
gust, te gusta (rzadziej: gusty).

guślarz (nie: guźlarz).

guzdrać się, guzdra się i guzdrze się.

gwardyan, lm. -ani.

gwiaździsty i gwieździsty.

gwizdać, gwizda albo gwizdże; gwiz-
nać, gwiznał, gwiznie (dawne for-
my: *gwizdnąć, gwizdnął, gwizdnie*
wychodzą z użycia).

gzygzak albo zygzak.

gwóźdź (nie: góźdzć).

II.

habit, tego habitu.

hak, tego haka i baku.

hamburski (nie: hamburgski).

harfa i arfa.

hebel albo hybel (w języku literackim
częściej: hebel).

hetman, lm. hetmani (w niektórych
okolicach przyjęła się forma *hetma-
nie*).

hetmanowa, tej hetmanowej, tę -owę,
lm. -owe.

Hiszpan, ci Hiszpani, tych Hiszpanów,
(u wzorowych pisarzy i w żywej
mowie ogółu spotykamy także formę
Hiszpanie).

horda i orda (tatarska).

hrabia, 2. hrabiego (rzadziej: hrabi),
3. hrabiemu (rzadziej: hrabi), 4.
hrabiego (rzadziej: hrabię), 5. hra-
bio, 6. hrabią, 7. w hrabi (rza-
dziej: w hrabim). 1. lm. hrabiowie,
2. hrabiów itd.

hrabina, 2. -iny, 3. -inie, 4. -inę,
5. -ino, 6. iną, 7. -inie; 1. lm.
-iny, 2. -in itd.

hrabiostwo (nie: hrabioństwo); hra-
bioństwo (hrabia z żoną) kupili (nie:
kupiło) wieś.

hrabstwo (kraj) złożyło broń; hrabstwo
(hrabia z żoną) przyjmowali gości
(nie: przyjmowało).

hucznie i huczno.

humor (nie: humór).

huragan i uragan.

hurmem (rzadziej: hurmą).

I.

ich zam. *je* (zobacz: *je* — *ich*).

idzie. Zamiast: dwa w sześciu *idzie*
trzy razy — należy mówić: dwa
w sześciu trzy.

ilu (nie: ile) uczniów; ile ptaków,
kobiet, książek, dzieł.

im... tem (nie: czem... tem). Im prę-
dziej zaczniesz, tem prędzej skoń-
czysz.

imię, temu imieniu (nie: -owi), te
imiona, tych imion.

indor (nie: indór).

Inflanty, 2. pp. Inflant (nie: -ów).

influenca (choroba) [nie: influencya].

inny, rzadziej: inszy.

inspektor (nie: -ór).

instrument, te instrumenta i -ty.

interes, te interesa i -sy.

J.

jabłko (nie: jabko).

jadalnia, tych jadalni,

Jagiello -łły -lle -łłę -łło -łłą -lle.

jaje (nie: jajo).

jak — niż. Jeżeli przedmioty, wła-
sności lub czynności, które między
sobą porównujemy, nie są równe,
to przy stopniu wyższym używamy
spójnika przysłówkowego *niż*, *niżli*,
niżeli, *aniżeli* (nie: jak). On jest
starszy niż ty; ja piszę prędzej niż
ty; wolę herbatę niż kawę. Jeżeli

- przy stopniu wyższym jest przeczenie, to używamy spójnika przysłówkowego *jak*; np. on nie jest pilniejszy *jak* ja (nie: niż ja).
- Jasio (nie: Jasiu).
- je* zamiast *go* (zobacz: *go*).
- je* zam. *ich*, nie zam. *nich*. Zapraszam *ich* (uczniów, braci); patrzę na *nich* (uczniów, braci). Forma 4. przyp. *ich* i *nich* odnosić się może tylko do imion osobowych męskich; jeżeli zaimek wskaz. odnosi się do imion nieosob. rodzaju męskiego, do imion rodz. żeńskiego lub nijakiego, to używamy formy: *je*, *nie*. [źle: *ich*, *nich*] Spostrzegłem *je* (ptaki, siostry, kwiaty, drzewa); patrzę na *nie* (ptaki, siostry, kwiaty, drzewa).
- jeden -a -o; mam jedną (nie: jedne) książkę.
- jedenście (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!). Jedenastu (nie: jedenastie†) uczniów pisze (nie: piszą); jedenastie kobiet, ptaków, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.
- jednostka (nie: jednostka).
- jeziorek, tych jezior (nie: jezior).
- jęczmień, te jęczmiona (rzadziej: jęczmienia).
- Józio (nie: Józiu).

K.

- kaczor (nie: kaczór).
- kajdany, tych kajdan (rzadko: kajdanów).
- kajet, te kajety.
- kapelan, ci kapelani (nie: -anie).
- kareta (nie: karyta).
- Karpaty, Karpat (nie: -tów).
- kartofel (nie: ta kartofla), tego kartofla.
- kaszlać, kaszleć, kaszle.
- kasztelan, ci kasztelani (nie: -anie).
- kat, temu katu.
- Kazimierz (nie: Kazimirz).
- Kazio (nie: Kaziu).
- kaznodzieja, tych kaznodziei albo -ów. każdy (nie: każdego).
- kasać, kasa, mniej rozpowszechnione: kasze.
- kiełznać (poskromić) albo kielzać*, kielzna albo kielza*.
- kieszeń (nie: kieszenia).
- kilkodniowy, rzadziej: kilkudniowy.
- kilkoletni, rzadziej: kilkuletni.
- kilkoro dzieci, 2. pp. kilkorga dzieci itd. (odm. jak *dwoje* — zobacz!).
- kilku (nie: kilka†) uczniów; kilka ptaków, kobiet, drzew (odm. jak *pięciu*, *pięć* — zobacz!).
- kilkudziesięciu (nie: kilkadziesiąt†) uczniów; kilkadziesiąt ptaków, kobiet, dzieł (odmieniaj jak *pięciu*, *pięć* — zobacz!).
- kilkunastoletni, rzadziej: kilkonastoletni.
- kilkunastu (nie: kilkanaście†) uczniów; kilkanaście ptaków, kobiet, drzew (odmieniaj jak *pięciu*, *pięć* — zobacz!). Kilkunastu uczniów jest (nie: są) w szkole, kilkanaście gołębi siedzi (nie: siedzą) na dachu.
- kilkuset (nie: kilkaset†) uczniów; kilkaset ptaków, kobiet, drzew (odm. jak *pięciu*, *pięć* — zobacz!).
- kiść, te kiście.
- klaskać, klaska albo klaszcze.
- klasztor, tego -oru, rzadziej: -ora.
- klej (nie: klij), kleić (nie: kliić).
- klekotać, klekocze* albo klekota (porówn. *deptać*).
- kleszcze (nie: kliszce), tych kleszczy albo -ów, dwoje, troje kleszczy, -ów.
- kleknąć, klęknąć i kląkł.
- klucz, tych kluczów i kluczy.
- kluska, tej kluski, tych klusek (w niektórych okolicach mówią: ten klusek, tego kluska, tych klusków).
- kłamca, lm. kłamcy (nie: -ce).
- kłaść; kładę na stole, ławce, oknie (nie: na stół, ławkę, okno).
- kłopot, lm. kłopoty (nie: -ta).

kłopotać kłopotczę* -czesz* -cze* itd.
(porówn. *deptać*).

kłódka, kłódki, kłódek (nie: kłotka, kłotek).

knedel albo knydel.

kniahini (nie: kniahinia), 4. pp. kniahinię (dawniejsza forma na *ę* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).
kniaziówna, 2. -ówny (nie: -ównej),
3. 7. -ównie, 4. ównę, 1. l. m. -ówny (nie: -ówne).

kniaź, lm. kniaziowie albo kniazie
knować, knuje, knował albo knuć, knuje, knuł.

kocieł i kocioł, kociętek i kociątek.
kolczyk, kolczyka, w Galicyi mówią
przeważnie: kółczyk, kółczyka.

kolczysty, kolczasty i kolczaty.
koleżeństwo (nie: -aństwo), koleżeński.
kołatać, kołaczę* -czesz* -cze* itd.
(porówn. *deptać*).

kołowrot albo kołowrót.

kometa (ta! nie: ten), tych komet
(nie: -ów).

komin, tego -na albo -nu.

koncert, te koncerty (nie: -ta).

konduktor (nie: -ór).

konew (nie: konwia), te konwie, tych
konwi.

koniec, ku końcowi.

konkurs, te konkursy albo -sa.

konopie. tych konopi.

konsul (nie: konzul), lm. -owie.

kontrakt, lm. kontrakty, rzadziej -ta.
koń (nie: kón), temu koniowi, końmi
(nie: koniami).

kończasty, kończysty i kończaty.

kopalnia, tych kopalni i kopalń.

kopenhaski (nie: -hagski).

koperta (nie: kuwerta, kowerta).

kopiec, te kopce (nie: kopcy).

kopiejka (rosyjski pieniądz), kopijka
(mała kopia).

koral, tego -la albo -lu.

kortyna albo kurtyna.

korytarz i kurytarz.

kosa, tych kos, ale: koza, tych kóz.
kosarz i kosiarz.

kostnica (nie: kośnica).

koszary, tych koszar (nie: ów).

koszlawy* i koślawy (obie formy w powszechnem użyciu).

koszt, te koszta, rzadziej: -ty.

Kościuszkó (odm. jak *Jagiełło* — zobacz!).

kość, kośćmi (nie: -ami); formy *kości* używamy w wyrażeniu: pocziwy z kośćmi.

koślawy i koszlawy*.

kot, kotowi (rzadko: kotu).

koza, kóz, ale: kosa, kos.

kozak, 5. pp. kozaku albo -cze.

kozieł i kozioł, koziołek i koziełek.

kółczyk (zobacz: kolczyk).

kół, tego kołu albo koła.

kra, tych kier.

krakać, kracze albo kraka.

Krakowianin, 2. -nina, 5. Krakowianinie (nie: Krakowianie); lm. Krakowianie, tych Krakowian (nie: -ów).

Kraków, ku Krakowu (nie: -owi).

krasny* albo krasny.

krasomówca, w Galicyi przeważnie: krasomowca.

krawcowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy),
4. -owę (nie: -ową), 1. lm. -owe
(nie: -owy).

krawczyni (nie: krawczynia), 4. pp. krawczynię (dawniejsza forma na *ę* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

krawędź, tej krawędzi (nie: tego krawędzia), te krawędzie.

krawiec, 5. pp. krawcze.

kreska (linia).

kreza albo kryza (obszycie kołnierza), krezka albo kryzka.

crokiew (nie: krokwia), tych crokwi.

cropla, tych cropli i cropel.

crosta (nie: chrosta).

crotochwila (nie: crotofila †).

król, tych królów, rządziej króli (bez różnicy znaczenia); zwierzę: królik (nie: król).

królestwo (nie: królewstwo); królestwo (król i królowa) kupili (nie: kupiło) zamek.

królowna, 2. -ewny, 3. 7. -ewnie, 4. -ewnę, 1. lm. -ewny, tych królewien (spotykamy także formy: tej królewnej, te królewne, nie należy jednak tych form używać).

królowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy), 4. -owę (nie: -ową), 1. lm. owe (nie: -owy).

krótko, krócej (rządziej: króciej).

krtan; ta krtan, tej krtani, te krtanie (nie: ten krtan, tego krtania).

krwiotok i krwotok.

krystal (nie: krzyształ), kryształowy.

krzepki; stopień wyższy i najwyższy wyrażamy zwykle sposobem omownym czyli opisowym, n. p. bardziej (więcej) krzepki; formy: krzepszy, krzepciejszy, krzeczepszy, nie są w powszechnem użyciu.

krzesac, krzesze.

krzyczeń (nie: krzyczyć).

krzywoprzysięca, w Galicji przeważnie: krzywoprzysięca.

ksiadz, temu księdzu, 5. pp. księże, tymi księżmi (nie: księżami).

książę (nie: książę), 2. księcia (rządziej: książecia), 3. księciu (rządziej: książęciu), 4. księcia, 5. książę, 6. księciem (rządziej: książęciem), 7. w księciu (rządziej: w książęciu); 1. lm. książęta, 2. książąt, 3. książętom, 4. książąt, 5. książęta, 6. książętami, 7. w książętach.

ksieni (nie: ksienia), 4. pp. ksienię* (dawniejsza forma na *g* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

ksiedzowa (żona księdza gr. k.), 2. 3. 7. -owej (nie: -owy), 4. -owę

(nie: -ową), 1. l. m. -owe (nie: -owy).

ksiedzówna (córnka księdza gr. k.), 2. -ówny (nie: -ówniej), 3. 7. -ównie, 4. -ównę, 1. l. m. ówny (nie: -ównie).

księstwo (kraj) wydało wojnę; księstwo (książe z żoną) kupili (nie: kupiło) zamek.

księżna, 2. księżny (rządziej: księżnej), 3. księżnie, (rządziej: księżnej), 4. księżną, 7. w księżnie (w księżnej); 1. l. m. księżny (rządziej: księżne), 2. księżen (rządziej: księżnych) itd. Formy nieujęte w nawias są poprawniejsze.

któs (nie: któś).

który (nie: któren), która, które (nie: któro).

któż (nie: któż), ale: ktoś (nie: któś).

kuchnia, tych kuchni.

kukurudza albo kukurydza*.

kulig (ptak), tego kuliga albo kulik*, tego kulika*; kulig* (dawna szlachecka zabawa zapustna), tego kuliga* albo kuligu*; kulik, kulika.

kunszt, tego kunsztu, te kunszty albo -ta.

kupecowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy), 4. -owę (nie: -ową), 1. lm. -owe (nie: -owy).

kupcówna, 2. -ówny (nie: -ówniej), 3. 7. -ównie, 4. -ównę, 1. l. m. -ówny (nie: -ównie).

kupiec, temu kupcowi (nie: kupcu), 5. pp. kupcze.

kurhan, tego kurhanu

kurs, tego kursu, te kursa (rządziej: kursy).

cursor (nie: kurzor).

kurtyna albo kortyna.

kurytarz albo korytarz.

kuźnia, tych kuźni.

kwadrans (nie: kwandrans), tego kwadransa, te kwadranse (nie: -sy).

kwestarski.

kwitnąć, kwitnął albo kwitł, kwitnęła
albo kwitła.
kwokać, kwoka albo kwocze.
kwoli lub gwoli.

L.

łać, lej, lejmy (nie: lij, lijmy), lali
(mniej powszechne: leli).
lament, lamenty (rzadziej: lamenta).
lamentować (nie: lamencić), lamentuje.
ładz (— rodzić), ładz się, legę, leże,
legą, łagł, ale: ledz (— położyć
się), legnę, legnie, ległem.

ledwo albo ledwie.

ledz (obacz: *ładz*).

legumina — lepiej niż: *legomina*.

lejce, lejców (nie: leje).

lekarz, tych lekarzów albo -rzy.

lekarzowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy),
4. -owę (nie: -ową), 1. lm. -owe
(nie: -owy).

lekki, lżejszy (nie: lekszy), najlżej-
szy; lekko, lżej (nie: lekce), naj-
lżej.

lekkomyślny (nie: lekkomyśny).

lepki i lipki.

lew, temu lwu (nie: lwowi).

leże zimowe, tych leż zimowych (nie:
leżów).

lice, lica, tych lic (mniej powszechne:
liców).

lipiec (miesiąc), tego lipca; lipiec
(miód), tego lipcu.

lipki i lepki.

list oddać na pocztę (nie: nadać na
pocztę).

liść, liśćmi (nie: liściami).

literat (nie: literata), 2. -ta, 3. -owi,
5. literacie, 6. -tem, ci literaci.

litościwie albo litośnie.

litośny* (rzadziej: litosny); litośnie,
litościwie.

litr (nie: liter, ta litra), dwa litry
(nie: dwie litry).

logika (nie: loika).

lubić, lubimy (nie: lubiemy), lubilem,
lubił (nie: lubiał).

lud, temu ludowi, 5. pp. ludu albo
ludzie.

ludzie, ludźmi (nie: ludziami).

lutnia, tych lutni (rzadziej: luteni).

Lwówianin, 2. nina, 5. Lwówianinie
(nie: Lwówianie), 1. lm. Lwówia-
nie, 2. Lwówian (nie: -ów).

Lwów — ku Lwowu.

L.

łakomie albo łakomo.

łapać, łapaj i łap.

łaskotać, łaskoczyć* -czesz* -cze* itd.
(porówn. *deptać*).

łaźnia, tych łaźni.

łechtać, łechcze* albo łechta (porówn.
deptać).

łgać (nie: lżeć, lżyć), lęg (rzadziej:
łgę), lżesz, lże, lża (rzadziej: lga),
lżyj, lżycie, lżalem.

łgarz, łgarzów i łgarzy.

łomotać, łomoczyć* -czesz* -cze* itd.
(porówn. *deptać*).

łopotać, łopoczyć* -czesz* -cze* itd.
(porówn. *deptać*).

łoskotać, łoskoczyć* -czesz* -cze* itd.
(porówn. *deptać*).

łupieżca*, w Galicyi przeważnie: lu-
piezca.

łuskać, łuskam, łuska; łuszczyć, lu-
szczy.

łuszczyć (zobacz: *łuskać*).

łyżwa tych łyżw i łyżew.

M.

macierzyński (nie: macierzeński), ma-
cierzyństwo.

magiel (ten, nie: ta).

mahometanin, lm. -anie, tych maho-
metan.

Malborg, malborski (nie: malborgski).
manuskrypt, te manuskryta albo -ty.
margrabia (odmieniaj jak *sędzia* —
zobacz!).

margrabina (odmieniaj jak *hrabina* — zobacz!).

marka (znaczek pocztowy) [nie: ten marek], tej marki, tych marek.

maść, te maści (nie: maście), ale: maż, te mazie.

mądry, mędrszy i mądrzejszy.

metr (nie: meter).

męczennica (nie: męcenica).

meka, tych mąk.

mgła, tych mgieł.

miąć (nie: mnać), mnę, mnie, mniej, miął.

miednica (nie: mydnica, mytnica).

miedza (nie: międza).

miejsce. — Miejsce do stania, do siedzenia (nie: miejsce stojące, siedzące). Mieć miejsce; wyrażenia tego używać należy tylko w znaczeniu: *znajdować się, zajmować posadę*, a nie w znaczeniu: odbyć się, zdarzyć się, zająć itd. Źle: kazanie nie miało miejsca (zamiast: nie odbyło się); źle: wypadek miał miejsce (zam.: zaszedł, zdarzył się).

miejski (nie: miastowy).

miesić (= ugniatać) [nie: misić].

mieszać (nie: mieszać).

mieszczanin, 2. -nina, 5. mieszczaninie (nie: mieszczenie), 1. lm. mieszczenie, 2. mieszczan (nie: -ów).

mieszkaniec, lm. mieszkańcy (nie: -ce).

miękki (nie: miętki).

migotać, migoczyć* (porównaj: *deptać*).

mięso, tych mięs.

milczeć (nie: mileżyć)

milion żołnierzy, kobiet, drzew znajduje się... (nie: znajdują się).

miłosny (nie: miłośny), miłośnie.

mimo, pomimo; dawniej łączyły się te przyimki z 2. albo 4. przyp., obecnie łączą się zwykle z przyp. 2. Np. mimo zakazu, pomimo przyrzeczenia. W powszechnem użyciu: mimo to* albo mimo tego; pomimo to albo pomimo tego*.

miotła (nie: mietła).

mistrzyni (nie: -ynia), 4. przyp. mistrzynię* (dawniejsza forma na *q* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

mleć, mieł, męł (rzadziej: miell), męła (rzadziej: miella), mielli, mielony (rzadziej: melty).

młodzian, ci młodzianie.

młodzieniec, 5. pp. młodzieńcze, lm. -cy (nie: -ce).

moc, te mocy albo moce*.

modlitwa, tych modlitw.

moment, te momenta albo -ty.

monarchini (nie: -inia), 4. pp. monarchinię* (dawniejsza forma na *q* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

motyl, tych motylów i motyli.

mowca albo mówca; obie formy w użyciu (w Galicyi mówią przeważnie: *mowca*).

mowę mieć, wygłosić, wypowiedzieć (nie: trzymać).

mówca (zobacz: *mowca*).

mówić, mówimy (nie: mówimy).

mrzeć, mrę, mrzyj (nie: mrzej).

msza, te msze, tych mszy.

mularz (forma *murarz* wychodzi z użycia).

murarz (obacz: *mularz*).

musieć, musimy (nie: musimy).

mysz (nie: mysza), te myszy, tych myszy.

N.

nabrać, nabierać: nabieram odwagi, wprawy (2. przyp.!); kwiat nabiera żywych barw (nie: żywe barwy).

nabyć, nabywać. Nabyłem dom, wieś (4. przyp.!); nabyłem sławy, doświadczenia (2. przyp.!).

(nadać list na pocztę); zobacz: *list*. nadeptać (obacz: *deptać*).

nadużywać czego (nie: co!); nadużył
mego zaufania (2. przyp.)

nadwereżyć (rzadziej: nadwyreżyć).

nagroda (nie: nadgroda); nagrodzić,
nagrodzić.

najpierw albo najpierwej.

najprzód (zobacz: naprzód).

(najwyższy czas). Największy czas
(nie: najwyższy czas, bo nie mó-
wimy wysoki czas, lecz wielki czas);
najwięcej 5 koron (nie: najwyżej
5 koron).

namiestnikowa. 2. 3. 7. -owej (nie:
-owy), 4. -owę (nie: ową), 1. lm.
-owe (nie: owy).

napaść, te napaści (nie: napaście).

napotkać, napotykać coś (nie: na
coś); napotkał opór (nie: na
opór).

naprzód jest określeniem miejsca,
najprzód określnikiem czasu; n. p.
oddział wojska wysunął się na-
przód (stał na przodzie); nasz
oddział wyruszył najprzód (wyru-
szyliśmy wcześniej niż inni).

nareszcie (nie: nareście).

narzecz, tych narzeczy (nie: -ów).

narzekać (nie: narzykać).

narzędzie, tych narzędzi.

nasienie, te nasiona, tych nasion.

nasylać (nie: naselać).

nasza matka, naszą matkę (nie: na-
szę).

naszpikować (nie: naśpikować).

nazwiska miast, wsi, rzek... na *ina*
(yna) odmieniają się jak *ściana*.

nazwiska miast, wsi, rzek... rodz.
żeń. na *owa* odmieniają się jak
przymiotnik *mała*, ale w 4. przyp.
mają końcówkę *ę*, w 5. przyp. *o*;
tylko *Częstochowa* i *Dąbrowa* od-
mieniają się jak rzeczow. *ściana*.

nazwiska miast, wsi, rzek... rodz.
żeń. o formie przymiotnikowej,
jak: Czarna, Zielona i t. p. odmie-
niają się jak przymiot. *mała*, ale

w 4. przyp. mają końcówkę *ę*,
w 5. przyp. *o*.

nazwiska panien na *ówna* (ewna) od-
mieniał jak *ściana*

nazwiska żon na *ina* (yna), utwo-
rzone od nazwiska lub tytułu męża
(hrabina, Szłapina i t. p.), odmie-
niają się jak *ściana*.

nazwiska żon na *owa* (szewcowa, kró-
lowa i t. p.) odmieniają się jak
przymiot. *mała*, ale w 4. przyp.
mają końcówkę *ę*, w 5. przyp. *o*.

nawiedzić (nie: nawidzić).

nazbyt (nie: nadzbyt).

nazwać, nazwę (nie: nazwie) nazwiesz...
nazwą (nie: nazwią).

nerka (nie: nyrka).

nic. — Przy czasownikach przecho-
dnich, które łączą się z przypad-
kiem 4. kładziemy *zwykle* zaimek
nie w przypadku 4. n. p. *nie* nie
mam (nie: niczego nie mam), *nie*
ci nie dam; ale: niczego się nie
spodziewam (bo czasownik ten rzą-
dzi 2. przypadkiem).

nich zamiast *nie* (zobacz: *je — ich*).
nić, *nićmi* (nie: *niciami*).

nie zamiast *nich* (zobacz: *je — ich*).

niebiosa 2. pp. niebios, w niebiosach
i w niebiesiach.

niedźwiedź, tych niedźwiedzi.

Niemiec, 5. pp. Niemcze, tych Niem-
ców; Niemcy (kraj), 2 pp. Nie-
miec, w Niemczech.

nienawidzić kogo *czego* (nie: kogo
co); nienawidzę tej osoby (nie: tę
osobę).

niepóżyty (= trwały, niepokonany,
nie ulegający zniszczeniu); n. p.
chłop młody i niepóżyty, sława
niepóżyta, zasługi niepóżyte. *Nie-
spożyty* (= nieczjedzony, niestra-
wiony); n. p. pokarmy niespożyte.

nieprzyjaciół, tych nieprzyjaciół.

niespożyty (obacz: *niepóżyty*).

nieść, niosę (nie: niesę) niosą, niósł, niosła (nie: niesła) niosło, nieśli, niosły (nie: niesły), niosąc.
 nieopperz (nie: niedopperz).
 niewczesny (nie: niewcześny).
 niewielu (nie: niewiele †) uczniów; niewiele ptaków, kobiet, dzieł (odmieniaj jak *pięciu, pięć* — zobacz!).
niż zamiast *jak* przy stopniu wyższym (zobacz: *jak* — *niż*).
 noc, te nocy i i noce * (obie formy w powszechnem użyciu).
 nonsens, te nonsensa (rzadziej: -sy).
 norweski (nie: norwowski).
 nozdrze, tych nozdry (nie: -ów).
 nożyce, tych nożyc; dwoje, troje... nożyc.
 nóż, tych nożów i noży.
 nożka (nie: nożka)
 numery, te numer a albo -ry.

O.

obaj, obie, oba. (Podajemy tylko najczęściej używane formy). W połączeniu z imionami osobowo-męskimi: 1. pp. obaj, obydwaj; 2. obu, obydwu, obydwóch, obudwu; 3. obu, obydwom; 4. pp. jak 2. pp.; 5. pp. jak 1. pp.; 6. obu, obydwoma, oboma; 7. w obu, obydwu, obydwóch. — Dla rodzaju żeń.: 1. 4. 5. pp. obie, obydwie; 2. 3. 7. pp. jak dla rodzaju męsk; w 6. pp. obu, obydwoma, obiema (rzadziej: oboma), obydwoma. — Dla rodz. nij. oraz dla rodz. męsk. nieosob.: 1. 4. 5. pp. oba, zresztą jak dla rodzaju męsk.
 obarzanek (dawna forma *obwarzanek* wychodzi z użycia).
 obcegi, tych obcęgów; dwoje, troje... obcęgów.
 obledz, oblegać (nie: oblegać); nieprzyjaciele oblegli twierdzą; twierdza obłożona, oblegana.
 oblicze, tych obliczy.

obmyślić, obmyśliłem, obmyślony.
 oboje, 2. obojga, 3. obojgu, 4. i 5. oboje, 6. obojgiem, 7. w obojgu.
 Oboje Jasińscy, 2. obojga Jasińskich, obojgu Jasińskim i t. d.
 obraźliwy (nie: obraźliwy)
 obręcz, tej obręczy (nie: ten obręcz).
 obsychać (nie: obsechać).
 obywatel, tych obywateli albo -ów.
 ochmistrzyni (nie: -ynia), 4. przyp. ochmistrzynię * (dawniejsza forma na *ę* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).
 ochoczy, 1. lm. ochoczy (uczniowie).
 oczekiwać kogo czego (nie: kogo co); oczekuję matki (nie: matkę).
 oczko (narząd widzenia), temu oczku, te oczka (rzadziej: oczki; formę tę spotykamy u najznakomitszych pisarzy); oczko, te oczka (w siatce).
 oczy (obacz: oko).
 oda, tych ód.
 odcień, te odcienie (nie: odcienia).
 oddech, oddechu, ale: oddychać, oddychanie.
 oddychać (zobacz: *oddech*).
 oddziaływać, oddziaływałam (nie: oddziałuję), oddziaływały (nie: oddziałujemy).
 odejmować (nie: odejmywać).
 odesłać, odesłę, odesłesz i t. d. (nie: odeszłę).
 odezwać się, odezwę się (nie: odezwie się), odezwiesz się... odezwą się (nie: odezwia się).
 odpowiedni (rzadziej: odpowiedny), odpowiedniego (rzadziej: -nego), odpowiednio.
 odpowiedź, te odpowiedzi (nie: odpowiedzie).
 odstępować (nie: -ywać).
 odsyłać (nie: odsełać); odesłać, odesłę (nie: odeszłę).
 odwiedzić (nie: odwidzić); odwiedzać, odwiedziły.

odwieść, odwiodę (nie: odwiedę),
odwiedziesz... odwiodą (nie: od-
wiedzą).

odwieźć, odwiozę (nie: odwiezę), od-
wieziesz... odwiożą (nie: odwieżą).
ofara, tej ofierze, w ofierze.

oglądać, oglądnięć *, oglądnę *, oglą-
dnąłem *.

ojciec, temu ojcu, o ojcie!

okiełznać (poskromić) albo okiełzać*,
okiełzna albo okiełza * (obie formy
w powszechnem użyciu).

okiennica — lepiej niż *okienica* †.

oko (narząd wzroku), te oczy, tych
oczcu albo ócz, temi oczyma
albo oczami (bez różnicy znacze-
nia); oko (w siatce, na rosole itp.),
te oka, tych ok, tym okom, okami,
w okach.

okręt, te okręty (nie: okręta).

ona, 4. pp. ona (nie: one), 1. lm.
one (nie: ony).

organa (wzroku, mowy, smaku itd.);
organy (narządzie muzyczne).

Ormianin, 2. -nina, 5. Ormianinie
(nie: Ormianie), 1. lm. Ormianie,
tych Ormian.

ornament, te ornamenty albo -ta
orzeł, orzełek (nie: orzoł, ozołek).
osiągnąć.

osieł albo osioł.

oskarżony (nie: oskarzony).

oszczędzać czego (nie: co).

os, te osi albo osie.

osm albo osiem (zobacz: osmiu).

osmdziesiąt albo osiemdziesiąt (od-
mieniał jak *pięć* — zobacz!). Osiem-
dziesięciu (nie: osiemdziesiąt †)
uczniów pisze (nie: piszą); osiem-
dziesiąt kobiet, kwiatów drzew...
jest (nie: są) w ogrodzie.

osmioro (dzieci), 2. pp. osmiorga
(dzieci) i t. d. (odmieniał jak
dwoje — obacz!).

osmiu (nie: ośm †) uczniów; osiem
kobiet, drzew i t. p. (odmieniał

jak *pięciu, pięć* — zobacz!). Ośm
uczniów pisze (nie: piszą), ośm
kobiet, ptaków, drzew... jest (nie:
są) w ogrodzie.

osmiuset (nie: ośmset †) uczniów;
ośmset ptaków, kobiet, dzieł (od-
mieniał jak *pięciuset, pięćset*).
Ośmiuset żołnierzy walczy (nie:
walczą); ośmset kobiet, ptaków,
drzew jest (nie: są) w ogrodzie.

osmnaście albo osiemnaście (odmie-
niał jak *pięć* — zobacz!); Ośm-
nastu (nie: osmnaście †) uczniów
pisze (nie: piszą); osmnaście ko-
biet, kwiatów, drzew jest (nie: są)
w ogrodzie.

óssemka (nie: ósymka).

ów, owa, owo (nie: owe), 4. pp. owa
książkę (nie: owe).

P.

pani, tę panią. — Rzeczowniki rodz.
żeń. zakończ. w 1. przyp. 1. p.
na *i* (gospodyni, dozorczyń i t. p.)
mają w 4 przyp. zakończenie *g*,
tylko *pani* ma końcówkę *g*. W ję-
zyku książkowym spotykamy jeszcze
bardzo często formę: tę gospody-
nią, dozorczynią i t. p.

państwo (kraj) zbroi się; państwo
(pan i pani) wyjechali (nie: wyje-
chalo).

parafricanin, 2. -nina, 5. parafricaninie
(nie: parafricanie), 1. lm. parafricanie,
2. parafrican.

Paryżanin, 2. -nina, 5. Paryżaninie
(nie: Paryżanie), 1. lm. Paryżanie,
2. Paryżan (nie: -nów).

pasażer (nie: pasaszer).

pasza i basza.

paszczecka i paszczecka.

paść przy egzaminie, nie zdać egza-
minu (nie: przepaść przy egzami-
nie).

patrzyć, patrzył; patrzeć, patrzył;
patrz (obok dawniejszej formy:
patrzaj).

pehła, peheł (nie: plech, pchiel, pchlów).

Pers, Persowie, Persya (nie: Perzowie, Perzya).

petersburski (nie: peterburgski).

pieczęć, te pieczęci i pieczęcie.

pieniądz, lm. pieuiądze, tych pieniędzy, pieniędzmi, w pieniądzech.

pieszy, lm. piesi (żołnierze).

pięcioro dzieci, 2. pp. pięciorga dzieci i t. d. (odmieniaj jak *dwoje* — zobacz!).

pięciu (nie: pięć †) uczniów, pięć ptaków, kobiet, piór; 2. pp. pięciu uczniów, ptaków i t. d.; 3. pp. pięciu uczniom, ptakom i t. d.; 4. pp. pięciu (nie: pięć) uczniów; pięć ptaków i t. d.; 5. pp. jak 1. pp.; 6. pp. pięciu albo pięcioma * uczniami, ptakami itd. 7. pp. w pięciu uczniach, ptakach i t. d. W 6. przyp. używamy zwykle formy *pięciu*, jeżeli liczebnik towarzyszy rzeczownikowi; w 3. przyp. używamy niekiedy formy *pięciom*. Tak samo odmieniają się liczebniki 6, 7, 8, 9, 10, 11 i t. d. aż do 99. — Pięciu, sześciu... dwudziestu uczniów pisze (nie: piszą); pięć, sześć... dwadzieścia ptaków, kobiet drzew jest (nie: są) w ogrodzie. — Pięciu, sześciu... dwudziestu gospodarzy kupiło pole, zorali je i zasiali (nie: zorało je i zasiało).

pięcuset (nie: pięćset †) uczniów; pięćset ptaków, kobiet, książek, dzieł; 2. pp. pięcuset uczniów ptaków kobiet i t. d.; 3. pp. pięcuset uczniom, ptakom i t. d. 4. i 5. pp. jak 1. pp.; 6. pp. pięciu-pięcuset uczniami, ptakami i t. d.; 7. pp. w pięcuset uczniach, ptakach, kobietach i t. d. — Pięcuset żołnierzy walczy (nie: walczą); pięćset kobiet, ptaków, książek jest (nie: są) w ogrodzie.

pięćdziesiąt (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!). Pięćdziesięciu (nie: pięćdziesiąt †) uczniów pisze (nie: piszą); pięćdziesiąt kobiet, kwiatów, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.

pięść, te pięści (w żywej mowie ogółu coraz częściej: pięście).

piętnaście (nie: pietnaście).

piętnastu (nie: piętnaście †) uczniów pisze (nie: piszą). Piętnaście kobiet, ptaków, piór jest (nie: są) w ogrodzie (odmieniaj jak *pięciu*, *pięć*).

piętro (nie: piątro), tego piętra, temu piętru, na piętrze, te piętra, tych piatr, piętrami; piąterko.

piętrowy (nie: piątrowy).

pilnować łączy się z przyp. 2., bardzo rzadko z przyp. 4.; pilnować porządku, domu, murów i t. d.

piróg, pirogi (nie: pieróg).

pisarz, tych pisarzy i pisarzy (bez różnicy znaczenia).

planeta albo płaneta (ta! nie: ten).

plecy, tych pleców.

pleć, piele, pielesz, piele... piałą, pieląc, pellem, peł, pella, pełli, pielony albo pełty (w żywej mowie ogółu spotykamy często formy: plewić, plewić, plewi, plewiony i t. d.).

plemie, temu plemieniu (nie: -owi), te plemiona, tych plemion.

pleść, plotę (nie: pletę), pleciesz... plotą (nie: pletą), plotąc, plółt, plotła, pletli.

plewa, tych plew (nie: plewów).

plunąć, pluń (nie: plunij).

płaneta albo planeta (ta! nie: ten). po trzeźwu.

pobłogosławić komu albo kogo.

podczaszyna, te podczaszyny (odmieniaj jak *hrabina* — zobacz!).

podeptać (obacz: deptać).

podkomorzyna, te podkomorzyny (odmieniaj jak *hrabina* — zobacz!).

podobny do kogo, rzadziej komu.
 podstolina, 2. pp. -ny, 1. lm. -ny (odmieniaj jak *hrabina* — zobacz!).
 podsychać (nie: podsechać).
 podwoje, podwoi (rzadziej: podwojów).
 poemat, te poemata albo -ty.
 poganin, 2. -nina, 5. -ninie (nie: poganie), 1. lm. poganie, 2. pogan.
 pojedynczy (=oddzielny, niezłożony); nie należy używać tego wyrazu w znaczeniu: łatwy, prosty, skromny, zwyczajny. Źle: strój pojedynczy (zam. skromny, zwyczajny); źle: pojedyncza wieczerza (zam. skromna).
 pojmować (nie: pojmywać).
 pokolenie, temu pokoleniu (nie: -owi).
 pokój, tych pokoiów i pokoi.
 polubić, polubiłem, polubił, polubili (nie: polubiec, polubiałem, polubieli).
 położenie. Znajdować się, znaleźć się w położeniu, wejść w czyje położenie (nie: postawić się w położenie).
 południe, ku południowi.
 pomieszać (nie: pomieszać).
 pomimo (zobacz: mimo).
 ponieść, poniosę (nie: ponieść), poniosą, poniosłem, poniosła.
 poręcz (ta), tej poręczy, na poręczy (rzadko: ten poręcz, tego poręcza, na poręczu).
 porównywać, porównywał (nie: porównuję), porównywa, porównyując (w żywej mowie ogółu pojawiają się coraz częściej formy: porównuje, porównujesz... porównując i t. d.).
 portret, te portrety (nie: -ta).
 porzeczek (krzew), ale: pożyczka (pożyczać).
 posłać, pošle, pošlemy, pošlą, pošlij, pošlijmy (nie: poszle, poszlemy i t. d.).
 postać, te postaci (w żywej mowie ogółu i w dziełach znakomitych

pisarzy spotykamy często formę: te postacie).
 (postawić się w czyje położenie); zobacz: *położenie*.
 postępować (nie: postępywać).
 posyłać (nie: poselać); posyłka (nie: posełka).
 poszukiwać czego (nie: za czym).
 pośliznąć się, pośliznął się (dawne formy: *poślizgnąć się, poślizgnął się* wyszły z użycia).
 potrosze (nie: potroszę).
 powątpiewać o czym (nie: w co).
 powinny; uczennice powinny (nie: powinny) uważać.
 powziąć (nie: powziąść).
 pozwać, pozwę (nie: pozwię), pozwiesz... pozwą (nie: pozwia).
 pożyczać; pożycz mi ołówka, pióra, kałamarza (nie: ołówek, pióro, kałamarz).
 pożyczka (pożyczać); porzeczek (krzew).
 półtora. — Rodz. męs. i nij. półtora rodz. żeń. półtorej (forma: *półtory* wychodzi z użycia). Półtora litra (nie: półtorej litry); po półtora miesiącu; przed półtora miesiącem; po półtorej godzinie, przed półtora godziną (tak samo odmieniają się: półtrzecia, półczwarta, półpięta i t. d.).
 prać, piore (nie: pierę), pierzesz... piorą (nie: pierą), piorąc.
 Praga, praski (nie: pragski).
 pralnia, tych pralni.
 Prażanin, 2. -anina, 5. Prażaninie (nie: Prażanie); 1. lm. Prażanie, tych Prażan.
 procent, te procenta (rzadziej: procenty).
 proces, te procesy (rzadziej: procesa).
 profesorowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy), 4. -owę (nie: -ową), 1. lm. -owe (nie: -owy).
 projekt, te projekta i -ty.

prorokini (nie: -inia), 4. przyp. prorokinię* (dawniejsza forma 4. pp. na *a* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

prosić, prosimy (nie: prosimy). Czasownik ten łączył się w dawnej polszczyźnie przeważnie z 2-gim przypadkiem osoby, którą o coś prosimy, obecnie łączy się z przyp. 2-gim lub 4-tym. Proszę siostrę lub siostry; proszę pani albo panią.

próbować czego (nie: co).

próżny (nie: próżny); próżniak (nie: próżniak).

Prusy, w Prusach* albo w Prusiech. przebrać, przebiore (nie: przebiere), przebierzesz... przebiorą (nie: przebierą).

przechodni albo przechodny.

przeczenie. Uczniowie błędzą bardzo często, kładąc przy słowach przechodnich, zaprzeczonych przypadków 4-ty zamiast 2-go. Piszę zadanie; nie piszę zadania (2. przyp.!) — Nie mogłem kupić ołówka (nie: ołówek). — Nie chcę kupić domu (nie: dom). — Nie zamierzam sprzedać lasu (nie: las). — Nie kazał burzyć muru. Nie ma prawa zawierać ugody i t. d.

przeć, prę, przyj (nie: przej).

przedsięwziąć (nie: przedsięwziąć).

przedwczoraj (nie: przedwczorej).

przekonywać, przekonywam (nie: przekonuję), przekonywasz, przekonywa i t. d.

przepaść, te przepaści (w żywej mowie ogółu i w dziełach najnowszych znakomitych pisarzy znajdujemy dość często formę: te przepaście).

przepaść przy egzaminie (zobacz: paść...).

przystanek (pauza, przerwa podczas nauki szkolnej i t. p.); przystanek (tramwaju, kolei żelaznej).

przesyłać (nie: przeselać); przesyłka (nie: przeselka).

przeszkodzić. Źle: byłem przeszkodzony (zamiast: napotkałem przeszkodę, z powodu przeszkody).

przewieźć, przewiozę (nie: przewiezę). przewieziesz.. przewiozą (nie: przewiezą).

przybywać. — Przybywa (słowo nieosob.) łączy się z 2-gim przyp. w znaczeniu *zwiększać się, wzrastać*; n. p. przybywa wody (nie: woda przybywa), przybywa dnia, nocy. Żołnierze przybyli (= przyszli, przyjechali); żołnierzy przybyło (= liczba żołnierzy wzrosła).

przychodzić. — Źle: słoń przychodzi w Indyach (zamiast: żyje); źle: złoto przychodzi... (zam.: znajduje się, kopią); źle: ten zwrot przychodzi w dziełach Sienkiewicza (zam.: jest. znajduje się); źle: w tej scenie przychodzą dwie osoby (zam.: występują).

przydeptać (obacz: *deptać*).

przyjaciół, tych przyjaciół, przyjacielom, w przyjaciółach.

przyjazny (nie: przyjaźny); przyjaźnie. przyjąć, przyjm albo przyjmij.

przymierze, tych przymierzy.

przyniesić, przyniosę (nie: przyniesę), przyniesiesz... przyniosą (nie: przyniesą).

przypomnieć (nie: przypomnąć).

przyprządz, przyprzegać (nie: przyprzagać), przyprzegnę, przyprzągl, przyprzegła.

przyrastać. Przyrasta (słowo nieosobowe) łączy się z 2-gim przyp. w znaczeniu *zwiększać się, wzrastać*. Gałązki przyrasta = wzrasta; gałązka przyrasta = zrasta się z drzewem.

przysiądz, przysięgnij (rzadziej: przysiąż), przysiągl, przysięgła.

przysłać, przysłę (nie: przyszlę),
przyslij (nie: przyszlj, przyszlęj).
przysłowie, tych przysłówi i przysłów
(nie: przysłówiów).
przystanek (obacz: przestanek).
przystępować (nie: przystępywać).
przystosować (nie: przystósować),
przystosowywać.
przysyłać (nie: przyselać).
przyszły czas — obacz: *czas przyszły*.
przywieść, przywiodę (nie: przywiedę),
przywiesz... przywiodą (nie: przywiedą).
przywieźć, przywiozę (nie: przywiezę),
przywieziesz... przywiożą (nie: przywieżą).
przywódca (nie: przywódzca).
przywzwać, przyzwę (nie: przyzwię),
przywiesz... przyzwą (nie: przyzwia).
ptactwo i ptastwo.
pugilares i pulares.
pulk, te pulki (nie: pulka).
punkt, te punkty i punkta.

R.

radca (nie: radzca).
radczyni (nie -czynia), 4. przyp. radczynię * (dawniejsza forma 4. pp. na *ę* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).
radosny (nie: radośny), radosne wieści; radośnie.
ramię, temu ramieniu (nie: -owi), tych ramion.
raz, tą razą albo tym razem, za każdą razą albo za każdym razem, jedną razą albo jednym razem, inną razą albo innym razem.
rąbać (nie: rębać), rąbię, porąbany, ale: rębacz.
rdzeń, tego rdzenia, w rdzeniu; rzadziej: ta rdzeń, tej rdzeni, w tej rdzeni.

regent (= zarządzający krajem), rejent (= notaryusz).
regestr (obacz *rejestr*).
w regule. *W regule* tak się dzieje — brzydki germanizm! zamiast: *zwyczajnie, pospolicie, zwykłe*.
rejestr, te rejestry albo rejestra; rejestr, te rejestry albo -a.
rekurs, te rekursy i -sa.
reskrypt, te reskrypta albo -ty.
reumatyzm (nie: romatyzm, rumatyzm).
ręka, te ręce, tych rąk, tym rękoma, rękami albo rękoma, w rękach. Ogół mówiących zatracił bezpowrotnie poczucie form dawnej liczby podwójnej. Najznakomitsi styliści XIX. wieku piszą: w mojem ręku (rzadziej: w moich ręku), rękoma i rękami (bez względu na ilość rąk).
rękopis, te rękopisy albo rękopism, te rękopisma.
robić, robimy (nie: robiemy).
rocznica; dwudziesta, setna, pięćsetna... rocznica (nie: dwudziestoletnia, stułetnia... rocznica).
rodzeństwo; dwoje, troje... rodzeństwa bawi się.
romans, te romanse (nie: -sy).
Rosyanin, 2. -nina, 5. Rosyaninie (nie: Rosyanie), 1. lm. Rosyanie, 2. Rosyan.
rozdeptać (obacz: *deptać*).
rozdroże, tych rozdroży.
rozedrzeć (nie: rozedrzyć), rozedrzyj (nie: rozedrzej).
rozeprzeć (nie: rozeprzyć), rozeprzyj (nie: rozeprzej).
rozerwać (obacz: *rwąć*).
rozesłać, rozesłę (nie: rozeszłę), rozeslij.
rozetrzeć (nie: rozetrzyć).
rozmyślać, rozmyślałem, ale: rozmyślić się (nie: rozmyśleć się), rozmyśliłem się.

rozpamiętywać, rozpamiętywam; rozpamiętywa.

rozpostrzeć, rozpostrę, rozpostrze. rozpostrą, rozpostrzyj, rozpostarty.

rozprządź, rozprządł, rozprzęgła (nie rozprządła).

rozprzęgać (nie: rozprządgać) — obacz: *rozprządż*.

rozterka, tej rozterki, w rozterce, tych rozterek; rzadziej: ten rozterk, tego rozterku, tych rozterków.

rozumieć, rozumiem (nie: rozumię), rozumiesz, rozumie... rozumieją (nie: rozumia), rozumiejąc (nie: rozumiać). Co rozumiesz *przez to* (nie: *pod tem*).

rozwieść, rozwiość (nie: rozwiedę), rozwiedziesz... rozwiodą (nie: rozwiedą)

rozwieść, rozwiozę (nie: rozwieze), rozwieziesz... rozwiożą (nie: rozwiezą).

rozwiozły (= rozpustny), rzadziej: rozwiazły.

różny (nie: różny).

rubel, 4. przyp. rubla.

rwać, rwę (nie: rwię), rwiesz... rwać (nie: rwią), rwij, rwący.

rybołówstwo albo rybolowstwo (w Galicji przeważnie: *rybołowstwo*).

rycerz, tych rycerzy albo -ów.

rynna, tych rynien.

rzadca (nie: rządca).

rzączyni (nie: -czynia), 4. przyp. rzączynie* (dawniejsza forma na *q* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

rzec, rzekę, rzecze, rzeką.

rzegotać, rzegoczę* -czesz* -cze* itd. (porównaj: *deptać*).

rzekomo, rzekomo (rzadziej: rzkomo, wrzekomo, wrzkomo).

rzemieślnik (nie: rzemieśnik).

rzeszoto (nie: rzeszuto).

rznać (nie: rznąć) = krajać nożem, przecinać piłą; rznąć, rznął, rznąła.

Żąć (= ścinać sierpem), żnę, żnie, żął, żęła.

Rzymianin, 2. -nina, 5. Rzymianinie (nie: Rzymianie); 1. lm. Rzymianie, 2. Rzymian.

rzec, rzyj (nie: rzej).

S.

sakrament, te sakramenta (rzadziej: — ty).

Salzburg, salzburski (nie: -burgski).

sam, sama, samo (nie: same); tę samą (nie: samę) czapkę.

sanie, tych sani albo sań; dwoje, troje, kilkoro sani albo sań.

sapać, sapie (nie: sapi), sapiemy.

sarna, tych sarn.

schemat (nie: szemat).

schematyzm (nie: szematyzm).

schizma (nie: szyzma); schizmatyk (nie: szyzmatyk).

sekret, te sekreta albo -ty.

sen, tego snu, temu snu.

sędzia, 2. sędziego, 3. sędziemu. 4.

sędziego, 5. o sędzio!, 6. sędzią,

7. w sędzi albo sędzim (formy:

2-go przyp. *sędzi*†, 3. przyp. *sę-*

dzi†, 4. przyp. *sędzię*†, 6. przyp.

sędzim† wychodzą z użycia). Lm. sę-

dziowie -ów -om -ów -owie -ami- ach.

sędzina, 2. pp. sędziny, 3. pp. sę-

dzinie, 7. pp. w sędzinie; te sę-

dziny (odmieniaj jak *ściana*). Form

przymiotnikowych, które niekiedy

spotykamy (tej sędziny, w tej sę-

dziny), nie należy używać.

siadać (obacz: *siąść*).

siąść, sięde, siędziesz, siędą. Siąść,

siadać na stolku, na ławce (nie:

na stolek, na ławkę).

sieć, te sieci.

siedm albo siedem (zob.: *siedmiu*)

siedmdziesiąt albo siedemdziesiąt (od-

mieniaj jak *pięć* — zobacz!). Sie-

demdziesięciu (nie: siedemdziesiąt†)

uczniów pisze (nie: piszą); siedem-

- dziesiąt kobiet, kwiatów, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.
- siedmioro dzieci, 2 pp. siedmiorga dzieci itd. (odmienia się jak *dwójce* — zobacz!). Siedmioro dzieci płacze (nie: płaczą).
- siedmiu (nie: siedm $\dagger$) uczniów; siedm kwiatów, kobiet, drzew (odmieniaj jak *pięciu*, *pięć* — zobacz!). — Siedmiu uczniów pisze (nie: piszą); pięć kwiatów, kobiet, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.
- siedmiuset (nie: siedmsset $\dagger$) uczniów; siedemset ptaków, kobiet, dzieł (odmieniaj jak *pięćset* — zobacz!). Siedmiuset żołnierzy walczy (nie: walczą); siedmsset kwiatów, kobiet, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.
- siedmnaście albo siedemnaście (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!). Siedmnastu (nie: siedmnaście $\dagger$) uczniów pisze (nie: piszą); siedmnaście ptaków, kobiet, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.
- siedmsset albo siedemset (obacz: *siedmiuset*).
- siekiera (nie: siekira).
- siemie, temu siemieniu, te siemiona, tych siemion.
- siennik — lepiej niż: sienik.
- sierota, tych sierot; biedny sierota (chłopiec), biedna sierota (dziewczyna).
- sierść, rzadziej sierć (nie: szerść).
- sięgać (nie: siagać), sięgnę, sięgniesz... sięgnąć (nie: siągnąć), sięgnij.
- skandal.
- skarpetka (rzadziej: szkarpetka).
- skarżyć (nie: skarzyć), skończyć zadanie, list; ale: dokończyć zadania, listu (2 przyp.).
- skosztować czego (nie: co); np. skosztuj rosołu (nie: rosół).
- skórzany (nie skórzanny).
- skra (=iskra), tych skier.
- skrofuły.
- skroń, skrońmi,
- skrupuł (nie: szkrupuł).
- skrzypce, tych skrzypiec i -ców.
- ślać, ściele, ścielesz (nie: ścielisz), ściele (nie: ścieli) itd.
- ślać, ślę (nie: szlę), ślesz.. ślą (nie: szlą), ślij (nie: szlij, ślej.
- śluchacz, tych śluchaczów i -czy.
- śluchać: śluchaj matki (2 przyp.!).
- służyć w wojsku — lepiej niż: służyć przy wojsku.
- śłyszeć; słyszałem ją śpiewającą (nie: śpiewać).
- smaragd albo szmaragd.
- smycz, te smycze (nie: smyczy).
- snadno albo snadnie.
- snadź (=łatwo, chyba, może), ale: znać (=widać).
- sosna, tych sosen.
- spać, śpię (nie: spię), śpisz, śpi, śpimy (nie: śpiemy $\dagger$), śpicie, śpią, śpij.
- spekulacja (nie szpekulacja).
- spieszyć i śpieszyć; spiesznie i śpiesznie.
- spinka (nie: szpinka).
- spichrz, spichlerz; częściej: śpichrz, śpichlerz.
- spiż i śpiż.
- spiżarnia, (obacz: śpiżarnia)
- spoglądać, spoglądać*.
- spojrzeć (nie: spojrzeć), spojrzij (nie: spojrzey).
- społeczeństwo, społeczny (w niektórych okolicach mówią: społeczny, społeczeństwo).
- spółnik i współnik.
- społeczeństwo, społeczny (obacz: społeczeństwo).
- spółuczeń.
- sprawczyjni (nie: -czynia), 4. przyp. sprawczynię* (dawniejsza forma na *q* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).
- sprośny, sprośność, sprośni ludzie (w niektórych okolicach mówią: sprośny, sprośność).

sprządz, sprzęgnę, sprzęgnie albo sprzęże; sprzęgać (nie sprzągać).
sprzążka albo sprzęczka.

sprzedać, sprzedają (nie: sprzedawają).

sprzęgać (zobacz: sprządz).

ssać, sse (nie: śsie), śsie, śsiemy, śsiecie, ssa (nie: śsia), śsij, ssący, ssąc. stajnia, tych stajni i stajen.

stan. Być w stanie, nie być w stanie; zamiast tych wyrażen krócej i lepiej: módz, zdołać, potrafić.

stanąć, stań (nie: stanij).

starościna, te starościny, tych staroścín (odmieniaj jak *ściana*).

starzec, 5 pp. starcze (nie: starcu).

Stasio (nie: Stasiu), 5. pp. Stasiu! statut, te statuty albo -ta.

sterać*, częściej: styrać.

sto, 2. sta, 3. stu, 4. sto, 5. sto,

6. stem, 7. w ście; lm. 1. sta,

2. set, 3. stom, 4. sta, 5. sta,

6. stami, 7. w stach (obacz *stu*).

stolarzowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy),

4. -owę (nie: -wą), 1. lm. -owe (nie: -owy).

stolnikowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy),

4. -owę (nie: -ową), 1. lm. -owe (nie: owy).

stosować (nie: stósować), stosowny (nie: stósowny), stosunek (nie: stósunek), stosunkowo.

strach (=straszydło), tego stracha; strach (=przestrach, bojaźń), tego strachu.

Strassburg, strassburski (nie: -burgski).

straż, te straże, tych straży.

strek (nie: sztrejk).

stronica (nie: stronnica).

strucla (nie: sztrucla).

struna (na przyrządzie muzycznym) (nie: strona).

stryjenka (nie: stryjanka).

stryjostwo (stryj z żoną); moi ukochani stryjostwo chorują (nie: moje ukochane stryjostwo choruje).

strzedz łączy się prawie zawsze z 2. przyp.; np. strzedz granic kraju, strzedz domu, murów.

strzemię, temu strzemieniu (nie: -owi), te strzemiona, tych strzemion.

stu (nie: stoł) uczniów; sto ptaków, kobiet, książek, drzew. 2. stu uczniów, ptaków, kobiet itd. 3. stu uczniom, ptakom itd. 4. stu (nie: stoł) uczniów; sto ptaków, kobiet itd. 5. przyp. jak 4. przyp. 6. stu uczniami, ptakami itd. 7. w stu uczniach, ptakach, kobietach itd. — Stu uczniów pisze (nie: piszą); sto ptaków, kobiet, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.

studnia, tych studzien i studni.

stuletni (nie: stoletni).

stutysięczny albo stutysięczny*.

styrać, rzadziej: sterać*.

suchoty, 2 pp. suchot.

suchy, susi ludzie.

suknia, tych sukni i sukien (nie: sukienł); sukno, tych sukien.

sumienie, temu sumieniu (nie: -owi).

sutanna (rzadziej: sutana).

swawola (rzadziej: swywola).

swąd, 2 pp. swędu (rzadziej: swądn).

syn, temu synowi, 5 pp. o synu!

7. pp. w synu.

synowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy),

4. -owę (nie: -ową), 1. lm. -owe (nie: -owy).

system, te systemy, systematy albo systemata.

syty; do syta.

szabla, tych szabli albo szabel.

szamotać się, szamocze* się (porównaj: deptać).

szanować w znaczeniu: dbać o co, chronić od zniszczenia łączy się zwykle z 2-gim przyp.; w znaczeniu: cenić, czcić, łączy się z 4. przyp. Szanuję butów, rękawiczek, ale: szanuję matkę.

szczebiotać, szczebiocze* (porównaj: deptać).

szczegól, szczegóły (nie: -ła).
szczypee, tych szczypców; dwoje, troje
szczypców.

szeptać, szepcze* (porównaj: deptać).
szesnaćcie (odmieniaj jak *pieć* — zobacz!); szesnastu (nie: szesnaćcie†)
uczniów pisze (nie: piszą); szesnaćcie
kobiet, kwiatów, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.

sześciu (nie: sześć†) uczniów; sześć
ptaków, kobiet, drzew (odmieniaj
jak *pieć*, *pieciu* — zobacz!). Sze-
ściu uczniów pisze (nie: piszą); sześć
kobiet, ptaków, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.

sześcioro dzieci, 2. pp. sześciorga
dzieci (odmieniaj jak *dwoje* — zobacz!).

sześciuset (nie: sześćset†) uczniów;
sześćset ptaków, kobiet, drzew (od-
mieniaj jak *piećset* — zobacz!).
Sześciuset żołnierzy walczy (nie:
walczą); sześćset kobiet, ptaków,
drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.

sześdziesiąt (odmieniaj jak *pieć* —
zobacz!). Sześdziesięciu (nie: sześć-
dziesiąt†) uczniów pisze (nie: pi-
szą); sześdziesiąt kobiet, ptaków,
drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.

szew, tego szwu.

szewcowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy),
4. -owę (nie: -ową); 1. lm. -owe
(nie: -owy).

szewcówna, 2. -ówny (nie: ównej), 3.
7. -ównie, 4. -ównę; 1. lm. -ówny
(nie: -ówne), 2. szewcówien.

szklany (nie: szklanny).

szmaragd albo smaragd.

szorować (nie: szurować).

szperać (nie: szpyrać).

szpiczasty (nie: śpiczasty).

szpilka (nie: śpilka).

szpik (nie: śpik).

szpikować (nie: śpikować).

szpital (nie: śpital), tych szpitali albo
-ów.

szturkać albo szturchać (w Galicyi czę-
ściej: szturkać).

szukać łączy się zawsze z 2. gim przyp.;
np. szukam zeszytu, ołówka, sio-
stry. Źle: szukam zeszyt, ołówek,
siostrę; źle: szukam za siostrą, za
książką.

szwagrowa, 2. 3. 7. -owej (nie: -owy),
4. -owę (nie: -ową), 1. lm. -owe
(nie: -owy).

ślamazarny (nie: szlamazarny).

ślask (nie: Szlask), ślaski.

ślub (nie: szlub).

ślusarz, tych ślusarzy albo -rzy.

śmiać się, śmieć się, śmiałem się,
śmialiśmy się, śmiałyśmy się, śmiały
się, będziemy się śmiali (w Kró-
lestwie spotykamy także formy:
śmieliśmy się, śmieli się itp.).

śmieć, śmiem (nie: śmie), śmiesz,
śmieć, śmiemy, śmiecie, śmieją (nie:
śmia), śmieć, śmiałem... śmieli, (one)
śmiały, śmiejąc (nie: śmiąc).

śpichlerz albo śpichrz (rzadziej: spi-
chlerz, spichrz).

śpieszyć albo spieszyć, śpiesznie albo
spiesznie.

śpiew (nie: spiew), śpiewam (nie:
spiewam).

spiż albo spiż.

spiżarnia, rzadziej: spiżarnia (źle:
szpiżarnia).

śruba (nie: szruba).

śrut, nie: szrut.

świergotać, świergocze* (porównaj:
deptać).

świętobliwy albo świątobliwy.

świętokradca (nie: świątokradca).

T.

ta (czapka), tę (nie: tą) czapkę.

takowy. Takowy = taki, możemy
więc używać zaimka *takowy* tylko
tam, gdzie moglibyśmy powiedzieć:
taki. Wyrażenie poprawne: „Daj
Bóg takową (= taką) wojnę“ Sien-

kiewicz. — Żle: Jan miał książkę, ale takową zgubił (zam.: ale ją zgubił).

talara, 4 pp. talara.

talent (zdolność), lm. talenta, rzadziej: talenty; talent (pieniądz), lm. talenty.

talerz, tych talerzy i -ów.

tamten, tamta, tamto (nie: tamte); 4. przyp. rodz. żeń. tamtę albo tamtą* (w żywej mowie ogółu spotykamy coraz częściej formę *tamtą*, w języku książkowym przeważnie *tamtę*).

tańeczna zabawa albo zabawa z tańcami (nie: zabawa tańcząca).

tańczyć albo tańcować (w języku literackim częściej: tańczyć).

tarcza, tych tarczy albo tarcz.

Tatry, 2 pp. Tatr (nie: -ów).

teatr, te teatra i teatry.

temat, te temata albo tematy.

ten, ta, to; tę (nie tą) czapkę.

terać, częściej: tyrać.

tercyan, lm. tercyani (nie: tereyanie).

terkotać, terkotcze* (porówn.: *deptać*).

termin, te terminy.

testament, te testamenta albo -ty.

teściowa, 2. 3. 7. -owej (nie: owy), 4. owę (nie: -ową), 1. lm. -owe (nie: -owy).

tło, tych teł.

tłumaczyć, tłumacz (obacz: tłumacz).

tłumok (obacz: tłumok).

tłumacz (nie: tłumacz); tłumaczyć (nie: tłumaczyć).

tłumok (rzadziej: tłumok).

tlusty, tłustszy albo tłusciejszy.

tretwieć i drętwieć.

trochę (nie: trochu), troszkę (nie: trozku), potrosze (nie: potroszę).

troje dzieci, 2. pp. trojga dzieci (odmieniaj jak *dwoje* — zobacz!).

trotuar (nie: tretuar).

trzeba albo trza (w języku literackim częściej: trzeba).

trzeć (nie: trzyć), trę, trzesz, trzyj (nie: trzej).

trzej uczniowie; trzy ptaki, kobiety, drzewa, 2. trzech uczniów, ptaków.

3. trzem uczniom, ptakom itd. 7. w trzech uczniach, ptakach itd.

trzej uczniowie przyszli do szkoły albo trzech uczniów przyszło do szkoły. Trzech gospodarzy kupiło pole, zorali je i zasiali (nie: zorało je i zasiało).

trzeptać, trzepocze* (porównaj *deptać*).

trzeźwo, po trzeźwu.

trzymać mowę, brzydki germanizm! zam.: wypowiedzieć, mieć, wygłosić mowę.

trzy jabłka (nie: jablek); trzy kobiety, (nie: kobiet). Trzy kobiety, kwiaty, drzewa są (nie: jest) w ogrodzie; można jednak powiedzieć: jest tam jablek (kwiatów, kobiet) trzy, cztery.

trzydzieści (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!). Trzydziestu (nie: trzydzieści) uczniów pisze (nie: piszą); trzydzieści kobiet, kwiatów, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.

trzyście (odmieniaj jak *pięć* — zobacz!). Trzyście (nie: trzyście) uczniów pisze (nie: piszą); trzyście kobiet, ptaków, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.

trzystu (nie: trzysta) uczniów; trzysta ptaków, kobiet, dzieł, 2. trzystu (rzadziej: trzechset) uczniów, ptaków, kobiet itd. 3. trzystu uczniom, ptakom, kobietom itd. 4. trzystu (rzadziej: trzechset) uczniów; trzysta ptaków, kobiet itd., 5. pp. jak 1. pp. 6. trzystu uczniami, ptakami itd. 7. w trzystu uczniach, ptakach, kobietach itd. Trzystu żołnierzy walczy (nie: walczą); trzysta kobiet, ptaków, drzew jest (nie: są) w ogrodzie.

tutaj (nie: tutej), tutejszy
twarz, te twarze.

twoja; mam twoją (nie: twoję) czapkę.
twórczyni (nie: -ynia), 4. przyp. twór-
czynię* (dawniejsza forma na *ę* wy-
chodzi z użycia, utrzymuje się je-
szcze tylko w języku książkowym).

tyczyć się, tyczy się, co się tyczy
(dawniejsza forma: *tycze się* wy-
chodzi z użycia).

tyle (obacz: tyłu).

tyłu (nie: tyle!) uczniów; tyle pta-
ków, kobiet, książek, drzew (od-
mieniał jak *pięciu*, *pięć*).

tyrać, rzadziej: terać.

tysiąc, 2. tysiąca, 3. tysiącowi, 4.
i 5. tysiąc, 6. tysiącem, 7. w ty-
siącu; lm.: 1. tysiące, 2. tysięcy,
3. tysiącom, 4. i 5. tysiące, 6. ty-
siącami, 7. w tysiącach. — Imiona
osób lub rzeczy, z tym liczebnik-
iem połączone, kładziemy zaw-
sze w 2-gim przyp.: tysiąc uczniów,
kobiet, drzew, w tysiącu uczniów
kobiet, drzew itd. — Tysiąc (ty-
siące, setki tysięcy) żołnierzy, ryb,
owadów jest... (nie: są).

tysięczny, dwutysięczny, stutysięczny
albo tysięczny,* dwutysięczny,*
stutysięczny*.

tytuł, tego tytoniu itd. albo tytuł,
tytuniem (w Galicji przeważnie:
tytuł).

tytuł, te tytuły.

tytuł (obacz: tytuł).

U.

ubywać. Ubywa (słowo nieosob.) wo-
dy, dnia, pieniędzy (nie: woda
ubywa, dzień ubywa, pieniądze uby-
wają).

ucho (narząd słuchu), te uszy, tych
uszu i uszów (bez względu na ilość)
uszyna albo uszami (bez względu
na ilość); dwoje, troje uszów albo
uszu. Ucho (u dzbana, garnka), te

ucha. tych uch, uchom, uchami,
w uchach

uchodzić, ująć (w znaczeniu: unikać)
łączy się z przyp. 2. nie 3.; np.
uszedł niebezpieczeństwa (nie:
-stwu), kary śmierci (nie: karze
śmierci); to uszło mojej uwagi (nie:
uwadze).

uczennica (nie: uczenica†).

uczeń, tych uczniów albo uczni (bez
różnicy znaczenia).

uczestnik (nie: uczestnik), uczestni-
czyć.

uczyć, uczyć się czego (nie: co);
uczę się geografii, nauczyłem się
botaniki.

udo, tych ud.

udzielać rady, wsparcia, nagany (2.
przyp.!).

ugrząźć, ugrzęznąć (nie: ugrząznąć),
ugręzne, ugrzął, ugrzęzła.

ugręznąć (obacz: ugrząść).

ujmować (nie: ujmywać).

ujrzeć (nie: ujrzeć).

ukleknąć, ukląkł albo ukleknął, ukląkł-
szy albo ukleknąwszy.

ukończyć zadanie, list (4. przyp.!),
ale: dokończyć zadania, listu (2.
przyp.!),

umieć, umieć (nie: umie), umiesz,

umie, umiemy, umieją (nie: umia),

umiejąc (nie: umiać).

unikać łączy się z 2-gim przyp.; uni-
kam siostry, złego towarzystwa.

uniwersalny (nie: uniwerzalny).

uniwersytet (nie: uniwerzytet).

upatrzeć (nie: -trzeć), upatrzyłem
(nie: -ałem).

upomnieć, upomnieć się (nie: upom-
nać).

uprząż, te uprząże, tych uprząży.

uprzeć się (nie: uprzyć się), uprzyj
się (nie: uprzej się).

uragan i huragan.

urwać, urwę (nie: urwie) urwiesz...
urwą (nie: urwią). Czasownik ten

łączy się z przyp. 2. lub 4. zależnie od tego, czy czynność spływa na cały przedmiot, czy tylko na część przedmiotu. Np. urwać liść, owoc (całość); urwać zapłaty, należytości (część).

urząd, te urzędy (nie: urzęda).

urznąć (uciąć nożem, piłą i t. p.), urznąć; urznął, urznąła; użąć (ściąć sierpem), użnę, użał, użęła. usiąść (usiadać), usiedę, usiedzie; usiąść na krześle (nie: na krzesło), na ławce (nie: na ławkę).

usterka, tej usterki, tych usterek, rzadziej: ten usterk, tego usterku, tych usterków.

usychać (nie: usechać).

utrzcć (nie: utrzyć), utrzym (nie: utrzej).

uwieść, uwiodę (nie: uwiede), uwieźć, uwiozę (nie: uwieze), uwieźć... uwiozą (nie: uwiezi).

uwieźć, uwiozę (nie: uwieze), uwieźć... uwiozą (nie: uwiezi).

uwięznąć (nie: uwięzgnąć), uwiązać albo uwięznąć.

użyć (obacz: urznąć).

używać czego (nie: co); wiosna używa nam pogody (nie: pogodę).

używać czego, ale: zużyć co. Używam narzędzia, ołówka; zużyłem narzędzie, ołówek.

W.

Warszawianin, 2. -nina, 5. Warszawianinie (nie: Warszawianie), 1. lm. Warszawianie, 2. Warszawian. warsztat.

wart. Ten ołówek nie nie wart; wszystko to jest mało warte; obaj (oboje) są sobie warci; obie są sobie warte; nie warto trudu (zachodu); nie warto (nie warto było) o tem mówić, warto będzie tam pojechać; ta książka warta koronę (4. pp.!), ten płaszcz wart trzydzieści koron

(4. przyp.!), ale: czyn ten wart uznania, nagrody (2. przyp.!).

wasza; mam waszą (nie: waszę) czapkę.

wątpić o czym — błędnie: wątpić w co.

wązki, węższy, najwęższy; wązko, wężiej i wężej.

wczesny (nie: wcześny), wcześniej.

wczoraj (nie: wczorej), wczorajszy (nie: -ejszy).

wdychać (nie: wdechac), ale: oddech.

wejrzyć (nie: wejrzyć), wejrzyj (nie: wejrzej).

wety, tych wetów.

wesprzeć (nie: wesprzyć), wesprzym (nie: wesprzej).

wewnętrzny, wewnętrznie. Jestem *wewnętrznie* przekonany, mam *wewnętrzne* przekonanie, dręczy mnie *wewnętrzny* niepokój, *wewnętrzne* przeczucie. We wszystkich tych zwrotach są wyrazy: *wewnętrzny*, *wewnętrznie* zbyteczne.

węzłowie, tych węzłowi.

wezwać, wezwę (nie: wezwie), wezwiesz... wezwą (nie: wezwia).

węzykatorya (nie: wizykatorya).

Węgier, ci Węgrzy, tych Węgrów: Węgry (kraj), 2. pp. Węgień, na Węgrzech.

wiatr (nie: wiater), na wietrze.

widelec, tych widełców i -cy.

widziałem go przejeżdżającego, przechodzącego (nie: przejeżdżać, przechodzić).

wieczór tańczący — źle! zam.: wieczór z tańcami, wieczorna zabawa taneczna.

wiejski (nie: wsiowy).

Wielkanoc, podczas Wielkiejnocy, wielkanocny (w potocznej mowie utarły się wyrażenia: podczas Wielkanocy, do Wielkanocy).

wielu (nie wiele †) uczniów; wiele ptaków, kobiet, książek, kół (odmieniaj jak *pięciu*, pięć — zobacz!).

wierzyć, wierzyć, wiercie (obok dawniejszych form: wierzaj, wierzajcie).

wieszać na czym (nie: na co); powiesić płaszcz na kołku (nie: na kolek), na gwoździu (nie: na gwoździ).

wieś, te wsi i wsie, tych wsi.

wieść, wiodę (nie: wiedę), wieszysz... wiodą, wiodłem, wiodł, wiedli, wiodły, wiodąc.

wieźć, wiozę (nie: wiezę), wieszysz... wiozą (nie: wieżą), wieźli, wiozły, wioząc.

wiewiórka (nie: wywiórka).

wieźnąć (nie: więźgnąć), więzną, więźnął albo wiązał.

winien. Gospodynie *winny* (= powinny) pilnować gospodarstwa; gospodynie są *winne* (= dłużne) cztery korony.

winszować.

wiór, te wiory.

wiśnia (nie: wisznia), tych wiśni i wiśien.

wlec, wlekę albo włokę, wleciesz... włoką albo wleką, wlekać albo wlokąc, wlekł albo włożył, wlekli, wlekły albo wlokli (w języku literackim częściej: wlokę, wloką, włożył itd.).

wleźć, wleźć, wleże.

władca (nie: władzca).

władczyni (nie: -czynia), 4. przyp. władczynię* (dawniejsza forma na *ę* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

Władzio (nie: Władziu).

własność, te własności (nie: -cie).

Włoch, ci Włosi, tych Włochów; Włochy (kraj), 2. pp. Włoch, we Włoszech.

Włodzimierz (nie: Włodzimirz).

włóścianin, 2. -nina, 5. włóścianinie (nie: włóścianie), 1. lm. włóścianie, 2. włóścian.

województwo, tę wojewodzinę, te -iny, tych wojewodzin (odm. jak *ściana*).

woleć, wolimy (nie: wolemy); woleć mleko niż (nie: jak) herbatę. Żle: woleć lepiej (zam.: woleć).

womitować (nie: wonitować).

wół, 2. pp. wołu (nie: woła), 3. pp. wołowi, 4. pp. wołu (nie: woła).

wrażliwy (rzadziej: wrażliwy†).

wreszcie (nie: wreście).

wrota, tych wrót; dwoje, troje... wrót.

wrzeć (gotować się), wrę, wrzesz, wrze albo wre, wrzemy, wrzecie, wrą, wrzyc, wrzacy.

wrzekomo (obacz: rzekomo).

wsiaść (obacz: siaść).

wsiołowy (obacz: wiejski).

wspomnieć (nie: wspomnąć), wspomnę (nie: wspomnię), wspomniesz (nie: wspomniesz†), wspomnimy (nie: wspomniemy), wspomną, wspomnieli (nie: wspomniali), wspomnij.

wstęga, tych wstąg.

wstępować (nie: -ywać).

wstyd mi albo mię (3. albo 4. pp.) czego.

wstrząsać, wstrząsł albo wstrząsnął. wstrzemięzliwy.

wszyscy (nie: wszyscy).

wszystek -a -o; wszystką (nie: -kę) kaszę.

wściec się (nie: wście się).

wrjenka (nie: wujanka).

wujostwo; ukochani wujostwo wyjechałi (nie: ukochane wujostwo wyjechało).

wycelować (nie: wycylować).

wychodźstwo (niekiedy: wychodźstwo).

wychodźca (rzadziej: wychodca).

wychowawczyni (nie: -czynia), 4. pp. wychowawczynię* (dawniejsza forma na *ę* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).

wychrzta (nie: wykrzta).
 wykonywać, wykonywam -ywasz -ywa
 -ywamy itd. (nie: wykonuję, wy-
 konujesz itd.; formy te spotykamy
 często w mowie potocznej).
 wymagać czego (nie: co); sprawa ta
 wymaga mojej obecności.
 wymyślić, wymyśliłem, wymyślił.
 wyobrażnia (nie: wyobraźnia).
 wyprzeć (nie: wyprzyć), wyprę, wy-
 przyj (nie: wyprzej).
 wyprzegać (nie: wyprzagać); wyprządz,
 wyprzęgnie albo wyprzęże, wy-
 przągl.
 wyrozumieć, wyrozumieć, wyrozumie...
 wyrozumieją (nie: wyrozumią).
 wyrównywać, wyrównywać -ywasz
 -ywa -ywamy itd. (nie: wyrównuje,
 wyrównujesz; formy te spotykamy
 często w mowie potocznej).
 wyrwać, wyrwę (nie: wyrwie), wy-
 rwiesz... wyrwą (nie: wyrwią).
 wyrznąć (nożem itp.), wyrznął, wy-
 rznęła; wyżąć (sierpem), wyżał,
 wyżęła. Np. nieprzyjaciół wyrznął
 mieszkańców, ale: żniwiarz wyżał
 zboże.
 wsięść (obacz: sięść).
 wyspa, tych wysp.
 wyszać, wyszę, wyśiesz, wyśię, wy-
 śsiemy, wyśiecie, wyssą, wyśij.
 występować (nie: -ywać).
 wysyłać (nie: wyselać), wysłać, wysłę
 (nie: wyszle), wysłesz, wysłę, wy-
 ślemy, wysłą (nie: wyszlą), wyslij.
 wysyłka (nie: wysełka).
 wyszorować (nie: wyszurować).
 wyszperać (nie: wyszpyrać).
 wyszłiznąć się, wyszłiznę się (dawna
 forma *wyszłiznąć się* wychodzi
 z użycia).
 wyśpiewywać, wyśpiewywać i wy-
 śpiewuję, wyśpiewywasz i wyśpie-
 wujesz itd.
 wyuczyć się czego (nie: co).

wywieść, wywiodę (nie: wywiedę),
 wywiedziesz... wywiodą (nie: wy-
 wiedą).
 wywieźć, wywiozę (nie: wywiezę),
 wywieziesz... wywiozą (nie: wy-
 wiezą).
 wywoływać i wywołuję, wywoływasz
 i wywołujesz itd.
 wyzdychać (nie: wyzdechąć).
 wyzwać, wyzwę (nie: wyzwię), wy-
 zwiesz... wyzwą (nie: wyzwia).
 wyżąć (obacz: wyrznąć).
 wziąć (nie: wziąć), wezmę (nie:
 weznę), weźmiemy (nie: wieźniemy),
 wezmą (nie: wezną), weź albo we-
 źmij, weźmy albo weźmijmy, weźcie
 albo weźmijcie; wziął, wzięła (nie:
 wzięła).

Z.

zabawa tańcząca — wyrażenie nie-
 właściwe zam.: zabawa taneczna
 albo zabawa z tańcami.
 zabójczyni (nie: -czynia), 4. przyp.
 zabójczynię* (dawniejsza forma na
 ą wychodzi z użycia, utrzymuje się
 jeszcze tylko w języku książkowym).
 zabraniać, zabronić komu czego (nie:
 co); zabroniono *jedzenia* mięsa, *pa-
 lenia* tytoniu.
 zachowywać, zachowywam i zacho-
 wuję, zachowywasz i zachowujesz
 i t. d.
 zadowalać (nie: zadowalniać), zado-
 wolić (nie: zadowolnić), zadowo-
 lony (nie: zadowolniony), zadowo-
 leni, zadowalający. Formy w na-
 wiasach umieszczone spotykamy
 bardzo często w mowie potocznej,
 a niekiedy w dziełach znakomitych
 pisarzy.
 zaglądać, zaglądać*, zaglądałem, za-
 glądałem*.
zaimek dzierżawczy. A) jeżeli zaimek
 dzierżawczy odnosi się do podmiotu
 zdania, to używa się tylko w for-

mie *swój* bez względu na osobę i liczbę. Zamiast: oglądaliśmy *nasze* pola — lepiej: *swoje* pola; zam.: posłałem mu wszystkie *moje* książki — lepiej: *swoje* książki. B) Polak używa tylko wtedy zaimka dzierżawczego, jeżeli wyraźnie chce oznaczyć do kogo rzecz lub osoba należy. Źle: już napisałem swoje zadanie (zam.: napisałem zadanie); źle: wyszczerzył *swoje* żółte zęby; źle: poszedł do *swego* domu; źle: co ci *twoje* serce mówi? — źle: podał mu *swoją* prawicę itp.

zaimek osobowy. Jeżeli zaimek osobowy jest podmiotem, to opuszczamy go zwykle: piszę, robimy, chodzicie (nie: ja piszę, my robimy, wy chodzicie).

zaimek osobowy zwrotny. Jeżeli zaimek osobowy zwrotny odnosi się do podmiotu zdania, to używamy go tylko w formie: *się, siebie* bez względu na osobę i liczbę. Źle: sami na *nas* zarabiamy (zam.: na *siebie*); źle: biorę to na *mnie* (zam.: na *siebie*).

zaimek wskazujący. W sprawie błędnego używania form *ich, nich* zamiast *je, nie* — zobacz: *je, nie*.

zając, tych *zajęcy*.

zajmować (nie: *zajmywać*).

zajrzeć (nie: *zajrzyć*).

zakazać (=zabronić) łączy się z 2. przyp.; n. p. zakazano *sprzedaży* niedojrzałych owoców (w mowie potocznej i w dziełach wzorowych pisarzy spotykamy niekiedy przyp. 4.).

zakonnica (nie: *zakonica*).

zaledwie albo zaledwo.

załopotać (obacz: *łopotać*).

zamek (warowna budowla), tego zamku; zamek (przrząd do zamykania), tego zamka.

zamieć, te zamieci (rzadziej: *zamiecie*).

zamieść, zamięć (nie: *zamięć*), *zamięć*... *zamięta* (nie: *zamięta*). *zaniechać* (=zaprzestać) czego (nie: *co*); *zaniechał* zamiaru.

zaniedbywać, *zaniedbywam* albo *zaniedbuję* i t. d. *Zaniedbywać* czego (nie: *co*); brat *zaniedbywa* obowiązki (w dziełach znakomych pisarzy spotykamy niekiedy przyp. 4.).

zanieść, *zaniósę* (nie: *zanięseć*), *zanięsie*... *zanięsą* (nie: *zanięsa*).

zapałka (nie: *ten zapałek*), tych *zapałek* (nie: *zapałków*).

zapewne (nie: *zapewnie*).

zapomnieć (nie: *zapomnąć*), *zapomnę*, *zapomnisz* (nie: *zapomniesz*), *zapomni*... *zapomną*, *zapomniał* (nie: *zapomnął*), *zapomnij*. — *Zapomnieć*, *zapominać* kogo czego lub o kim, o czym (źle: *na co*). *Mówimy*: *zapomniałem ołówka* (nie: *ołówkę*), *zeszytu*, *atramentu*, *doznanych krzywd*, *uraz* itp.

zapowiedź, te *zapowiedzi* (nie: *zapowiedzie*).

zaprządz, *zaprzągnie* albo *zaprzągnę*, *zaprzągniony*; *zaprzągać* (nie: *zaprzągać*), *zaprząga*, *zaprzągał*; *zaprzągnąć*, *zaprzągnie*, *zaprzągnął*, *zaprzągnąć*, *zaprzągnie*, *zaprzągnął*.

zaprzeczyć, *zaprzeczać* komu czego (nie: *co*); *zaprzeczył* mu przynależnych praw i przywilejów.

zaprzeć (drzwi), *zaprzyj* (nie: *zaprzej*); *zaprzeć* (przeczyć), *zaprzyj* (nie: *zaprzej*).

zaprzysiądz, *zaprzysięgnij* (rzadziej: *zaprzysięż*), *zaprzysięgł*, *zaprzysięgła*.

zapusty, tych *zapust* (nie: *-ów*).

zasięgać, *zasięgnąć*, *zasięgnie*; *zasięgnąć* czego (radę, wiadomości itp.).

zastępować (nie: *-ywać*).

zastosować (nie: *zastósować*).

zawczesny (nie: *zawczęśny*), *zawcześniej*.

zawieść, zawiodę (nie: zawieję), zawiedziesz... zawiodą (nie: zawiedą).
 zawieść, zawiozę (nie: zawieję), zawieziesz... zawiozą (nie: zawiezą).
 zawrzeć (zawierać), zawrę, zawrzesz, zawrze... zawrą, zawrzyj; zawrzyć (zagotować się), zawrę, zawrzesz, zawrze albo zawrę, zawrą, zawrzyj.
 zawziąć się (nie: zawziąć się), zawzemu się (nie: zaweznę się) itd.
 zazdrosny (nie: zazdrośny), ale: zazdrośnie.
 zażywać (zażyć), łączy się z przyp. 2.. niekiedy z 4. Wyłącznie 2-gim pp. rządzi w wyrażeniach: zażywać wczasu, odpoczynku, pogody, zażyć fortelu itd. Przyp. 2. albo 4.: zażywam (zażyłem) pigułkę; nie palę tytoniu, lecz zażywam tabakę (stałe, nałogowo), ale: zażyj tabaki (szczypte). Mówiąc, zażywał tabaki. Zażywam chinę (stałe, dłuższy przeciąg czasu), ale: zażył chinę (dawkę).
 ząb, zęba, zębowi.
 zbawczyńni (nie: -ynia), tę zbawczyńnię* (dawna forma 4. pp. na *ę* wychodzi z użycia, utrzymuje się jeszcze tylko w języku książkowym).
 zbieg (człowiek), tego zbiega; zbieg (wypadków, okoliczności), tego zbiegu.
 zbladnąć (obacz: bladnąć).
 zblednąć (obacz: bladnąć).
 zblednieć (obacz: bladnąć).
 zbywać. Zbywa mi *czego* (= zostaje mi, posiadam za wiele); nudzi się, bo mu zbywa czasu. Zbywa mi *na czym* (=brakuje, niedostaje); na niczem mi nie zbywa.
 zdejmować, zdjąć, zdejm albo zdejmij. zdjąć (obacz: zdejmować).
 zdradzać. Uczniowie używają często błędnie wyrazu *zdradzać* zamiast: świadczyć o czym, objawiać, okazywać, dowodzić czego, zapowiadać co itd. Żle: czyn ten *zdradza* szla-

chetne serce; już pierwsze jego dzieła *zdradzały* znakomitego pisarza itp.

zdrętwieć, zdrętwiał (rzadziej: strętwieć), zdrętwiały (rzadziej: strętwiały).

zdruzgotać (obacz: *druzgotać*).

zdychać (nie: zdeczać), zdechnąć.

ze sobą. — Błędnie: porównaj te przedmioty (charaktery) ze sobą — [zam.: porównaj te przedmioty (charaktery) między sobą, krócej: porównaj te przedmioty (charaktery)].

zemleć (obacz: *mleć*).

zerkać.

zgasnąć, zgasł i zgasnął.

zgon (rzadziej: skon).

ziarno, tych ziarn albo ziaren.

ziemianin.

ziemniak (nie: ziemiak, zimiak).

ziębnąć, ziębnał i ziął.

złość, te złości.

zmieść, zmiotę (nie: zmięć). zmieścisz... zmiotą (nie: zmięta).

zmudny (w Galicji mówią powszechnie: żmudny).

znać (=widać); snadź (=łatwo, chyba, może).

znamię, temu znamieniu, te znamiona, tych znamion.

zniknąć, zniknął i znikł, zniknęła i znikła, zniknąwszy i znikłszy.

zostać leżeć — Żle! został stać — Żle! (zam.: leżeć, przeleżeć, zaurzynać się, przystanać).

zostawić. — Żle: zostaw to leżeć, wisieć, stać (zam.: niech leży, wisi, stoi).

zrobić. — Żle: zrobić coś krótszem, krzywem (zam.: skrócić, skrzywić).

zrozumieć, zrozumieć (nie: zrozumieć), zrozumieć... rozumieją (nie: rozumiają).

zsychać (nie: zsechać).

zsylać (nie: zsełać).

zwać, zwę (nie: zwię), zwiesz, zwię...
 zwać (nie: zwią); zowie (zowę†
 wyszło z użycia), zowiesz... zowią
 (zową† wyszło z użycia); zwać
 albo zowiąc (zować — wyszło
 z użycia). Form: *zowie, zowiesz...*
zowią używamy rzadko.
 zwątpić o czym — błędnie: w co;
 wątpię o tem.
 zwiedzać, zwiedzić (nie: zwidzać, zwi-
 dzić).
 zwierciadło (nie: źwierciadło).
 zwierz (nie: źwierz).
 zwierzę (nie: źwierzę), tego zwierzę-
 cia, temu zwierzęciu.
 zwiész, zwiodę (nie: zwiędę), zwię-
 dziesz... zwiodą (nie: zwiędą).
 zwiész, zwiozę (nie: zwięzę), zwię-
 ziesz... zwiozą (nie: zwięzą).
 zwłoki; dwoje, troje, pięcioro zwłok
 leży (nie: leżą) w kostnicy.
 zżąć, zżynać, zżął, zżęła, zżęty.

żdźbło (rzadko: ździebło), tego żdźbła,
 tych ździebeł.
 żrebie, tego żrebiecia, temu żrebieciu,
 tych żrebiat; dwoje, troje żrebiat
 (nie: dwa, trzy żrebięta).
 żaden, żadna, żadne (nie: żadno).
 żalosny (nie: żałośny), żałośnie.
 żarna, tych żarn; dwoje, troje... żarn.
 żąć (ścinać sierpem), żnę, żął, żęła,
 żęli, żęły, żnij.
 żądać czego (nie: co).
 żebro, w żebrze, tych żeber (nie:
 ziebro, ziobro).
 żerdź (nie: żyrdź).
 żmija (nie: źmija).
 żołędź, tej żołędzi.
 żółty, żółtszy i żółciejszy.
 żreć (nie: żryć), żryj (nie: żrej).
 żytny i żytni.
 żywić się czem (nie: z czego).
 żyzny (nie: żyzny).

STATYSTYKA ZAKŁADU.

I.

**Skład grona nauczycielskiego z końcem roku szkolnego
1901/2.**

ZAKŁAD GŁÓWNY:

A) Nauczyciele przedmiotów obowiązkowych:

1. **Gerstmann Teofil**, Dr. filozofii, c. k. Rada Rządu, dyrektor uczył historii powszechnej w kl. V. b, 3 godziny tygodniowo.

2. **Bernhardt Emil**, zawiadowca gabinetu rysunków odręcznych, uczył rysunków odręcznych w kl. IV. a, V. a, V. b, V. c, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b, razem 20 godzin tygodniowo.

3. **Bobin Romuald**, zawiadowca bibl. uczniów, gospodarz kl. VII. a, uczył języka polskiego w kl. V. b, VI. a, VI. b, VII. a, razem 14 godzin tygodniowo.

4. **Daszyński Mieczysław** uczył matematyki w kl. V. b, rysunków geometr. w kl. II. a, II. b, III. a, III. b, V. c, kaligrafii w kl. I. a, I. b, razem 19 godzin tygodniowo.

5. **Fialka Zdzisław** uczył matematyki w kl. V. a, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b, razem 20 godzin tygodniowo.

6. **Flach Józef**, Dr. filozofii, gospodarz kl. VII. b, uczył języka niemieckiego w kl. VI. a, VI. b, VII. a, VII. b, razem 16 godzin tygodniowo.

7. **Gertowski Józef**, gospodarz kl. III. b, uczył języka polskiego w kl. I. b, III. a, III. b, IV. a, historii w kl. I. b, III. a, III. b, IV. a, razem 21 godzin tygodniowo.

8. **Golczewski Kajetan**, gospodarz kl. II. a, uczył geografii w kl. I. a, I. b, II. a, II. b, III. a, III. b, IV. a: języka niemieckiego w kl. II. a, razem 22 godzin tygodniowo.

9. **Grünberg Józef**, gospodarz kl. V. a, zawiadowca gabinetu geograficznego, uczył historii w kl. V. a, V. c, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b, razem 20 godzin tygodniowo.

10. **Grzębski Edmund**, zawiadowca gabinetu rysunków geometrycznych, uczył rysunków geometr. w kl. IV. a, V. a, V. b, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b, razem 18 godzin tygodniowo.

11. **Hićkiewicz Władysław**, gospodarz kl. II. b, uczył języka polskiego w kl. II. a, II. b; historii w kl. II. a, II. b; języka niemieckiego w kl. III. b, razem 17 godzin tygodniowo.

12. **Hornung Karol**, Dr. med., uczył gimnastyki w klasie I.—VII., razem 28 godzin tygodniowo.

13. **Jurkiewicz Szymon** na urlopie.

14. **Ks. Kiernicki Jan** uczył religii rz. kat. w kl. I. a, I. b, II. a, II. b, III. a, razem 10 godzin tygodniowo.

15. **Łuniński Ernest**, Dr. praw, gospodarz kl. I. b, uczył języka niemieckiego w kl. I. b, II. b, III. a, razem 17 godzin tygodniowo.

16. **Ks. Myszkowski Tytus**, Dr. teologii, uczył religii gr. kat. w kl. V. c, VI. b, VII. b, razem 4 godziny tygodniowo.

17. **Passendorfer Artur**, gospodarz kl. I. a, zawiadowca biblioteki naucz., uczył języka polskiego w kl. I. a, V. a, V. c, VII. b; języka niemieckiego w kl. I. a; historii w kl. I. a, razem 23 godzin tygodniowo.

18. **Postel Paweł**, gospodarz kl. VI. b, uczył języka francuskiego w kl. V. a, V. b, V. c, IV. a, VI. b, VII. a, VII. b, razem 21 godzin tygodniowo.

19. **Sabat Bronisław**, Dr. filozofii, gospodarz kl. IV. a, uczył języka niemieckiego w kl. IV. a, V. a, V. b, V. c; matematyki w kl. II. b, razem 19 godzin tygodniowo.

20. **Schaden Józef**, gospodarz kl. III. a, uczył matematyki w kl. I. a, I. b, II. a, III. a, III. b, IV. a, V. c, razem 22 godzin tygodniowo.

21. **Ks. Ślósarz Jan**, Dr. teologii, uczył religii rz. kat. w kl. III. b, IV. a, V. a, V. b, V. c, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b, razem 18 godzin tygodniowo.

22. **Sokołowski Antoni**, gospodarz kl. V. c, zawiadowca gabinetu chemicznego, uczył chemii w kl. IV. a, V. a, V. b, V. c, VI. a, VI. b; fizyki w kl. III. a, IV. a, razem 18 godzin tygodniowo.

23. **Stefanowicz Antoni** na urlopie, jako prowizoryczny inspektor krajowy dla szkół przemysłowych i uzupełniających.

24. **Szczepański Stanisław** uczył rysunków odręcznych w kl. I. a, I. b, II. a, II. b, III. a, III. b, razem 24 godzin tygodniowo.

25. **Szczęsnowicz Zbigniew** na urlopie.

26. **Szuchiewicz Włodzimierz**, kawaler orderu Franciszka Józefa, gospodarz kl. V. b, zawiadowca gabinetu przyrodniczego, uczył historii naturalnej w kl. I. a, I. b, II. a, II. b, V. a, V. b, V. c, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b, razem 22 godzin tygodniowo.

27. **Unczowski Henryk**, uczył języka francuskiego w kl. III. a, III. b, VI. a, razem 11 godzin tygodniowo.

28. **Zbierzchowski Władysław**, gospodarz kl. VI. a, zawiadowca gabinetu fizykalnego, uczył fizyki w kl. III. b, VI. a, VI. b, VII. a, VII. b., razem 17 godzin tygodniowo.

B) Asystenci:

1. **Łukaszewicz Jerzy** do rysunków odręcznych.

2. **Chudoba Franciszek** „ „ geometr.

C) Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych:

1. **Rotter Chaim** uczył religii mojż. 6 godzin tygodniowo.

2. **Unczowski Henryk** uczył języka angielskiego 2 godz. tyg.

3. **Zbierzchowski Władysław** uczył śpiewu 4 godz. tygod.

F I L I A.

Skład grona nauczycielskiego z końcem roku szkolnego 1901/902.

Nauczyciele przedmiotów obowiązkowych:

1. **Lityński Michał**, kierownik, uczył geografii w kl. I. c, IV. b, IV. c, razem 7 godzin tygodniowo.

2. **Berger Franciszek**, gospodarz kl. III. c, uczył języka polskiego w kl. III. c, historii w kl. III. c, matematyki w kl. II. d, III. c, rysunków geometrycznych w kl. II. c, II. d, III. c, III. d, IV. b, IV. c, razem 23 godzin tygodniowo.

3. **Ćwik Władysław** uczył języka polskiego w kl. II. c, historii w kl. II. c, języka niemieckiego w kl. I. c, razem 12 godzin tygodniowo.

4. **Hićkiewicz Ludwik** uczył gimnastyki w kl. I. c, I. d, II. c, II. d, III. c, III. d, IV. b, IV. c, razem 16 godzin tygod.

5. **Koczyndyk Kazimierz**, gospodarz kl. II. d, uczył języka polskiego w kl. II. d, historii w kl. II. d, matematyki w kl. II. c, historii naturalnej w kl. I. c, I. d, II. c, II. d, razem 17 godzin tygodniowo.

6. **Krygowski Zdzisław**, Dr. filozofii, uczył matematyki w kl. III. d, IV. b, IV. c, razem 9 godzin tygodniowo.

7. **Łuszczynski Zygmunt**, gospodarz kl. III. d, uczył rysunków odręcznych w kl. II. c, II. d, III. c, III. d, IV. b, IV. c, razem 22 godzin tygodniowo.

8. **Ks. Myszkowski Tytus**, Dr. teologii, uczył religii gr. kat. w kl. I. d, II. d, III. d, IV. c, razem 8 godzin tygodniowo.

9. **Niemczykiewicz Konstanty**, gospodarz kl. I. c, uczył geografii w kl. II. c, II. d, III. c, III. d, rysunków odręcznych w kl. I. c, I. d, kaligrafii w kl. I. c, I. d, razem 20 godzin tygodniowo.

10. **Paciorkiewicz Maurycy**, gospodarz kl. II. c, uczył języka niemieckiego w kl. II. c, języka francuskiego w kl. III. c, III. d, IV. b, IV. c, razem 20 godzin tygodniowo.

11. **Pawłowski Edward** uczył języka niemieckiego w kl. III. d, IV. c, razem 9 godzin tygodniowo.

12. **Rischka Robert**, gospodarz kl. IV. b, uczył języka niemieckiego w kl. II. d, III. c, IV. b, razem 15 godzin tygodn.

13. **Rogoszewski Witold**, gospodarz kl. IV. c, uczył języka polskiego w kl. III. d, IV. b, IV. c, historii w kl. III. d, IV. b, IV. c, języka niemieckiego w kl. I. d, razem 23 godzin tyg.

14. **Rogus Stanisław** uczył języka polskiego w kl. I. d, historii w kl. I. d, matematyki w kl. I. d, razem 8 godzin tygodniowo.

15. **Ks. Sieniatycki Maciej**, Dr. teologii, uczył religii rz. kat. w kl. I. c, I. d, II. c, II. d, III. c, III. d, IV. b, IV. c, razem 16 godzin tygodniowo.

16. **Stahl Alfred**, gospodarz kl. I. d, uczył geografii w kl. I. d, fizyki w kl. III. c, III. d, IV. b, IV. c, chemii w kl. IV. b, IV. c, razem 19 godzin tygodniowo.

17. **Wojtan Władysław** uczył języka polskiego w kl. I. c, historii w kl. I. c, matematyki w kl. I. c, razem 8 godzin tygodniowo.

II.

PLAN NAUKOWY

galicyjskich szkół realnych.

(Dla kl. I—V. plan nowy, zatwierdzony rozporządzeniem c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświecenia z dnia 1. maja 1900. L. 4202., dla kl. VI i VII. plan przejściowy w myśl reskryptu c. k. Rady Szkolnej krajowej z dnia 5. czerwca 1900. L. 11512.)

Klasa I.

Religia (2 godziny na tydzień). Zasady katolickiej wiary i moralności.

Język polski (3 godziny na tydzień). Czytanie wzorów według wypisów. — Deklamacya. Należyte wygłaszanie z pamięci wzorowych utworów poetycznych, niekiedy ustępów prozaicznych. — Gramatyka: Elementarna nauka o zdaniu pojedynczym i o składni zgody: najważniejsze zdania poboczne; poznanie ważniejszych znaków pisarskich. Deklinacya imion. — Wypracowania piśmienne: cztery na miesiąc, a mianowicie: w pierwszym półroczu wyłącznie dyktaty, ułożone systematycznie, a obejmujące ważniejsze zasady i prawa pisowni; w drugim półroczu naprzemian dwa dyktaty i wypracowania stylistyczne, szkolne i domowe.

Język niemiecki (6 godzin na tydzień). Czytanie: uczenie się na pamięć słówek, zwrotów i całych ustępów: zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; tłumaczenia: rozmówki. Znajomość odmian regularnych i głównych zasad składni: ćwiczenia ortograficzne. — Co tydzień zadanie szkolne. Tematy: dyktaty, ćwiczenia ortograficzne dla praktycznej wprawy, pisanie z pamięci ustępów memorowanych, retrowersye.

Geografia (3 godziny na tydzień). Zasadnicze pojęcia z geografii, traktowane w sposób poglądowy, o ile są potrzebne do zrozumienia mapy. Ruch dzienny słońca względem budynku szkolnego i siedziby szkoły w rozmaitych porach roku: na tej podstawie oryentowanie się w najbliższem otoczeniu, na mapie i na globusie. Opisanie i wyjaśnienie oświetlenia i ogrzewania

ziemi w obrębie kraju rodzinnego w ciągu całego roku, o ile te zjawiska zależą bezpośrednio od długości dnia i wysokości słońca. Przegląd oro- i hydrograficzny ziemi, tudzież położenie najglówniejszych państw i miast w poszczególnych częściach świata. Wprowadzenie do czytania na mapie z ciągłemi ścieżkami. — Próby rysowania najprostszych przedmiotów geograficznych w związku z mapą.

Historia (2 godziny na tydzień). Najważniejsze podania, osoby i zdarzenia z dziejów kraju rodzinnego.

Matematyka (3 godziny na tydzień). Układ dziesiątkowy: Pisanie liczb u Rzymian. Pierwsze cztery działania na liczbach całkowitych i ułamkach dziesiętnych, oderwanych i mianowanych. — Wyjaśnienie układu metrycznego miar i wag. Ćwiczenia w prostem wnioskowaniu. Podzielność liczb, rozkład na czynniki pierwsze: największa wspólna miara i najmniejsza wspólna wielokrotność. Pierwsze 4 działania na ułamkach zwyczajnych. Zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i na odwrót. Rachunek liczbami wielorakimi. Początki nauki form geometrycznych. Pojęcia zasadnicze geometrii i objaśnienie z poglądu brył elementarnych, jakoto: sześciannu, graniastoslupa, ostrosłupa, walca, stożka i kuli. Objąśnianie najważniejszych form geometrii płaskiej i ich cech głównych na podstawie poglądu. — Zadania: cztery szkolne na półroczu, oprócz tego mniejsze ćwiczenia domowe.

Historia naturalna (2 godziny na tydzień). W pierwszym półroczu: Zwierzęta, mianowicie ssawce i ptaki. — W drugim półroczu: Rośliny, mianowicie wybór roślin zarodkowych, na których najłatwiej zaznajomić można uczniów z zasadami zewnętrznej budowy rośliny.

Rysunki odręczne (4 godziny na tydzień). Rysowanie płaskich form ornamentu geometrycznego jako przygotowanie do ornamentu swobodnego. Łatwe ornamenta swobodne: kwiaty stylizowane: łatwe kształty naczyń w rzucie geometrycznym. — Materiał: ołówek, farba. — Objąśnienia: Zastosowanie i znaczenie ornamentów rysowanych.

Kaligrafia (2 godziny na tydzień). Pismo zwykle łacińskie i niemieckie, pismo rondowe i igielkowe.

Gimnastyka (2 godziny na tydzień).

K l a s a I I .

Religia (2 godziny na tydzień). Dzieje starego zakonu z uwzględnieniem chronologii i geografii biblijnej.

Język polski (4 godziny na tydzień). Czytanie wzorów według wypisów jak w kl. I. — Deklamacya jak w kl. I. — Gramatyka: Elementarna nauka o zdaniu złożonem. Powtórzenie

deklinacyi imion, odmiana słów. Nauka pisowni i interpunkcyi uzupełniona i rozszerzona. Ćwiczenia ortograficzne jak w kl. I. — Wypracowania piśmienne: trzy na miesiąc, na przemian dyktat, zadanie szkolne i domowe.

Język niemiecki (6 godzin na tydzień). Zdawanie sprawy z czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań, retrowersya: dłuższe rozmówki, memorowanie słówek, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie odmiany regularnej, poznanie najważniejszych wyjątków. — Co tydzień wypracowanie piśmienne (z tych co miesiąc jedno domowe). Tematy jak w klasie I.

Geografia (2 godziny na tydzień). Zwięzłe powtórzenie pojęć zasadniczych geografii matematycznej. Ruch pozorny słońca w rozmaitych szerokościach: z tego wynikające różnice w oświetleniu i ogrzewaniu ziemi jako podstawa klimatów. Azja i Afryka pod względem położenia i zarysu co do orografii i hydrografii, etnografii i topografii z uwzględnieniem stosunków klimatycznych, o ile je można wyjaśnić z ruchu pozornego słońca. Związek między klimatem a roślinnością, płodami krajów a zatrudnieniem ludów należy traktować tylko na niektórych przystępnych, jasno zrozumiałych przykładach. — Europa: pogląd na jej położenie i zarys, na orografię i hydrografię. Państwa Europy południowej i Wielka Brytania według zasad podanych przy geografii Azji i Afryki. Początek ćwiczeń w szkicowaniu map.

Historya (2 godziny na tydzień). Najważniejsze osoby i zdarzenia z dziejów monarchii austro-węgierskiej z uwzględnieniem dziejów powszechnych.

Matematyka (3 godziny na tydzień). Powtórzenie nauki o ułamkach zwyczajnych. Rachunek liczbami niezupełnemi. Mnożenie i dzielenie skrócone. Rozwiązywanie zagadnień z reguły trzech prostej i złożonej za pomocą wnioskowania. Najważniejsze wiadomości o miarach, wagach i pieniądzach. Nauka o stosunkach i proporcjach z zastosowaniem do rozwiązywania zagadnień z reguły trzech prostej i złożonej. Rachunek procentu prostego, prowizyi i dyskontu. Zadania jak w klasie I.

Historya naturalna (2 godziny na tydzień). W pierwszym półroczu: Zwierzęta, mianowicie dokończenie zwierząt kręgowych, potem zwierzęta bezkręgowie, szczególnie owady. W drugim półroczu: Rośliny, mianowicie dalszy ciąg nauki klasy pierwszej: przerobienie kilku roślin zarodnikowych i takich roślin zarodkowych, których obserwacya przedstawia większe trudności. Wdrażanie do zrozumienia podziału zasadniczego i rozpoznawanie najważniejszych grup roślinnych.

Geometrya i rysunki geometryczne (2 godziny na tydzień). a) geometrya (1 godzina). Zasady planimetrii do przystawiania włącznie. b) Rysunek geometryczny (1 godzina). Ćwiczenia

w używaniu przyrządów rysunkowych. Rysunek konstrukcyjny w związku z materiałem przerobionym i z uwzględnieniem łatwych form ornamentalnych według wzorów.

Rysunki odręczne (4 godziny na tydzień). Rysowanie od ręki modeli geometrycznych pojedynczo i w grupach z poglądu. Ciąg dalszy rysowania ornamentów swobodnych z zastosowaniem farby. — Materiał: Ołówek (w danym razie pióro), farba. — Objaśnienia: Zasady rysunku perspektywicznego z poglądu. Wyjaśnienia o rozwoju i celu ornamentów.

Gimnastyka (2 godziny na tydzień).

K l a s a I I I .

Religia (2 godziny na tydzień). Żywot Pana Jezusa i dzieje apostołskie z uwzględnieniem chronologii i geografii biblijnej.

Język polski (3 godziny na tydzień). Czytanie wzorów według wypisów. Czytanie, objaśnianie i zdawanie sprawy, jak w kl. I. i II. Krótkie wiadomości o życiu i pismach cenniejszych pisarzy, z których dzieł wyjątki właśnie się czyta. Deklamacya jak w klasie I. — Gramatyka: Przysłówki, spójniki, przymyki. Składnia rzędu. Prawidła pisowni. — Wypracowania piśmienne: dwa na miesiąc, naprzemian szkolne i domowe.

Język niemiecki (5 godzin na tydzień). Swobodniejsza reprodukcya czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych: uwzględnienie synonimów (zwrotów, podobną myśl wyrażających): uczenie się na pamięć — Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o formach i składni rzędu. — Co miesiąc trzy zadania (dwa szkolne, jedno domowe). — Tematy: retrowersye, reprodukcye ustępów w szkole czytanych, streszczenia.

Język francuski (4 godziny na tydzień). Nauka czytania: memorowanie słówek, zwrotów i zdań: retrowersya i rozmówki. — Najważniejsze prawidła odmian regularnych (rodzajnika, rzeczownika, przymiotnika, zaimeka). Słowa posilkowe: główne zasady konjugacyi regularnej: tworzenie najważniejszych czasów złożonych. — W I. półroczu co tydzień krótki dyktat w ścisłym związku z wziętymi ustępami. W II. półroczu co 4 tygodnie dwa dyktaty i jedno wypracowanie szkolne. Tematy do dyktatów jak w I. półroczu: do zadań szkolnych: pisanie z pamięci memorowanych ustępów, retrowersye.

Geografia (2 godziny na tydzień). Geografia tych krajów europejskich, których nie traktowano w klasie II. z (wyłączeniem monarchii austriacko-węgierskiej), geografia Ameryki i Australii według zasad podanych w geografii w kl. II., mianowicie także co do wyjaśnienia stosunków klimatycznych. Ćwiczenia w szkicowaniu map.

Historya (2 godziny na tydzień). Podania o bogach i bohaterach z historyi Greków i Rzymian.

Matematyka (3 godziny na tydzień). Początki arytmetyki ogólnej. Nauka o czterech działaniach głównych na liczbach ogólnych o jednym i więcej wyrazach z wyłączeniem rachunku ułamkami. Podnoszenie do kwadratu i do sześciannu wyrażeń algebraicznych jedno i wielowyrazowych, tudzież liczb dziesiętnych. Wyciąganie pierwiastka kwadratowego i sześciennego z liczb dziesiętnych. Ciągłe ćwiczenia w rachowaniu liczbami szczególnymi w celu utrwalenia wiadomości arytmetycznych z klas poprzednich, ćwiczenia w rachunku podziału. Wypracowania piśm. jak w kl. I.

Fizyka (3 godziny na tydzień). Wstęp: Rozciągłość i nieprzenikliwość ciał, stany skupienia: ruch i jego cechy, bezwładność. Siła, jej punkt przyłożenia, kierunek i wielkość. Pojęcie dwu sił równych: przedstawienie sił za pomocą odcinków. — Nauka o ciężkości: kierunek ciężarzenia na ziemi, ciężar, jednostka ciężaru, środek ciężkości, rodzaje równowagi ciała podpartego. Dźwignia, waga równoramienna i waga rzymska, blok stały. Ciężar właściwy, gęstość względna.

Nauka o siłach molekularnych: Podzielność, drobina, dziurkowatość, spójność, przyczepność. Sprężystość, prawo sprężystości na ciągnięcie, waga sprężynowa.

Nauka o ciałach płynnych: Własności charakterystyczne tych ciał. Rozchodzenie się ciśnienia, powierzchnia poziomu. Ciśnienie hydrostatyczne. Reakcyja wody wypływającej. Naczynia połączone (zjawiska włoskowatości). Zasada Archimidesa. Łatwiejsze przypadki wyznaczenia ciężaru właściwego przez obserwację parcia płynów. Plywanie ciał. Areometr podziałkowy.

Nauka o ciałach gazowych: Własności charakterystyczne tych ciał. Wążenie powietrza, barometr, manometr, prawo Mariotta. Pompy wodne i pompy pneumatyczne. Lewar. Balon powietrzny.

Nauka o cieple: Wrażenie ciepła, temperatura. Zmiana objętości przez ciepło. Termoskopy, termometry, ciepło właściwe. Przewodzenie ciepła, doświadczenie główne o promieniowaniu ciepła. Wyjaśnienie pór roku na podstawie ruchu ziemi około słońca. Zmiana stanu skupienia. Prężność par. Zasada maszyny parowej. Źródła ciepła.

Nauka o magnetyzmie: Magnesy naturalne i magnesy sztuczne, igła magnesowa, działanie wzajemne dwu biegunów magnetycznych. Magnetyzowanie przez rozdziel, przez pocieranie. Magnetyzm ziemi, pojęcie zboczenia i nachylenia z powtórzeniem odpowiednich wiadomości zasadniczych z astronomii. Busola.

Nauka o elektryczności. Elektryzowanie przez tarcie, przez udzielanie. Przewodzenie elektryczności. Dwa rodzaje stanu elektrycznego. Elektroskopy. Siedziba elektryczności. Działanie kończyn. Elektryzowanie przez rozdział. Najzwyklejsze przyrządy do wytwarzania i gromadzenia elektryczności. Burze. Gromochrony. — Ogniwo i stos Volty, dowód biegunowości elektrycznej. Prąd elektryczny. Najzwyklejsze ogniwa galwaniczne. Wytwarzanie ciepła i światła przez prąd. Elektroliza (rozkład wody i galwanoplastyka). Działania magnetyczne prądu. Telegraf Morsego. Zasadnicze doświadczenia o indukcji elektrycznej. Telefon i mikrofon. Termoelektryczność.

Geometria i rysunki geometryczne (2 godziny na tydzień).

a) geometria (1 godzina). Ciąg dalszy i dokończenie planimetrii. Równość i przekształcenie powierzchni figur płaskich. Obliczanie powierzchni, proporcjonalność i podobieństwo w związku z odpowiednim materiałem nauki matematyki w tej klasie.

b) rysunek geometryczny (1 godzina). Rozszerzenie rozpoczętych w klasie drugiej konstrukcji na podany wyżej materiał naukowy.

Rysunki odręczne (4 godziny na tydzień). Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego według trudniejszych modeli pojedynczych lub ugrupowanych; ciąg dalszy rysowania płaskich ornamentów polichromicznych. Przejście do ornamentów plastycznych. — Materiał: Ołówek (w danym razie pióro), kredka, farba. — Objasnienia: Wyjaśnienie ornamentów rysowanych co do stylu, celu i zastosowania. Wiadomości o barwach i harmonii barw. Ciąg dalszy objaśnienia zjawisk perspektywy i cieniowania przy rysowaniu z modeli.

Gimnastyka (2 godziny na tydzień).

K l a s a I V .

Religia (2 godziny na tydzień). Wyjaśnienie ważniejszych obrzędów kościelnych z podaniem powodu i czasu ich wprowadzenia.

Język polski (3 godziny na tydzień). Czytanie wzorów jak w klasie III. Uwzględnienie listów i innych zwykleszych pism praktycznych. Najważniejsze wiadomości o głównych rodzajach poezji i prozy w związku z lekturą. Deklamacja jak w kl. I. — Gramatyka: składnia w obrębie czasownika. Systematyczna nauka o zdaniach złożonych i okresach. Powtórzenie całego materiału gramatycznego w ogólniejszych zarysach. — Ćwiczenia piśmienne jak w kl. III.

Język niemiecki (4 godziny na tydzień). Reprodukcyje jak w kl. III.: uczenie się na pamięć. — Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu: uzupełnienie składni rzędu. — Co miesiąc trzy zadania (2 szkolne, 1 domowe). — Tematy; retrowersye, reprodukcye, opowiadania, opisy, listy.

Język francuski (3 godziny na tydzień). Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań: retrowersye, dłuższe rozinówki, memorowanie słówek, zwrotów i całych ustępów. — Powtórzenie i uzupełnienie odmian regularnych (przymiotnika, liczebnika, zaimka); nauka o przysłówku i przyimku: najzwyczajniejsze czasowniki nieregularne. — Co 4 tygodnie jeden dyktat, jedno zadanie szkolne i jedno domowe. Tematy do wypracowań jak w klasie III. przy cokolwiek zwiększonych wymaganiach.

Geografia (2 godziny na tydzień). Położenie tudzież geografia fizyczna i polityczna Austro-Węgier z wyłączeniem części statystycznej, lecz z dokładnem uwzględnieniem płodów poszczególnych krajów, zatrudnienia ludności, stosunków komunikacyjnych i kultury ludów. Cwiczenia w swobodnem rysowaniu łatwiejszych szkiców kartograficznych.

Historya (3 godziny na tydzień). Dzieje starożytne, głównie Greków i Rzymian, ze szczególnem uwzględnieniem momentów z historyi kultury z ciąglem uwzględnieniem geografii.

Matematyka (3 godziny na tydzień). Arytmetyka ogólna: Powtórzenie, uzasadnienie i rozszerzenie nauki o pierwszych czterech działaniach na liczbach ogólnych i szczególnych, całkowitych i ułamkowych. Uzasadnienie najprostszych reguł podzielności liczb nkladu dziesiątkowego. Teorya największej wspólnej miary i najmniejszej wspólnej wielokrotności, zastosowania do wielomianów. Równania stopnia pierwszego o jednej i więcej niewiadomych z zastosowaniem do rozwiązywania ważniejszych zagadnień praktycznych. Nauka o stosunkach i proporcjach z liczbami ogólnemi z zastosowaniami. Zadania jak w klasie I.

Fizyka (2 godziny na tydzień). Nauka o ruchu: Ruch jednostajny, ruch jednostajnie zmienny, spadek wolny, opór powietrza, rzut pionowy w górę. Składanie i rozkładanie ruchów. Rozwiązywanie wykresne rzutu poziomego i rzutu ukośnego. Związek między siłą, masą a przyspieszeniem. Równoległobok sił. Ruch na równi pochyłej. Tarcie. Wahadło. Siła odśrodkowa, ruch centralny. Wyjaśnienie obrotu ziemi około osi i jej obiegu około słońca. Wypadkowa sił równoległych o tym samym kierunku na podstawie doświadczeń: bliższe określenie środka ciężkości. Powtórzenie i doświadczalne wyznaczenie warunków równowagi i dźwigni, kołowrotu, bloka stałego i bloka ruchomego, wielokrażka i równi pochyłej z uwzględnieniem pracy wytworzonej i pracy zużytej. Główne zjawiska uderzenia się ciał sprężystych.

Nauka o głosie: Powstawanie głosu. Rozchodzenie się głosu objaśnione doświadczeniami. Prędkość głosu, odbijanie się głosu. Rodzaje głosów: siła i wysokość tonów: skala tonów: struny, widełki strojkowe, piszczałki. Odbieranie. Narząd słuchowy.

Nauka o świetle: Źródła światła. Prostoliniowe rozchodzenie się światła. Cień. Fazy księżyca, zaćmienie. Ciemnia optyczna. Siła oświetlenia, prawo odbijania się światła, obrazy w zwierciadłach płaskich i kulistych. Załamywanie się światła (jakościowo). Przechodzenie światła przez płyty, graniastosłupy i soczewki. Obrazy w soczewkach, ciemnia fotograficzna, oko, akomodacja, okulary, widzenie przedmiotów, trwanie wrażeń świetlnych, kąt widzenia, lupa, mikroskop. Lunety dioptryczne, barwy uzupełniające, barwa ciał wskutek pochłaniania światła. Tęcza.

Chemia (3 razy na tydzień). Doświadczenia objaśniające różnicę między zjawiskami fizycznymi a chemicznymi. Krótka charakterystyka najważniejszych pierwiastków i ich połączeń, połączona z nauką poglądową najważniejszych minerałów i skał. — Olej skalny: przykłady węglowodorów, alkoholów i kwasów. Krótkie uwagi o tłuszczach i mydłach. Węglowodany. Fermentacja. Najważniejsze połączenie sinu. Benzol i kilka jego najważniejszych połączeń pochodnych. Żywice (terpentyna). Olejki eteryczne (olej terpentynowy). Ciała białkowe.

Geometria i rysunki geometryczne (2 godziny na tydzień).

a) *Geometria*. Zasady stereometrii. Najważniejsze twierdzenia o wzajemnem położeniu prostych i płaszczyzn ze względu na potrzeby nauki o rzutach. Graniastosłup, ostrosłup, walec, stożek i kula. Wyznaczenie powierzchni i objętości tych brył. (Wzory odnoszące się do kuli, należy podawać bez dowodzenia).

b) *Rysunek geometryczny*. Przedstawienie punktów, odcinków, figur płaskich i łatwych brył geometrycznych za pomocą dwu rzutni prostopadłych sposobem poglądowym i w związku z materiałem naukowym stereometrii.

Rysunki odręczne (3 godziny na tydzień). Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego według kształtów naczyń i innych odpowiednio dobranych wyrobów przemysłowo-artystycznych i technicznych, pojedynczo lub w grupach. Rysowanie bogatszych ornamentów polichromicznych i plastycznych, tudzież motywów z natury. Materiał: Ołówek (w danym razie pióro), kredka, farba. — Objaśnienia o stylach, barwach i cieniowaniu.

Gimnastyka (2 godziny na tydzień).

K l a s a V.

Religia (2 godziny na tydzień). W I. półroczu historyczny przegląd głównych źródeł katolickiej nauki wiary i moralności. W II. półroczu dogmatyka katolicka.

Język polski (4 godziny na tydzień). Czytanie celniejszych dzieł literatury polskiej wieku XVI. w związku z lekturą celniejszych a charakterystycznych ustępów z dzieł tych autorów klasycznych (greckich i rzymskich) w przekładach, którzy byli wzorami dla autorów polskich. — Obowiązkowa lektura domowa. — Deklamacya jak w klasie I. — Wypracowania stylistyczne: siedm na półroczu, naprzemian szkolne i domowe.

Język niemiecki (4 godziny na tydzień). Ćwiczenia w reprodukcji szczegółowej lektury nowszych pisarzy, przeważnie prozaicznej. Memorowanie (deklamacya). Obowiązkowa lektura domowa. — Uzupełnienie wiadomości gramatycznych (ze składni rzędu, zdania i szyku). — Co miesiąc 2 zadania (naprzemian domowe i szkolne). Tematy: streszczenia czytanych ustępów, opowiadania, opisy, przekłady z języka polskiego (na zadania szkolne).

Język francuski (3 godziny na tydzień). Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na stosowne pytania: dłuższe rozmówki: próby samodzielnej reprodukcji czytanych ustępów; memorowanie zwrotów, zdań i całych ustępów. Uzupełnienie nauki o odmianach. Czasowniki nieregularne, niezupełne i nieosobowe; spójniki. Składnia rzędu; składnia w obrębie czasownika (tryby i czasy). — Co 4 tygodnie jedno zadanie szkolne i jedno domowe. Tematy jak w klasach poprzednich: krótkie swobodne opowiadania; przekłady z języka wykładowego na język francuski.

Historia (3 godziny na tydzień). Dzieje średniowieczne i nowożytne, aż do pokoju westfalskiego w ten sam sposób, co w klasie IV., ze szczególnem uwzględnieniem monarchii austriacko-węgierskiej.

Matematyka (4 godziny na tydzień). Arytmetyka ogólna: Równania nieoznaczone stopnia pierwszego o dwu niewiadomych. Potęgi i pierwiastki; pojęcie liczb niewymiernych. Jednostka urojona. Równania stopnia drugiego o jednej niewiadomej i równania stopni wyższych o jednej niewiadomej, dające się sprowadzić do równań kwadratowych. Najprostsze przypadki równań kwadratowych o dwu niewiadomych. Nauka o logarytmach.

Geometrya: Geometrya płaska. Utwory zasadnicze geometrii płaskiej. Teorya równoległych. Twierdzenia o trójkącie aż do przystawiania włącznie; twierdzenia o kątach i cięciwach w kole, o trójkątach i czworokątach wpisanych i opisanych. Proporcjonalność odcinków, podobieństwo figur, z tego wy-

nikające twierdzenie o trójkącie i kole. Poprzeczne w trójkącie, harmoniczne rzędy punktów. Równość powierzchni, zamiana i podział powierzchni; obliczanie powierzchni. Wielołąki uniärowe, pomiar koła. Niektóre zagadnienia o zastosowaniu algebry do geometryi. Zadania jak w kl. I.

Historia naturalna (2 godziny na tydzień). Botanika: Przegląd grup roślin w ich naturalnym porządku na podstawie zewnętrznej i (gdzie potrzeba) wewnętrznej budowy i czynności fizyologicznych rośliny wogóle; charakterystyka najważniejszych rodzin roślinnych na ich przedstawicielach, przy czem wykluczone są wszelkie zbyteczne szczegóły systematyczne.

Chemia (2 godziny na tydzień). Chemia nieorganiczna: Rozszerzenie i pogłębienie materiału naukowego kl. IV. w kierunku wykazania prawidłowości zjawisk chemicznych. Wyprowadzenie drogą eksperymentalną prawideł teoretycznych i doświadczalnych. Szczegółowe traktowanie wodoru, tlenu, azotu, węgla, tudzież najważniejszych połączeń tych pierwiastków: analogiczne traktowanie chloru, bromu, jodu, fluoru, siarki, boru, fosforu, arsenu, antymonu i krzemu. Krótka ogólna charakterystyka metali i szczegółowe omówienie tych metali i ich połączeń, które pod względem teoretycznym i praktycznym zasługują na szczególną uwagę.

Geometria i rysunki geometryczne (3 godziny na tydzień). Powtórzenie najważniejszych twierdzeń o wzajemnem położeniu prostych i płaszczyzn. Systematyczne przeprowadzenie i należyte wyćwiczenie w rozwiązywaniu zagadnień zasadniczych geometryi wykreślnej o punktach, prostych i płaszczyznach, uwzględniając przy sposobności także rzutnię krzyżową. Rzuty figur płaskich i wyznaczenie ich cieniów rzuconych na rzutnię. Wykreślenie koła z jego kładu. Wyprowadzenie najważniejszych własności elipsy z analogicznych własności koła w związku z jego kładem.

Rysunki odręczne (3 godziny na tydzień). Rysunek figuralny: Wyjaśnienie budowy anatomicznej głowy ludzkiej, najważniejsze wiadomości o proporcji i różnicy wieku. Ćwiczenia w rysowaniu konturów, następnie w półcieniach i cieniach pełnych, rysowanie według wzorów i odlewów gipsowych.

Gimnastyka (2 godziny na tydzień).

K l a s a V I .

Religia (2 godziny na tydzień). Etyka katolicka.

Język polski (3 godziny na tydzień). Czytanie cenniejszych dzieł literatury polskiej od początku XVII. wieku do r. 1822 w związku z lekturą cenniejszych a charakterystycznych ustę-

pów z autorów klasycznych (greckich i rzymskich) we wzorowym przekładzie. Mickiewicz. Ćwiczenia w wykładzie ustnym. Obowiązkowa lektura domowa. — Deklamacja jak w kl. I. — Wypracowania stylistyczne jak w kl. V.

Język niemiecki (4 godziny na tydzień). Pogląd na rozwój dzisiejszej literatury niemieckiej aż do Klopstocka: dokładniejsza, na lekturze celniejszych dzieł oparta, znajomość epoki klasycznej od Klopstocka do roku 1794, ze szczególnem uwzględnieniem Lessinga i Herdera. Podanie zasad poetyki i stylistyki. Deklamacja; obowiązkowa lektura domowa. — Co miesiąc 2 zadania (naprzemian szkolne i domowe). Tematy: opisy, tok myśli czytanych ustępów, łatwiejsze rozprawki, przekłady z języka polskiego (na zadanie szkolne).

Język francuski (3 godziny na tydzień). Dokończenie nauki gramatycznej: zwroty imiesłowowe, zdania przysłówkowe. Czytanie większych ustępów z prozy powieściowej i opisowej; wzory poezji epickiej i lirycznej; krótkie szkice biograficzne tych autorów, z których dzieł wyjątki właśnie się czyta; ćwiczenia ustne. Nauki udziela się w języku francuskim. — Co 4 tygodnie jedno zadanie szkolne i jedno domowe. Tematy: swobodna reprodukcja przerabianych w szkole ustępów powieściowych: streszczanie ustępów większych; przerabianie poematów opisowych na prozę: listy: przekłady na język francuski w ścisłem zastosowaniu do pewnych prawideł składni z zachowaniem zasady stopniowania aż do przekładu dzieł oryginalnych.

Historia (3 godziny na tydzień). — (2 godziny na tydzień): Dzieje średniowieczne. — (1 godzina na tydzień) historia kraju rodzinnego.

Matematyka (4 godziny na tydzień). Arytmetyka ogólna: Równania logarytmowe, wykładnicze. Postępy arytmetyczne i postępy geometryczne. Rachunek procentu składanego. Rachunek rent. Powtarzania.

Geometria: 1. Trygonometria. Funkcye goniometryczne, rozwiązywanie trójkąta prostokątnego. Dalsze wzory goniometryczne. Rozwiązywanie wielokątów umiarowych. Twierdzenia główne, służące do rozwiązywania trójkątów ukośnokątnych z zastosowaniami. Łatwiejsze równania goniometryczne.

Stereometria: Najważniejsze twierdzenia o wzajemnem położeniu prostych i płaszczyzn w przestrzeni. Własności główne naroża w ogólności, a w szczególności naroża trójsściennego (naroże biegunowe). Podział i własności brył. Przystawianie i symetria. Podobieństwo i podobieństwo symetryczne brył. Powierzchnia i objętość graniastopuła, ostrostopuła i ostrostopuła ściętego. Obliczanie objętości walca, stożka,

stożka ściętego, tudzież powierzchni tych brył przy osiach prostopadłych do podstawy. Powierzchnia i objętość kuli, tudzież jej części o łatwych ograniczeniach. — Zadania jak w klasie I.

Historia naturalna (2 godziny na tydzień). Zoologia: Najważniejsze wiadomości o budowie ciała ludzkiego i czynnościach jego organów ze wskazówkami dyetetycznymi: przerobienie gromad zwierząt kręgowych i ważniejszych grup zwierząt bezkręgowych na podstawie ich zewnętrznej i wewnętrznej budowy, tudzież z uwzględnieniem stosunków rozwojowych, lecz z pominięciem wszelkich zbytecznych szczegółów systematycznych.

Fizyka (3 godziny tygodniowo).

Wstęp: Krótkie uwagi o zadaniu i metodzie fizyki. Powtórzenie nauki o rozciągłości i nieprzenikliwości ciał z klas niższych. Drobiną, atom. Stany skupienia.

Mechanika: Wiadomości wstępne o ruchu. Ruch jednostajny i jednostajnie zmienny. Prawo bezwładności. Spadek wolny. Pomiar sił dynamiczny i statyczny. Ciężar. Opór powietrza. Rzut pionowy w górę. Określenie i miara pracy. Siła żywa, energia. Składanie i rozkładanie ruchów, rzut pionowy i rzut ukośny. Ruch na równi pochyłej. Składanie i rozkładanie sił, przyłożonych do jednego punktu; wypadkowa sił, przyłożonych do punktu układu sztywnego. Moment obrotu. Para sił. Środek ciężkości. Rodzaje równowagi: stałość. Maszyny proste na zasadzie zachowania pracy. Opory ruchu, niemożność tak zwanego „perpetuum mobile“. Waga równoramienna i waga dziesiętna. Ruchy po liniach krzywych, siła dośrodkowa i siła odśrodkowa. Ruch centralny. Wahadło matematyczne i wahadło fizyczne, to ostatnie tylko sposobem doświadczalnym (wahadło rewersyjne). Powtórzenie nauki o siłach molekularnych niższych z odpowiedniem uogólniem i uzupełnieniem. Twierdzenie Torricelli'ego o wypływie, ciśnienie hydrodynamiczne w poziomej rurze wypływowej. Napięcie powierzchni, włoskowatość. Roztwarzanie, dyfuzya. Powtórzenie mechaniki gazów z klas niższych z uzupełnieniem. Prawa Mariotta i Gay Lussaca. Wążenie gazów; obliczenie rozrzedzenia i zgęszczenia w pompach powietrznych; parcie w powietrzu. Barometryczne mierzenie wysokości. Wpływ gazów, dyfuzya, absorpcya.

Nauka o ruchu falowym: Prawa prostego ruchu drgającego, łatwe przypadki składania drgań. fale postępowe podłużne i poprzeczne, odbijanie się i interferencya fal, fale stojące, wszystko przeważnie sposobem wykreślnym i eksperymentalnym.

Akustyka: Powstawanie głosu. Rodzaje głosu. Wyznaczenie wysokości tonu. Skala dur i mol, trójdźwięk. Prawa drgania struny napiętej (monochord), tony górne. Siła tonu. Barwa tonu. Odbrzmiwanie. Brzmiące prety, płyty i błony. Piszczałki. Narząd głosowy. Rozchodzenie się głosu. Prędkość rozchodzenia się głosu, ubywanie siły głosu z odległością, odbijanie się i interferencya fal głosowych. Narząd słuchowy.

Chemia (2 godziny tygodniowo).

Chemia organiczna: Pojęcie związku organicznego. Wykazanie istotnych składników związku organicznego: wzory atomistyczne stosunkowe: wzory drobinowe; wzory empiryczne i wyrozumowane. Olej skalny. Metan, etan, propan, butan i pentan wraz z ich najważniejszymi połączeniami pochodnymi; kwas palmitowy, stearowy i cerotowy. Etylen i propylen oraz ich ważniejsze połączenia pochodne. Acetylen, najważniejsze połączenia alyllu, kwas olejowy; tłuszcze naturalne (mydła i świece); węglowodany, fermentacya alkoholowa. Najważniejsze związki sinowe. Krótkie omówienie mazi pogazowej. Benzol, toluol i ich najważniejsze połączenia pochodne. Dwu i trójfenylometan ze wskazaniem na barwniki smołowe. Indygo. Naftalina, antracen. Pirydyna, chinolina, akrydyna; najważniejsze alkaloidy. Olej terpentynowy, kamfora, kauczuk i gutaperka; żywice. Ciała białkowate.

Geometria i geometryczne rysunki (3 godziny na tydzień). Rzuty prostokątne graniastosłupów, ostrosłupów, walców i stożków. Przekroje płaskie siatki, oświetlenie równoległe, tudzież łatwiejsze przypadki wzajemnych przenikań tych brył. Sposób powstawania w przestrzeni przecięć ostrokągu, ich konstrukcyje i rzuty. Wyprowadzenie najważniejszych własności tych krzywych z ich zastosowaniem do prowadzenia stycznych. Płaszczyzny styczne do powierzchni walców i stożków. Cienie rzucane na wewnętrzne powierzchni walcowych i stożkowych.

Rysunki odręczne (2 godziny na tydzień). Ciąg dalszy rysunku figuralnego według odlewów gipsowych i trudniejszych wzorów. O ile czas wystarczy powtórzenie ćwiczeń w rysowaniu ornamentów i kształtów roślinnych z natury.

Gimnastyka (2 godziny na tydzień).

K l a s a V I I .

Religia (2 godziny na tydzień). Przegląd historyi kościelnej.

Język polski (4 godziny na tydzień). Czytanie cenniejszych dzieł literatury polskiej wieku XIX. w całości lub w dłuższych wyjątkach. Czytanie cenniejszych i charakterystycznych ustę-

pów z autorów klasycznych (greckich i rzymskich) we wzorowym przekładzie. Ćwiczenia w wykładzie ustnym. Obowiązkowa lektura domowa. Deklamacja jak w klasie I. Ćwiczenia stylistyczne jak w klasie VI.

Język niemiecki (4 godziny na tydzień). Epoka klasyczna od r. 1794 do śmierci Göthego; pisarze austriacy czasów nowych. Pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego po śmierci Göthego. Deklamacja. Obowiązkowa lektura domowa. W I. półroczu 5 wypracowań (2 szkolne, 3 domowe), w II. półroczu 4 wypracowania (przeważnie szkolne). Tematy: charakterystyki, rozprawki, sprawozdania z lektury szkolnej i domowej.

Język francuski (3 godziny na tydzień). Powtarzanie przy sposobności najważniejszych prawideł gramatycznych. Lektura dłuższych ustępów poetycznych (dramatów) i prozaicznych. Zarysy biograficzne tych autorów, z których dzieł wyjątki właśnie się czyta. Uwzględnienie rozpraw z dziedziny nauk przyrodniczych i technicznych. Nauki udziela się w języku francuskim. Wypracowania piśmienne jak w klasie VI.

Historia (4 godziny na tydzień) (3 godz. na tydzień przez cały rok): Dzieje nowożytne. (1 godz. przez I. plr.): Dzieje kraju rodzinnego ze szczególnem uwzględnieniem momentów z dziejów kultury. (1 godzina przez II. plr.): Przegląd statystyczny produkcji płodów surowych, przemysłu i handlu z uwzględnieniem stosunków analogicznych w wielkich państwach europejskich. Nauka o ustroju konstytucyjnym i o administracji monarchii ze szczególnem uwzględnieniem części monarchii reprezentowanej w Radzie państwa.

Matematyka (4 godziny na tydzień).

Arytmetyka ogólna: Zasady nauki o połączeniach. Dwumian Newtona dla wykładników całkowitych i dodatnich. Zasady nauki o prawdopodobieństwie.

Geometria: Trygonometria sferyczna. Najważniejsze własności trójkąta sferycznego, jego powierzchnia. Najważniejsze wzory do rozwiązywania trójkątów sferycznych prosto- i ukośno-kątnych. Zastosowanie trygonometrii sferycznej i najprostszych zagadnień astronomicznych.

Geometria analityczna: Geometria analityczna prostej, koła i przecięć stożkowych na płaszczyźnie na podstawie współrzędnych prostokątnych, a w niektórych ważniejszych przypadkach także współrzędnych biegunowych. Własności przecięć stożkowych ze względu na ogniska, styczne, normalne i średnice. Kwadratura elipsy i paraboli. Powtórzenie całego materiału naukowego klas wyższych na przykładach odpowiednio dobieranych. Zadania jak w klasie I.

Historia naturalna (2 godziny na tydzień).

I. półrocze. *Mineralogia*: Przerobienie najważniejszych minerałów pod względem ich krystalograficznych, fizycznych, chemicznych i innych własności w systematycznym porządku, lecz z pominięciem wszelkich postaci rzadszych lub takich, którychby uczniowie na podstawie poglądu poznać nie mogli.

II. półrocze. *Zasady geologii*: Zwięzłe i krótkie przedstawienie przemian fizycznych i chemicznych z uwzględnieniem stosownych przykładów; najzwyczajniejsze skały i najważniejsze szczegóły o budowie gór, objaśnione o ile możności przykładami z blizkiego otoczenia. Krótki opis epok geologicznych; przy nauce o zwierzętach i roślinach przedhistorycznych należy często zwracać uwagę na odpowiednie typy dzisiejsze, a przy sposobności wskazywać na rodowe powinowactwo istot żyjących.

Fizyka (4 godziny na tydzień).

Zasady astronomii (kosmografii): Pozorny ruch dzienny sklepienia niebieskiego: czas gwiazdowy: spółrzedne odniesione do horyzontu i równika; wyznaczenie linii południkowej i wysokości bieguna. Wielkość i kształt ziemi. Obrót ziemi około osi (doświadczenie z wahadłem Toncatta) i zjawiska stąd wynikające. Ruch pozorny słońca, ekliptyka. Spółrzedne odniesione do ekliptyki. Prawdziwy i średni czas słoneczny. Rok słoneczny i rok zwrotnikowy. Dni przestępne. Ruch prawdziwy ziemi około słońca. Odległość słońca. Planety, krótkie wyjaśnienie ich ruchu pozornego. Prawa Keplera. Odległość i ruch księżyca. Opisanie sposobu wyznaczenia średniej gęstości ziemi. Porównanie masy ziemi z masą słońca, przypływ i odpływ morza. Precesja punktów równonocnych, wyjaśnienie jej za pomocą giroskopu. Krótkie wiadomości o poszczególnych planetach, o kometach, gwiazdach spadających, gwiazdach stałych, gromadach gwiazd i mgławicach.

Nauka o cieple: Termometry, współczynnik rozszerzalności. Płoch ciepła, ciepło właściwe. Związki między ciepłem a pracą mechaniczną; mechaniczny równoważnik ciepła. Istota ciepła. Zmiany stanu skupienia z uwzględnieniem ciepła zużytego lub wytworzonego. Krótkie wiadomości o parach nasyconych i parach przegrzanych, gęstość par (ciężar drobinowy). Higrometria. Opady atmosferyczne. Maszyna parowa. Przewodzenie ciepła. Krótkie uwagi o promieniowaniu ciepła. Izoterm, izobary, wiatry.

Nauka o magnetyzmie i elektryczności.

a) *Magnetyzm*: Powtórzenie zjawisk zasadniczych. Prawo Coulomba, natężenie bieguna, natężenie pola magnetycznego, linie sił magnetycznych. Położenie biegunów, moment magnetyczny. Elementa magnetyzmu ziemi.

b Elektryczność statyczna: Powtórzenie doświadczeń zasadniczych o elektryzowaniu przez tarcie, udzielanie i rozdział; maszyna influencyjna. Prawo Coulomba i pomiar elektrostatyczny ilości elektryczności: pole elektryczne, najważniejsze wiadomości o potencyale w punkcie pola elektrycznego. Potencyał przewodnika. Scharakteryzowanie potencyału za pomocą doświadczeń. Pojemność, kondensatory (stała dielektryczność), energia elektryczna ciała naelektryzowanego. Elektryczność atmosfery.

c) Prądy elektryczne: Różnica potencjałów w otwartem ogniwie galwanicznym, siła elektromotoryczna, zasadnicze doświadczenia Volty, stopy galwaniczne. Prąd elektryczny, jego pole magnetyczne, prawo Biot Savart'a, bezwzględna jednostka elektromagnetyczna prądu i Amper. Busola stycznych Webera. Galwanometr zwierciadłowy. Prawo Ohma. Elektroliza, polaryzacja galwaniczna, ogniwa stałe, akumulatory. Wytwarzanie ciepła przez prąd. Prawo Joula, bezwzględne jednostki elektromagnetyczne oporu i siły elektromotorycznej, prawny Ohm i Volt. Oświetlenie elektryczne. Zjawisko Peltier'go. Prądy termoelektryczne. Pomiar oporu według metody podstawienia. Wyznaczenie oporu wewnętrznego i siły elektromotorycznej ogniwa według metody Ohma. Rozgałęzienie prądu na dwie części. Pole magnetyczne zamkniętego przewodnika płaskiego. Działanie wzajemne dwu przewodników prądu. Pole magnetyczne solenoidu; teoria magnetyzmu Ampéra: elektromagnesy; zastosowania. Zjawiska zasadnicze diamagnetyzmu. Obróty elektromagnetyczne. Indukcja prądów z odwołaniem się na zasadę zachowania energii. Działanie fizyologiczne indukcji. Objasnienie maszyny magnetycznej i maszyny dynamoelektrycznej. Induktor Ruhmkorffa. Telefon i mikrofon.

Optyka: Powtórzenie nauki o rozchodzeniu się światła z klasy IV. Hipotezy o naturze światła. Wyznaczenie prędkości rozchodzenia się światła. Fotometria. Odbijanie się światła, wyjaśnienie na podstawie ruchu falowego. Obrazy w zwierciadłach płaskich i w zwierciadłach kulistych. Załamywanie się światła uzasadnienie jego teoretyczne na podstawie ruchu falowego. Odbicie całkowite. Przechodzenie światła przez płytę, ograniczoną równoległymi ścianami płaskimi, przez graniastosłup, minimum zboczenia, wyznaczenie współczynnika załamania. Soczewki, obliczenie i konstrukcja obrazów w soczewkach, aberacja sferyczna. Rozszczepianie się światła: zabarwienie obrazu w soczewce, soczewki achromatyczne. Wyjaśnienie tęczy sposobem wykreślnym. Spektrometr. Widma emisyjne i absorpcyjne, najważniejsze wiadomości o analizie spektralnej, wyjaśnienie linii Fraunhofer'a: barwy ciał. Krótkie uwagi o fluorescencji i fosforescencji.

Działanie chemiczne światła. Działanie termiczne światła, ciemne promienie ciepła; emisja i absorpcja promieni ciepła, ciała atermiczne i diatermaniczne. Promienie Röntgena.

Aparat projekcyjny, ciemnia fotograficzna, oko. Mikroskopy i lunety dioptryczne z krótkim wyjaśnieniem powiększenia. Interferencja, barwy cienkich płytek, pierścienie Newtona, uginanie się światła przez szparę. Polaryzacja przez odbicie i przez złamanie pojedyncze. Polaryzacja przez złamanie podwójne: płytki turmalinowe. Graniastosłup Nicol. Skręcenie płaszczyzny drgania (Sacharometr).

Geometria i rysunki geometryczne (2 godziny na tydzień). Rzuty powierzchni kuli, jej przekroje płaskie, płaszczyzny styczne, tudzież walce i stożki styczne do kuli. Cienie własne i cienie rzucone na wypukłe i wklęsłe strony powierzchni walców, stożków i odcinków kuli. Powtórzenie najważniejszych partyi geometrii wykreślnej na odpowiednio dobranych zagadnieniach i przykładach.

Rysunki odręczne (2 godziny na tydzień). Wykonanie zadań do egzaminu dojrzałości z materiału naukowego klas poprzedzających.

Uwaga: Dla ćwiczeń w szkicowaniu i w rysowaniu z pamięci zaleca się, aby uczniowie od kl. III. używali osobnych zeszytów.

Gimnastyka (2 godziny na tydzień).

Rozkład godzin.

Przedmiot	Klasa							Razem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
Religia	2	2	2	2	2	2	2	14
Język polski . . .	3	4	3	3	4	3	4	24
Język niemiecki . .	6	6	5	4	4	4	4	33
Język francuski . .	—	—	4	3	3	3	3	16
Geografia	3	2	2	2	—	—	—	9
Historia	2	2	2	3	3	3	4	19
Matematyka	3	3	3	3	4	4	4	24
Historia naturalna	2	2	—	—	2	2	2	10
Fizyka	—	—	3	2	—	3	4	12
Chemia	—	—	—	3	2	2	—	7
Geometria i rys. geometryczne . . .	—	2	2	2	3	3	2	14
Rysunki odręczne .	4	4	4	3	3	2	2	22
Kaligrafia	2	—	—	—	—	—	—	2
Gimnastyka	2	2	2	2	2	2	2	14
Razem	29	29	32	32	32	33	33	220
Język ruski	—	—	—	2	2	2	—	6

Przedmioty nadobowiązkowe:

Język angielski 2 godziny tygodniowo. Początki języka angielskiego. Uczęszczało 24 uczniów.

Śpiew w 2 oddziałach po dwie godziny tygodniowo. Uczęszczało 78 uczniów,

Wykaz podręczników na r. szk. 1902/3.

Religia a) obrz. łac.: W kl. I. ks. Ślósarz. Katechizm religii katol. Wyd. 1. i 2. W kl. II. ks. Dąbrowski. Historia biblijna zakonu starego. Wyd. 1—4. W kl. III. ks. Dąbrowski. Historia biblijna zakonu nowego. Wyd. 1—5. W kl. IV. ks. Jougan. Liturgia katolicka. Wyd. 1 i 2. W kl. V. Wappler-Swister-ski. Nauka wiary katolickiej. W kl. VI. ks. Szczeklik. Etyka katolicka. W kl. VII. ks. Jougan. Historia kościoła katolickiego. Wyd. 1. i 2.

b) obrz. gr. kat.: W kl. I. A. Торонський, Катехизм христ. катол. W kl. II. A. Торонський, Історія біблійна старохо завіта. W kl. III. A. Торонський, Історія біблійна новохої завіта. W kl. IV. A. Торонський, Літургіка. Вид. 2. W kl. V. A. Торонський, Догматика фундаментальна і аполлоґетика для клас висших. Львів 1893. Опр. A. Торонський, Догматука частна для висших клас. W kl. VI. Ваплер-Пюрко, Наука христ. катол. егикя для висших клас. 1895. W kl. VII. Ваплер-Стефанович, Історія христ. католицької церкви, (wyczerpane, tylko w drodze antykwarycznej do nabycia).

Język polski W kl. I. Konarski. Zwięzła gramatyka języka polskiego. Próchnicki i Wójcik. Wypisy polskie dla I. kl. Wyd. 2. i 3. W kl. II. Konarski. Zwięzła gramatyka języka polskiego. Próchnicki i Wójcik. Wypisy polskie dla II. kl. Wyd. 1. i 2. W kl. III. Małecki. Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. Czubek i Zawiliński. Wypisy polskie dla III. kl. W kl. IV. Małecki. Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. Próchnicki. Wzory poezyi i prozy. Wyd. 1. 2. W kl. V. Tarnowski i Bobin. Wypisy polskie dla szkół realnych. Tom I. Wyd. 1. i 2. Wybór z dzieł greckich i łac.

cińskich w przekładach. W kl. VI. Tarnowski i Bobin. Wypisy polskie dla szkół realnych. Tom I. i II. Wyd. 1. i 2. Zathej. Antologia grecka. Zathej. Antologia rzymska. W kl. VII. Tarnowski i Bobin. Wypisy polskie. Tom II. Wyd. 1. i 2. Zathej. Antologia grecka. Zathej. Antologia rzymska.

Język ruski. W kl. IV. Kokorudz-Konarski. Gramatyka ruska dla Polaków. Баввіньскій, Читанка руска для шкіл виділових. W kl. V. i VI. a) w I. półroczu podręczniki jak w kl. IV. b) w II. półroczu podręczniki jak w kl. IV. Барвіньскій, Віймки з народної літератури українсько-рускої XIX в. для семінарійв учительских Ч. I. Ч. II.

Język niemiecki. W I. kl. German i Petelenz. Ćwiczenie niemieckie dla kl. I. Wyd. 2., 3. i 4. W II. kl. German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla kl. II. Wyd. 1., 2. i 3. W III. kl. German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla kl. III. Wyd. 1. i 2. Jahner. Deutsche Grammatik. W IV. kl. German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla kl. IV. Wyd. 1. i 2. Jahner. Deutsche Grammatik. W kl. V. Petelenz i Werner. Deutsches Lesebuch für die V. Classe. W kl. VI. Petelenz i Werner. Deutsches Lesebuch für die VII. Classe der Gymnasien. — Hermann und Dorothea. Minna v. Barnhelm. Wilhelm Tell. Egmont. (Wyd. Graesera). — W VII. kl. Petelenz und Werner. Deutsches Lesebuch für die VIII. Classe der Gymnasien — Wallenstein. Jungfrau v. Orleans. Iphigenie auf Tauris. Emilia Galotti. (Wyd. Graesera).

Język francuski. W III. kl. Amborski. Książka do nauki języka francuskiego. Cz. I. W kl. IV. Amborski. Książka do nauki języka francuskiego. Cz. II. W kl. V. Amborski. książka do nauki języka francuskiego. Cz. III. W VI. kl. Amborski. Wypisy francuskie. Cz. I. W VII. kl. Amborski. Wypisy francuskie. Cz. II.

Geografia. W I. kl. Benoni i Tatomir. Krótki rys geografii. Wyd. 6. i 7. W II. kl. Baranowski i Dziedzicki. Geografia powszechna. Wyd. 6—9. W kl. III. Baranowski i Dziedzicki. Geografia powszechna. Wyd. 6—9. W IV. kl. Benoni i Majerski. Geografia austriacko węgierskiej monarchii. Wyd. 2 i 3.

Historia powszechna. W I. kl. Pieniążek. Opowiadania z dziejów kraju rodzinnego. W II. kl. Zaleski. Opowiadania z dziejów austriackich i powszechnych. Wyd. 2. W III. kl. Zipper. Opowiadania z mitologii Greków i Rzymian. W kl. IV. Zakrzewski. Historia powszechna. Część I. Wyd. 1., 2. i 3. W V. kl. Zakrzewski. Historia powszechna. Część II. Wyd. 1. i 2. W VI. kl. Zakrzewski. Historia powszechna. Cz. II. Wyd. 1. i 2. Lewicki. Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. 1. i 2. W VII. kl. Zakrzewski. Historia powszechna, Cz. III. Lewicki. Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1. i 2.

Głabiński i Finkel. Historia i statystyka austriacko węgierskiej monarchii.

Matematyka. W I. kl. i w II. kl. Brzostowicz. Początki arytmetyki i algebry. Cz. I. Wyd. 3. i 4. W III. kl. Brzostowicz. Początki arytmetyki i algebry. Cz. II. Wyd. 1. i 2. W kl. IV., V., VI. i VII. Dziwiński. Zasady algebry. Wyd. 1. i 2. W kl. V., VI. i VII. Mocnik-Maryniak. Geometria. Wyd. 3. i 4. W kl. V., VI. i VII. Kranz. Logarytmy.

Historia naturalna. W I. kl. Nowicki-Limbach. Zoologia. Wyd. 6—9. Rostafiński. Botanika szkolna na kl. niższe. Wyd. 1., 2., 3. i 4. W II. kl. Nowicki-Limbach. Zoologia. Wyd. 6. i 8. Rostafiński. Botanika szkolna dla klas niższych. Wyd. 1.—4. W kl. V. Rostafiński. Botanika dla klas wyż. Wyd. 1. i 2. W kl. VI. Petelenz. Zoologia dla klas wyż. Wyd. 1. i 2. W VII. kl. Łomnicki. Mineralogia i Geologia. Wyd. 4. i 5.

Fizyka. W kl. III. i IV. Soleski. Nauka fizyki. Wyd. 2. i 3. W kl. VI. i VII. Soleski. Wykład nauki fizyki. Wyd. 2.

Chemia. W kl. IV. i V. Bandrowski. Wykład chemii ogólnej. Cz. I.
Geometria wykreslna i rysunki geometryczne. W II. kl. Mocnik-Maryniak. Geometria poglądowa. Cz. I. Wyd. 6. i 7. W kl. III. i IV. Mocnik-Maryniak. Geometria poglądowa. Cz. II. Wyd. 4.—6. W kl. V., VI. i VII. Łazarski. Zasady geometrii wykreslnej (z atlasem).

III.

Tematy do zadań pisemnych języka polskiego.

Klasa V. a), b) i c).

Wartość i potęga czasu. — Jak radzi Rey wychowywać szlachcica polskiego? (na podst. czyt. ust.). — Obraz zamierającej przyrody w jesieni. — Fałszywy wstyd. — Wartość zdrowia. — „Jakich obyczajów młody człowiek używać ma?” (na podst. ust. M. Reya). — Alluzye polityczne w „Odprawie posłów greckich” J. Kochanowskiego. — Najpiękniejszy dzień moich wakacyi. — Wynalazek druku i jego znaczenie w rozwoju oświaty. — Bohaterskie czyny Kmicica podczas oblężenia Częstochowy. — Jak uzasadnia Modrzewski potrzebę jednego prawa dla wszystkich? (na podst. czyt. ust.). — Wina i kara w „Odprawie posłów greckich” J. Kochanowskiego. — Jak pociesza matka Kochanowskiego po stracie Orszulki? — „Nie odrazu Kraków zbudowany”. — Dlaczego powinniśmy kochać ojczyznę? (na podst. kazania Skargi). — O zgodzie domowej (na podst. kazania Skargi). — Ogień jako żywioł pożyteczny i szkodliwy. — Jak powinna się objawiać przyjaźń szkolna? — Śmierć Wołody-

jowskiego. — Odysseusz na wyspie czarodziejki Kirke. — Pożegnanie Hektora z Andromachą. — Tok myśli pieśni J. Kochanowskiego: „Cnocie nie fortunie ufać potrzeba“. — Jak należy czytać książki, aby z nich prawdziwą odnieść korzyść. — Słowność. — Samolub (obrazek z życia szkolnego). — Ośnowa kazania ks. P. Skargi O miłości ku ojczyźnie. — Często z malej iskry powstaje wielki pożar. — Charakterystyka Paska (na podst. jego „Pamiętników“).

Klasa VI. a) i b).

Gerwazy (charakterystyka na podst. „Pana Tadeusza“). — Stały, uparty. O potrzebie znajomości języków obcych. — Rozwinać i uzasadnić myśl zwrotki Ig. Krasickiego: „Święta miłości kochanej ojczyzny! Czują cię tylko umysły pocziwe“. — Longinus Podbipięta (charakterystyka na podst. „Ogniem i mieczem“). — Plotki, obmowa, oszczerstwo. — Wpływ Francji na Polskę w w. XVIII. — Znaczenie napisu na medalu dla St. Konarskiego: „Sapere auso“. — Hojny, rozrzutny. — „Miłe złego początki, lecz koniec żałosny“. (Krasicki). — Ile zyskuje literatura przez poparcie możnych? — Znaczenie okresu wileńskiego w życiu Adama Mickiewicza. Wykazać na „Świteziance“ charakterystyczne cechy ballad.

Klasa VII. a) i b).

Znaczenie czasopism w literaturze. — „Minęły czasy szczęśliwej prostoty, Trzeba się uczyć, upłynął wiek złoty“ Ig. Krasicki. — Jakie ideały wskazuje Mickiewicz młodzieży w „Odzie do młodości“? — Czy Konrad Wallenrod jest postacią stragiczną i dlaczego? — Co znaczą słowa, które Gustaw napisał na ścianie celi więziennej: „Gustavus obiit.... hic natus est Corandus“? — O zmianach stanu skupienia ciał pod wpływem ciepła. — Petroniusz (Charakterystyka na podstawie powieści H. Sienkiewicza: „Quo vadis“). — Wolność — swawola. — Znaczenie obchodów mickiewiczowskich. Lilla Weneda jako bohaterka tragiczna. Młodość J. Słowackiego i Z. Krasińskiego i jej wpływ na rozwój umysłowy tych pisarzy.

Temata do zadań niemieckich.

Klasa V. a), b) i c).

Die vorschriftsmässige Schüleruniform (Eine Beschreibung). — Sommerabend auf dem Lande. (Nach „Pan Tadeusz“). — Die Elf-Uhr-Pause in unserer Schule. — Der Gemü-

segarten. (Nach „Pan Tadeusz“). Die Einrichtung des Zeichensaales (Eine Beschreibung). — Des Richters wichtige Lehre von der Artigkeit (Eine Nacherzählung nach „Pan Tadeusz“). — Warum ist das gründliche Studium der Muttersprache anzupfehlen? — Siegfried und Achilleus (Auf Grund der Hauslectüre). — Das Gesetz der Erhaltung der Materie und das Lavoisier'sche Fundamentalexperiment (Auf Grund des chem. Unterr.). — Wozu lernen wir fremde Sprachen? Hektors Abschied von Andromache und Siegfrieds Abschied von Kriemhild. (Auf Grund der Lectüre). — Der anatomische Bau des menschlichen Kopfes (Auf Grund des Schulunterricht.). — Die Wurzel der Bildung ist bitter, ihre Früchte sind süß. — Ägyptens wichtigste Bauwerke (Auf Grund der Schullectüre). — Griechische Helden im trojanischen Kriege. — Das heilige Abendmahl v. Leonardo da Vinci (Auf Grund der Schullectüre). — Bericht über meine diesjährige Hauslectüre. — Hagens Charakteristik (Auf Grund der Hauslectüre). — Die sittliche Grundidee in dem Gedichte von Schiller „Die Bürgerschaft“. — Das Niebelungenlied, ein Lied der Treue. — Des Lebens ungemischte Freude ward keinem Irdischen zutheil. — Siegfrieds Charakteristik (Auf Grund der Hauslectüre). — Über die Congruenz der Dreiecke (die wichtigsten Lehrsätze). — Die Normannen und die Hegelinge (Eine Parallele auf Grund der Hauslectüre). — Die Kreislinie (Ihre wichtigsten Eigenschaften). — Der Eumenidenchor im altgriechischen Theater (Auf Grund des Gedichtes von Schiller „Die Kraniche des Ibykus“). — *Tłómaczenia z języka polskiego na język niemiecki.*

Klasa VI. a) i b).

Karl des Grossen Verdienste um die Cultur. — Siegfrieds Tod. — Die ritterlichen Spiele. — Kriemhild (Ein Charakterbild). — Das Bürgerthum in der deutschen Literatur des XIV. und XV. Jhts. — Lessings Philotas (Ein Charakterbild). — Der Streit um des Esels Schatten (Nach Wielands „Abderiten“). — Das französische pseudo-classische Drama im Urtheile Lessings. — Das Erwachen des Frühlings (Ein Natur und Stimmungsbild). — Die Bedeutung der Wasserleitungen. — *Tłómaczenia z języka polskiego na język niemiecki.*

Klasa VII. a) i b).

Die historische Wahrheit in Schillers „Don Carlos“. — Ludwig XIV. Bedeutung in der Geschichte der europäischen Kunst und Cultur. — Die Tonerzeugung bei verschiedenen Instrumenten. — Das Tantalidengeschlecht nach Goethes „Iphi-

genie auf Tauris". — Warum sehnt sich Schiller nach der antiken Welt? (Auf Grund der „Götter Griechenlands"). — „Es wächst der Mensch mit seinen grösseren Zwecken“ Schiller.

Tematy przy pisemnym egzaminie dojrzałości w terminie letnim 1902.

Oddział A).

- Z języka polskiego: Wpływ Zachodu na rozwój literatury polskiej.
- Z języka niemieckiego: 1. Der Einfluss der Sonne auf das Leben der Erde.
2. Przekład z języka polskiego na język niemiecki: Czesław Pieniążek, Opowiadania z dziejów kraju rodzinnego, ustęp p. t. „Konfederacya barska“ od słów „Gwałty Repnina....“ do słów „.....na wygnanie“.
- Z języka francuskiego: Amborski „Appendice“ str. 37. ustęp „La fabrication des allumetes“ do słów „.....s'achève“.
- Z matematyki: 1. Przez punkt na krzywej $\frac{x^2}{y^2} - \frac{y^2}{z^2} = 1$, którego odcięta równa się ogniskowej, poprowadzić normalną i obliczyć kąt, pod którą daną krzywą drugi raz przecina.
2. Powierzchnia trójkąta prostokątnego wynosi 504 cm^2 ; suma obu przekątni 79 cm , suma obu przyprostokątni 79 cm . Jaka jest przeciwprostokątnia?
3. Podstawą graniastosłupa jest trójkąt prostokątny, którego przyprostokątne wynoszą: $a = 56 \text{ cm}$, $b = 33 \text{ cm}$, krawędzie boczne o długości $d = 65 \text{ cm}$, są nachylone do podstawy pod kątem $30^\circ 30' 37''$ tak że rzut jednej z nich na płaszczyznę podstawy pada na krawędź a . Jak wielką jest powierzchnia graniastosłupa?
- Z geometrii i rysunków geometrycznych: 1. Na płaszczyźnie $E(=3, 4, 3)$ leży dowolna prosta L . Przez tę prostą przesunąć płaszczyznę F do płaszczyzny E pod kątem $\alpha = 60^\circ$.
2. Podstawa prostego stożka kołowego leży na płaszczyźnie $E(\infty, 5, 4)$. Środek tego koła $m''(x=4, z=2)$ promień jego $r=2.5$, wysokość stożka $h=6$. Przez $a(6, 4.5, 5)$ zewnątrz powierzchni stożka, leżący poprowadzić płaszczyznę styczną do stożka danego.
3. Dane są punkty: $a(0, 4, 3)$ $b(7, 2, 0)$ $c(4, 2, 2)$ i kula o środku $m(3, 5.5, 5)$, o promieniu $r=4$, na powierzchni tej kuli wyznaczyć punkty równo oddalone od tych trzech punktów.

Oddział B).

- Z języka polskiego: Piękna jest śmierć za ojczyznę, ale nie mniej piękne jest życie poświęcone pracy około jej dobra.
- Z języka niemieckiego: 1. Die Rolle der grossen Städte in der Gegenwart.
2. Przekład z języka polskiego na niemiecki: Pieniążek, Opowiadania z dziejów kraju rodzinnego, ustęp p. t. „Unia lubelska“.
- Z języka francuskiego: Przekład z języka francuskiego na język polski: Amborski, „Appendice“, str. 64., ust. „Maison de verre“ do słów „.....rien de plus ingénieux“.
- Z matematyki: 1. Przez punkt na krzywej $\frac{x^2}{5^2} + \frac{y^2}{4^2} = 1$, którego odcięta równa się ogniskowej, poprowadzić normalną i obliczyć kąt, pod którym daną krzywą przecina drugi raz?
2. Powierzchnia trójkąta prostokątnego wynosi 924 cm², suma obu przyprostokątni 89 cm. jaka jest przeciwprostokątna?
3. Podstawą graniastoslupa jest trójkąt prostokątny, którego przyprostokątne wynoszą ($a = 56$ cm., $b = 33$ cm.), krawędzie boczne o długości ($d = 65$ cm.) są nachylone do podstawy pod kątem $30^\circ 30' 37''$ tak, że rzut jednej z nich na płaszczyznę podstawy pada na krawędź (a); jak wielka jest powierzchnia?
- Z geometrii i rysunków geometrycznych: 1. Dane są: płaszczyzna E ($-3, 2, 3$) i punkt a ($3, 3, 3$). Przez punkt a przeprowadzić prosto do rzutni poziomej pod kątem $\alpha = 60^\circ$ nachylone, a do płaszczyzny E równoległe.
2. Podstawa prostego stożka kołowego leży na płaszczyźnie E ($\infty, 5, 4$) środek tego koła m'' ($x = 4, z = 2$) jego promień $r = 2.5$, wysokość $h = 6$: równoległe do danej prostej cd , c ($-1, 3, 2$), d ($2, 6, 6$) wykreślić płaszczyznę styczne do stożka.
3. Dane są płaszczyzny: E ($-4, 5, 3$); F ($2, -5, 3$) i punkt a ($3, 4, 3$). Wyznaczyć punkty od płaszczyzny E w odstępnie $m = 2$, od płaszczyzny F w odstępnie $n = 1$, zaś od punktu a w odstępnie $r = 3$ leżące.

Oddział C).

- Z języka polskiego: Które wynalazki stanowią epokę w dziejach cywilizacji?
- Z języka niemieckiego: 1. Die Folgen der Erfindung der Dampfmaschine.

2. Przekład z języka polskiego na niemiecki: Pieniążek, Opowiadania z dziejów kraju rodzinnego. ustęp p. t. „Utworzenie Rzeczypospolitej krakowskiej” do słów „.....Austrii, Prus, i Rosji”.
- Z języka francuskiego: Przekład z języka francuskiego na polski: Amborski. „Appendice”, str. 106. ustęp „Un tunnel sous la mer” do słów: „.....du terrain jurassique”.
- Z matematyki: Przez ognisko hiperboli $\frac{x^2}{4^2} - \frac{y^2}{3^2} = 1$ poprowadzono prostą równoległą do jednej z łedwoniestycznych; obliczyć kąt pod którym się ta prosta przecina z daną hiperbolą.
2. Ktoś ma pobierać rentę roczną 1400 K. z dołu płatną przez dziesięć lat. Ile należałoby za nią teraz zapłacić, jeżeli się liczy procent składany po 4-5.
3. Obliczyć wielkość kątów ściennych 20-ścianu umiarowego.
- Z geometryi i rysunków geometrycznych: 1. Dane 2 proste na rzutni poziomej leżące a do rzutni pionowej nachylone i dowolny punkt w przestrzeni. Punkt ten obrócić kolo jednej z tych prostych o kąt α , a około drugiej prostej o β ; po wykonaniu obrotów wyznaczyć kąt obrotu i oś obrotu, również na płaszczyźnie poziomej rzutni leżącą, około której za jednorazowym obrotem dany punkt w ostatnie położenie przejść może.
2. Wyznaczyć najkrótszą odległość dwóch prostych wchrowatych.
3. Na płaszczyźnie E (8. 7. 6) leży podstawa walca prostego kołowego. środek podstawy m' ($x = 3, y = 2$), jej promień $r=2$, wysokość $h=5$; wyznaczyć płaszczyzny styczne do tego walca przechodzące przez punkt a (8. 3, 3).

IV.

Środki naukowe.

A) Zakład główny.

I. Biblioteka dla nauczycieli.

Biblioteka liczy obecnie 3.160 dzieł w 4.780 t., 715 zesz. i 7.530 programów szkolnych.

W ciągu roku szkolnego przybyło w drodze kupna lub daru 132 dzieł w 152 t., a mianowicie: dla religii przybyło dzieł 2; dla pedagogii 9; dla języka polskiego 37; dla języka

niemieckiego 10; dla geografii 4; dla historii powszechnej 14; dla matematyki 11; dla fizyki 6; dla historii naturalnej 8; dla geometrii wykreslonej 2; dla języków obcych 12; dla filozofii 6; różnych 11.

Zakład prenumerował następujące czasopisma:

1. Biblioteka warszawska.
2. Kosmos.
3. Muzeum.
4. Oester.-ungarische Monarchie in Wort und Bild.
5. Oester. ungarische Revue.
6. Przegląd polski.
7. Przewodnik bibliograficzny.
8. Przewodnik naukowy i literacki.
9. Realschulwesen.
10. Verordnungsblatt des Ministers für Cultus und Unterricht.
11. Przegląd pedagogiczny.
12. Deutsche Rundschau.
13. Wszechświat.
14. Die katholische Kirche.
15. Kuhn. Allgemeine Kunstgeschichte.
16. Przegląd powszechny.
17. Zeitschrift für pädagogische Psychologie.
18. Annales politiques et littéraires.
19. Dziennik urzędowy c. k. Rady szkolnej krajowej.
20. The Literary Echo.
21. Die Umschau.
22. Poradnik językowy.
23. Książka (miesięcznik bibliograf.).
24. Zeitschrift für den deutschen Unterricht.
25. Moniteur du Dessin.

2. Biblioteka dla uczniów.

Biblioteka dla uczniów liczyła z końcem roku szkolnego 1902 dzieł 1.617 w 1.841 tomach.

Książki wypożyczali uczniom klas I—III. Władysław Hickiewicz, uczniom klas IV—VIII. Romuald Bobin codziennie podczas przerwy 20-minutowej.

3. Inne środki naukowe z końcem r. szkolnego.

1. Gabinet geografii i historii: *a*) map ściennych 188; *b*) atlasów geograficznych i historycznych 19; *c*) globów 5; *d*) obrazów poglądowych i fotografii 770; *e*) dzieł geograficznych 16; *f*) modeli 47; *g*) zbiór geograficznych plodów (Schaufussa) sztuk 125.

2. Gabinet przyrodniczy:
 - a) zoologia: okazów 501
 - b) botanika: modeli 50
 - c) mineralogia: okazów 301
 - d) tablic i atlasów 65
 - e) przyborów pomocniczych 38
 - f) fotografów 100
3. Gabinet fizyczny: przyrządów 510 i kilkadziesiąt tablic ściennych.
4. Gabinet chemiczny: przyrządów 198 i kilkanaście tablic ściennych.
5. Gabinet geometrii wykresnej i rysunków geometrycznych: wzorów i modeli 214.
6. Gabinet rysunków odręcznych: a) modeli sztuk 388, b) wzorów: wydawnictw 12, sztuk 250. Zamiast modeli gipsowych zakupiono 17 modeli t. zw. natury martwej i 58 sztuk: wzorów do węgla, wzorów akwarelowych i powiększeń fotograficznych, a nadto dzieło „Scavi di Pompei“.

b) Filia.

1. Biblioteka dla uczniów.

Biblioteka dla uczniów liczyła z końcem roku szkolnego 1902 dzieł 188 w 199 tomach.

Książki wypożyczał Michał Paciorkiewicz podczas przerwy 20-minutowej.

2. Inne środki naukowe z końcem r. szkolnego.

1. Gabinet geografii i historii: a) map ściennych 30; b) globów 1; c) Diapozytywy do skioptykonu z widokami Grecji; d) Tablice Cybulskiego.
2. Gabinet przyrodniczy:
 - a) zoologia: okazów 69, tablic 15.
 - b) botanika: tablic 5, okazów 7.
 - c) mineralogia: okazów 121, modeli 63, tablic 4.
 - d) chemia: okazów 27.
3. Gabinet fizyczny: przyrządów 73.
4. Gabinet rysunków odręcznych: a) modeli 62; b) wzorów 4.
5. Gabinet rysunków geometrycznych: modeli 10.

V. Statystyka uczniów.

I. Zakład główny.

A. Klasyfikacya uczniów.

Klasa	Liczba uczniów				Wynik klasyfikacyi w II. półroczu					
	zapisanych	którzy wystąpili w ciągu roku szkolnego	z końcem roku szkolnego	stopień celujący	stopień I.	stopień II.	stopień III.	przeznaczonych do egzaminu powołanego	nieklasyfikowano	
I. a	43	9	34	3	22	3	1	5	—	
I. b	40	7	33	1	24	2	2	3	1	
II. a	47	3	44	2	36	2	1	3	—	
II. b	46	4	42	—	22	10	2	3	—	
III. a	42	3	39	2	23	5	2	7	—	
III. b	43	5	38	2	19	5	2	7	—	
IV. a	45	2	43	—	19	3	1	15	—	
V. a	34	1	33	5	19	3	—	6	—	
V. b	37	1	36	4	20	2	—	10	—	
V. c	43	2	40	2	18	7	6	7	—	
VI. a	40	3	37	—	17	5	7	3	—	
VI. b	35	3	32	3	13	4	2	10	—	
VII. a	34	—	34	4	22	—	—	3	—	
VII. b	33	—	33	4	25	1	—	3	—	
Razem	562	47	515	32	299	57	26	90	1	

B. Narodowość i wyznanie uczniów (z końcem r. szkolnego).

Klasa	Narodowość			Wyznanie						Razem
	polska	ruska	niemiec.	rz. kat.	gr. kat.	orm. kat.	ewang.	menon.	mojżesz.	
I. a	34	—	—	31	—	—	—	—	3	34
I. b	33	—	—	26	—	—	4	—	3	33
II. a	44	—	—	44	—	—	—	—	—	44
II. b	42	—	—	20	—	—	3	1	18	42
III. a	39	—	—	35	—	1	—	1	2	39
III. b	35	—	—	21	—	—	1	—	13	35
IV. a	43	—	—	40	—	—	—	—	3	43
V. a	33	—	—	33	—	—	—	—	—	33
V. b	36	—	—	22	—	—	1	1	12	36
V. c	32	8	—	29	9	—	1	—	1	40
VI. a	37	—	—	37	—	—	—	—	—	37
VI. b	28	4	—	15	6	—	1	—	10	32
VII. a	34	—	—	34	—	—	—	—	—	34
VII. b	30	3	—	22	3	—	1	—	7	33
Razem	500	15	—	409	18	1	12	3	72	515

C. W i e k u c z n i ó w

z końcem roku szkolnego.

Urodzeni w roku	Liczba uczniów w klasach														Razem
	I. a	I. b	II. a	II. b	III. a	III. b	IV. a	V. a	V. b	V. c	VI. a	VI. b	VII. a	VII. b	
1891	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
1890	7	9	4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
1889	15	14	14	10	5	7	—	—	—	—	—	—	—	—	65
1888	2	1	18	17	13	6	7	—	—	—	—	—	—	—	64
1887	2	2	7	6	16	18	15	6	5	5	—	—	—	—	82
1886	—	—	1	3	3	2	14	9	8	15	3	4	—	—	62
1885	—	—	—	—	2	2	3	12	15	16	10	6	3	3	72
1884	—	—	—	—	—	—	3	4	5	2	14	12	7	4	51
1883	—	—	—	—	—	—	1	2	3	2	7	5	16	17	53
1882	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	4	5	14
1881	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	2	8
1880	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
1879	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Razem	34	33	44	42	39	35	43	33	36	40	37	32	34	33	515

Opłaty szkolne i stypendya.

Opłata szkolna za cały rok szk. 1901/2 wynosiła .	16.280	K.
Uwolnionych od całej opłaty szk. w I. półr. było uczniów	289	
„ „ „ „ „ „ II. „ „ „ „	270	
Taksy „wstępne	432	— K.
Fundusz na środki naukowe	2.900	— „
Stypendya pobierało uczniów	24	
Suma, którą uczniowie jako stypendyum pobrali .	6.597	— K.
Datki uczniów na gry i zabawy	786	— „

2. F I L I A.

A. Klasyfikacja uczniów.

Klasa	Liczba uczniów			Wynik klasyfikacji w II. półroczu					
	zapisanych	którzy wystąpili w ciągu roku szkolnego	z końcem roku szkolnego	stopień celujący	stopień I.	stopień II.	stopień III.	przeznaczni do egzaminu po prawego	nieklasyfikowano
I. c	50	8	42	4	25	6	—	7	—
I. d	34	4	30	—	22	2	2	5	—
II. c	38	3	35	2	20	3	5	4	—
II. d	39	2	37	1	21	5	3	6	—
III. c	27	2	25	1	18	1	1	4	—
III. d	23	3	20	1	15	2	—	2	—
IV. b	32	3	29	—	21	3	1	3	—
IV. c	30	2	28	3	16	4	—	4	—
Razem	273	27	246	12	158	26	12	35	—

B. Narodowość i wyznanie uczniów (z końcem r. szkolnego).

Klasa	Narodowość			Wyznanie				Razem
	polska	ruska	niemiec.	rz. kat.	gr. kat.	ewang.	mojżesz.	
I. c	42	—	—	42	—	—	—	42
I. d	25	5	—	12	5	1	12	30
II. c	35	—	—	35	—	—	—	35
II. d	25	12	—	14	14	1	8	37
III. c	25	—	—	25	—	—	—	25
III. d	11	9	—	6	10	—	4	20
IV. b	29	—	—	16	—	3	10	29
IV. c	15	13	—	15	13	—	—	28
Razem	207	39	—	165	42	4	34	246

VI.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych

w ciągu roku szkolnego 1901/1902.

1. R. S. kr. reskryptem z dn. 21. maja 1901. L. 12.998 zwraca uwagę na to, że niektórzy uczniowie dowolnie zmieniają odznaki i inne szczegóły w przepisanych mundurkach szkolnych i poleca stanowczo występować przeciw tym dowolnościom.
2. R. S. kr. reskryptem z dn. 6. lipca 1901. L. 15.063 ustanawia termin (do końca grudnia), w którym przedkładać należy wnioski o przyznanie nowych funduszków na potrzeby szkolne.
3. R. S. kr. reskryptem z dn. 30. lipca 1901. L. 18.375, tudzież z dn. 9. października 1901. L. 29.504 zatwierdza szczegółowy rozkład materyału naukowego na podstawie nowego planu naukowego.
4. P. Minister Wyzn. i Ośw. reskryptem z dn. 19. maja 1901. L. 530 z orzeczeniem, że za repetenta tylko ten uczeń ma być uważany, który był klasyfikowany za drugie półrocze r. szk. poprzedniego i otrzymał ogólny stopień drugi lub trzeci, a nie ten uczeń który w ciągu drugiego półrocza przystąpił i uchylił się od klasyfikacji.
5. R. S. kr. reskryptem z dn. 17. września 1901. L. 24.794 poleca wypłacać rychło należitości kupcom i przemysłowcom, którzy dostarczają potrzeb szkolnych.
6. Pr. R. S. kr. reskryptem z dn. 28. grudnia 1901. L. 669 poleca, aby uroczystości szkolne urządzano w przyszłości tylko w godzinach przedpołudniowych.
7. R. S. kr. reskryptem z dn. 8. lutego 1902. L. 3.548 uwalnia Dyrekcyę w przyszłości od obowiązku przedkładania z końcem każdego półrocza prób kaligraficznych.
8. R. S. kr. reskryptem z dn. 15. lutego 1902. L. 886 przypomina obowiązek umieszczania rozpraw naukowych w drukowanym sprawozdaniu (Min. Wyzn. i Ośw. z 2. stycznia 1902. L. 23).
9. Min. Wyzn. i Ośw. reskryptem z dn. 24. lutego 1902. 36.991 wprowadza zmiany w ortografii niemieckiej od 1. września 1902.
10. R. S. kr. reskryptem z dn. 21. marca 1902. L. 3442 poleca, aby wnioski co do wynajęcia nowych ubikacji szkolnych przedkładano najpóźniej sześć miesięcy przed terminem faktycznego najmu (Min. Wyzn. i Ośw. z 25. stycznia 1902. L. 2.481).

11. R. S. kr. reskryptem z dn. 8. kwietnia 1902. L. 10.292 przypomina ponownie zakaz dyktowania skryptów w szkole.
12. R. S. kr. reskryptem z dn. 14. maja 1902. L. 12.846 w sprawie zajmowania mieszkań w budynkach rządowych przez funkcjonariuszów, którym z ustawy nie należy się wolne mieszkanie służbowe.

VII.

Zarządzenia w sprawie rozwoju sił fizycznych młodzieży.

Nauka gimnastyki w tutejszym zakładzie uległa zasadniczej zmianie przez wprowadzenie jej, jako przedmiotu obowiązkowego w myśl rozporządzenia R. S. kr. z dnia 31. maja 1901. L. 13.606.

Każda klasa odbywała ćwiczenia 2 razy w tygodniu po godzinie, a to uczniowie zakładu głównego w sali własnej, uczniowie zaś filii w odnajętej sali gimnastycznej kolejowej.

Ćwiczenia odbywały się wedle planu obowiązującego dla szkół średnich.

Uwolnionych było od nauki gimnastyki w obu półroczach na mocy świadectwa lekarskiego całkowicie lub częściowo w zakładzie głównym 33 uczniów (około 6⁰/₁₀)
na filii 18 „

Gry i zabawy odbywały się jak w roku poprzednim na boisku, urządzonym na placu powystawowym, a to oddzielnie dla uczniów zakładu głównego we wtorki, dla uczniów zaś filii w środy i soboty od godz. 6—8 wieczorem. Kierownictwem zajęli się Dr. Karol Hornung, i Ludwik Hićkiewicz jako nauczyciele gimnastyki, jakoteż: Kajetan Goleczewski i Konstanty Niemczykiewicz, nauczyciele zakładu.

Inwentarz z roku poprzedniego uzupełniony rozdziałowo między zakład główny a filię w stosunku ilości klas.

Nadto urządzano w zakładzie głównym co sobota wycieczki za miasto, przyczem młodzież oryentowania się w terenie przy pomocy mapy w skali L. 75.000 (Specjalkarte).

Średnia liczba biorących udział w zabawach wynosiła 80, w wycieczkach zaś 150 uczniów.

VIII.

Kronika Zakładu.

Rok szkolny rozpoczął się dnia 3. września 1901 uroczystem nabożeństwem w kościele szkolnym PP. Klarysek.

Egzamin wstępny do I. klasy na rok szkolny 1901/1902 odbył się przed czterema komisjami egzaminacyjnymi w dwóch terminach, lipcowym i wrześniowym.

Z powodu wielkiej frekwencji podzielono uczniów na 22 klas równorzędnych, z których 14 umieszczono w gmachu głównym przy ul. Kamiennej 2., zaś 8 na filii przy ul. Szeptyckich l. 14. i 16.

Filia ma osobnego kierownika pod względem pedagogicznym i dydaktycznym. — Z powodu wzrastającej frekwencji zamierzone jest rozszerzenie filii na 10 oddziałów równorzędnych w r. szk. 1902/3.

Egzamin dojrzałości odbywał się pod przewodnictwem inspektora szkół średnich Rady Dworu Jana N. Frankiego w dwóch terminach: od 1. września do 26. września 1901 i od 21. maja do 31. maja 1902.

W ciągu roku szkolnego 1901/2 zaszły następujące zmiany w składzie grona nauczycielskiego:

1. R. S. Kr. z dn. 4. lipca 1901 L. 15.967 z zawiadomieniem, że P. Min. Wyzn. i Ośw. reskr. z dn. 5. czerwca 1901 L. 15.365 zamianował lekarza Dr. Karola Hornunga rzeczywistym nauczycielem gimnastyki w tutejszym zakładzie.
2. R. S. Kr. z 16. lipca 1901 L. 16.708 zamianował Stanisława Szczepańskiego zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.
3. R. S. Kr. z 12. sierpnia 1901 L. 17.744 z zawiadomieniem, że P. Min. Wyzn. i Ośw. reskr. z dn. 25. czerwca 1901 L. 155.957 przyznał kierownikowi filii prof. Michałowi Lityńskiemu ósmą rangę służbową.
4. R. S. Kr. z d. 28. sierpnia 1901 L. 13.418 przeniosła zast. naucz. gimnaz. buczackiego Witolda Rogoszewskiego w tym samym charakterze do tutejszego zakładu.
5. R. S. Kr. z 28. sierpnia 1901 L. 16.387 zamianowała kandydata Władysława Cwika zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.

6. R. S. Kr. z 28. sierpnia 1901 L. 23.518 zamianowała kandydata Jana Kazimierza Koczyndyka zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.
7. R. S. Kr. z 28. sierpnia 1901 L. 17.185 zamianowała kandydata Dr. Ernesta Lunińskiego zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.
8. R. S. Kr. z 4. września 1901 L. 16.801 z doniesieniem, że P. Min. Wyzn. i Ośw. reskryptem z dn. 15. czerwca 1901 L. 18.111 zamianował prof. Antoniego Stefanowicza fachowym inspektorem rysunków odręcznych w szkołach średnich i semin. nauczycielskich na dalsze trzechletnie.
9. R. S. Kr. z 10. września 1901 L. 25.694 zamianowała ks. Jana Kiernickiego zastępcą katechety w tutejszym zakładzie.
10. R. S. Kr. z września 1901 L. 24.981 z zawiadomieniem, że P. Min. Wyzn. i Ośw. reskr. z dnia 27. sierpnia 1901 L. 23.224 zamianował zast. naucz. Henryka Unczowskiego rzeczywistym nauczycielem c. k. Akademii handlowej we Lwowie, a zast. naucz. Dr. Zdzisława Rogoyskiego zastępcą nauczyciela w c. k. Akademii handlowej lwowskiej.
11. R. S. Kr. z 13. września 1901 L. 23.517 zamianowała Ludwika Hićkiewicza zastępcą naucz. gimnastyki dla filii tutejszego zakładu.
12. R. S. Kr. z 17. września 1901 L. 19.797 zamianowała Stanisława Rogusa zastępcą naucz. w tutejszym zakładzie.
13. R. S. Kr. z 17. września 1901 L. 26.782 zamianowała Władysława Wojtana zast. naucz. w tutejszym zakładzie.
14. R. S. Kr. z dn. 17. września 1901 L. 26.329 zamianowała Władysława Rembacza asystentem rysun. geometrycznych w tutejszym zakładzie.
15. R. S. Kr. z 18. września 1901 L. 26.976 z zawiadomieniem, że P. Min. Wyzn. i Ośw. reskr. z dn. 5. września 1901 L. 24.010 przydzielił nauczyciela c. k. I. gimnazjum w Przemyśle Dr. Zdzisława Krygowskiego do służby na filii tutejszego Zakładu.
16. Pr. R. S. Kr. z 3. października 1901 L. 561 z zawiadomieniem, że P. Minis. Wyznań i Ośw. z 18. września 1901 L. 1.971 udzielił prof. Antoniemu Stefanowiczowi urlopu i porucił mu prowizorycznie inspekcję szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi; a prof. szkoły realnej w Stanisławowie Emila Bernhardta przydzielił do służby w tutejszym zakładzie.
17. R. S. Kr. z 13. listopada 1901 L. 33.224 z zawiadomieniem, że P. Min. Wyzn. i Ośw. reskr. z 23. października 1901 L. 30.689 przedłużył urlop zast. naucz. Szymonowi Jurkiewiczowi do końca stycznia 1902.

18. R. S. Kr. z 15. listopada 1901 L. 30.369 zamianowała prof. Włodzimierza Szuchiewicza na lat trzy członkiem komisji egzaminacyjnej dla aspirantów na jednorocznych ochotników.
19. R. S. Kr. z 15. lutego 1902 L. 3.547 zamianowała Franciszka Chudobę asystentem do rysunków geometrycznych.
20. R. S. Kr. z 15. kwietnia 1902 L. 10.685 z zawiadomieniem, że P. Min. Wyzn. i Ośw. reskr. z 29. marca 1902 L. 8.286 przedłużył zast. naucz. Szymonowi Jurkiewiczowi urlop do końca b. r. szk.
21. R. S. Kr. z dnia 22. kwietnia 1902 L. 10.682 zamianowała Zygmunta Motylewskiego zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.
22. R. S. Kr. z 16. maja 1902 L. 13.396 zamianowała Mieczysław Dączyńskiego zast. naucz. w tutejszym zakładzie.
23. R. S. Kr. z 16. maja 1902 z zawiadomieniem, że P. Min. Wyzn. i Ośw. reskr. z 2. maja 1902 L. 8.210 udzielił prof. Arturowi Passendorferowi subwencji dla odbycia podróży naukowej do Niemiec podczas tegorocznych ferii szkolnych.

Dnia 9. września 1901 odbyło się uroczyste nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Cesarzowej Elżbiety, a taksamo dn. 19. listopada 1901 jako w dzień imienin ś. p. Cesarzowej Elżbiety.

Dnia 4. października 1901 odprawiono uroczyste nabożeństwo szkolne z powodu imienia Najjaśniejszego Pana Cesarza Franciszka Józefa.

Dnia 17. maja 1902 odprawiono uroczyste nabożeństwo szkolne z powodu 25-letniego jubileuszu rządów Ojca świętego Papieża Leona XIII.

Dnia 28. czerwca 1902 odprawiono uroczyste nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Cesarza Ferdynanda.

Dnia 2. grudnia 1901 odbył się wieczorek muzykalno-deklamacyjny ku uczczeniu pamięci Adama Mickiewicza w sali gimnastycznej, którą uczniowie gustownie przystroili.

Fundusz zapomogowy im. Kruka-Heidenreicha składa się z winkulowanych listów zastawnych galic. Tow. kredyt. ziem.: a) Ser. III. Nr. 11.057 na 2.000 K. b) Ser. V. Nr. 6.939 i Nr. 6.940 po 200 K i książeczki gal. Kasy oszczędn. Nr. 43.546, na którą składa się gotówka dla cywilowej fruktyfikacji.

Dnia 4. marca 1902, jako w dzień patrona szkolnego św. Kazimierza, odbyło się solenne nabożeństwo w kościele PP. Kлары przed ołtarzem św. Kazimierza. Po nabożeństwie rozdała kuratorja fundacyi im. Kruka-Heidenreicha, w myśl aktu fundacyjnego, zapomogi jednorazowe po 20 koron następującym uczniom: 1. Maryanowi Krotkiemu z kl. III. a. 2. Alexandrowi Pirgo z kl. V. b. 3. Tadeuszowi Waligórskiemu z kl. V. b. i 4. Romanowi Kasprzykiemu z VI. a.

C. k. Namiestnictwo, jako nadzorca władza fundacyjna, reskryptem z dnia 7. grudnia 1901 L. 125.779 udzieliło kura-

toryi absolutoryum za r. 1901, biorąc przedłożone kwity w swe przechowanie. — W skład kuratoryi wchodzi: Dyrektor Dr. Teofil Gerstmann jako przewodniczący i profesorowie: Romuald Bobin, Władysław Zbierzchowski i ks. Dr. Jan Ślósarz.

Istniejący w zakładzie fundusz zapomogowy, który powstaje z dobrowolnych datków przy zapisach na początku roku szkolnego i z innych darów i składek, miał w r. szk. 1901/902 dochodu: 159 K 03 hel., a rozchodu: 455 K 31 hel.;wyżkę w kwocie: 3 K 72 hel. przeniesiono jako pierwszą pozycję dochodu na r. szk. 1902/903. — Z funduszu tego zakupiono książki i mundurki dla ubogich uczniów i udzielono kilku uczniom zapomóg pieniężnych.

Rok szkolny zakończono uroczystem nabożeństwem wyjątkowo już dnia 12. lipca 1902: poczem nastąpiło rozdanie świadectw za drugie półrocze.

IX.

Zapisy na rok szkolny 1902.

A) W gmachu głównym. 1. Egzamina poprawcze odbędą się w poniedziałek dnia 1. września 1902. 2. Zapisy do I. klasy odbywać się będą dnia 1. września. 3. Egzamin wstępny do I. klasy odbędzie się dnia 2. września. 4. Zapisy do klasy II. — VII. odbędą się dnia 1. i 2. września. 5. Uroczyste nabożeństwo z powodu otwarcia nowego roku szkolnego odbędzie się dnia 3. września o 8. godzinie rano. 6. Nauka szkolna rozpocznie się dnia 4. września. 7. Egzamina wstępne do klas II. — VII. rozpoczną się dnia 2. września.

B) filii. Uczniowie, którzy ukończyli na filii klasę I., II., III. i IV., zapisać się mają na filię do klasy II., III., IV. i V. w dniach powyżej wymienionych w Dyrekcji filii; również inni uczniowie pierwszych pięciu klas, którzy mieszkają w II. lub III. dzielnicy miasta, mają się zapisać na filię. W r. szk. 1902/3 nie będzie jeszcze na filii klasy VI. i VII.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do szkół średnich.

(Rozporządzenie Wysokiej Rady Szkolnej krajowej z dnia 26. kwietnia 1890 L. 6,995.)

a) Z religii należy wymagać wiadomości, których z terazniejszego rozkładu nauki nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach cztero-klasowych:

b) z języka wykładowego: czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli: opowiadanie treści większymi ustępami: znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu, poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom z uwzględnieniem głównych zasad interpunkcji:

c) z języka niemieckiego: czytanie płynne i zrozumiałe; znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych); odmiana słów posilkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyczajszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych; poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku wykładowym:

d) z rachunków: pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi; pewność w tabliczce mnożenia, znajomość miar metrycznych.

X.

Wykaz imienny uczniów.

A. Zakład główny.**Klasa I. a).***Stopień celujący otrzymali :*

1. Hawro Waleryan	2. Podwiński Władysław
3. Zdobnicki Stefan.	

Stopień pierwszy otrzymali :

4. Barbaro Antoni	15. Michałowski Jan
5. Biesiadowski Stanisław	16. Moniak Władysław
6. Błachowski Roman	17. Mostowski Felix
7. Bourdon Korneli	18. Odzierzyński Karol
8. Bursztyn Henryk	19. Ott Rudolf
9. Chrzastowski Tadeusz	20. Pawlikowski Karol
10. Hartel Tadeusz	21. Rückemnan Edmund
11. Kohman Euzebiusz	22. Szajowicz Leon
12. Koniewicz Tadeusz	23. Sękowski Stefan
13. Krykiewicz Maryan	24. Sokołowski Adam
14. Lubieński Ludwik	25. Stankiewicz Stanisław.

5 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę z jednego przedmiotu po wakacjach; stopień drugi otrzymało 2 uczniów; stopień trzeci 1.

Klasa I. b).*Stopień celujący otrzymali :*

1. Jakubiczka Władysław.

Stopień pierwszy otrzymali :

2. Faulhammer Maryan	6. Kitz Marcin
3. Kaczorowski Tadeusz	7. Lukas Otto Ernest
4. Kiciński Czesław	8. Mach Stanisław
5. Kielbusiewicz Zygmunt	9. Mazur Bogusław

10. Opitz Jan	18. Teliczek Jan Mieczysław
11. Rządki Tadeusz	19. Wank Adolf
12. Seredyński Maryan	20. Weissgärber Henryk
13. Skalisz Włodzimierz	21. Weitzman Leon
14. Smolny Alexander	22. Winiarz Paweł
15. Solecki Tadeusz	23. Wolf Maxymilian
16. Sroka Leopold	24. Wuffka Kazimierz
17. Swoboda Leopold	25. Werchracki Stefan.

3 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę z jednego przedmiotu po wakacjach: stopień drugi otrzymało 2 uczniów; stopień trzeci 2 uczniów; nieklasyfikowany 1.

Klasa II. a).

Stopień celujący otrzymali:

1. Marcinkiewicz Władysław 2. Maślanka Wojciech.

Stopień pierwszy otrzymali:

3. Balawelder Artur	21. Moldziński Jan
4. Basch Stanisław	22. Monsing Klemens
5. Brzezicki Eugeniusz	23. Müller Wacław
6. Buczyński Józef	24. Naszkiewicz Alfons
7. Chudzikiewicz Kazimierz	25. Pichl Józef
8. Daszyński Franciszek	26. Pollak Maryan
9. Deschberg Eugeniusz	27. Rogalski Włodzimierz
10. Domaszewicz Kazimierz	28. Roziecki Jan
11. Fräauf Józef	29. Ruebenbauer Henryk
12. Grzybowski Franciszek	30. Schimonek Stefan
13. Humowiec Władysław	31. Seeman Artur
14. Jaworski Alexander	32. Ślusarz Franciszek
15. Kłosowski Alexander	33. Staff Ludwik
16. Kwieciński Tomasz	34. Swoboda Józef
17. Lasocki Bohdan	35. Szulakiewicz Stanisław
18. Lenard Stanisław	36. Wilczek Seweryn
19. Michalewski Stefan	37. Załuczkowski Antoni
20. Miszczyszyn Stanisław	38. Zerygiewicz Tadeusz.

3 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę z jednego przedmiotu po wakacjach: stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 1.

Klasa II. b).*Stopień pierwszy otrzymali:*

1. Albert Leopold	12. Langner Ryszard
2. Bizoń Józef	13. Laufer Jakób
3. Brennenstuhl Jan	14. Mattausch Zdzisław
4. Chajes Wilhelm	15. Müller Ryszard
5. Dicker Herman	16. Prinz Markus
6. Feld Jakób	17. Skwarczyński Stanisław
7. Filip Alojzy	18. Sławiński Witold
8. Fischer Oswald	19. Stein Zygmunt
9. Geboth Henryk	20. Stenzler Leon
10. Kohn Adolf	21. Szczygiel Franciszek
11. Krzyżanowski Artur	22. Żebrowski Stanisław.

Stopień drugi otrzymało 10 uczniów: stopień trzeci 2 uczniów; 8 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa III. a).*Stopień celujący otrzymali:*

1. Krotki Maryan	2. Mars Gustaw.

Stopień pierwszy otrzymali:

3. Albert Józef	14. Krajewski Roman
4. Berger Adolf	15. Lachol Stanisław
5. Bilor Władysław	16. Legieżyński Alexander
6. Chmielewski Maryan	17. Małachowski Jerzy
7. Ciągło Wacław	18. Manasterski Bolesław
8. Dudryk Longin	19. Müller Emil
9. Gorecki Jerzy	20. Müller Jan
10. Humowicz Mikołaj	21. Przedrzymirski Henryk
11. Iwanowski Józef	22. Roth Felix
12. Kostkiewicz Leon	23. Szczepański Ludwik
13. Kotowicz Zdzisław	24. Trzeciecki Stefan
	25. Wołoszczak Stanisław.

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów: stopień trzeci dwóch uczniów: 7 uczniom pozwolono poprawić cenzurę niedostateczną z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa III. b).*Stopień celujący otrzymali:*

1. Fried Władysław	2. Taub Józef.

Stopień pierwszy otrzymali :

3. Barbaro Zygmunt	12. Michelini Humbert
4. Bick Teodor	13. Plager Józef
5. Fell Józef	14. Podłowski Józef
6. Jakubowski Bolesław	15. Salzmann Ignacy
7. Kolb Jakób	16. Schimek Ludwik
8. Kroch Michał	17. Seredyński Józef
9. Kusmer Edmund	18. Seredyński Zenon
10. Langner Paweł	19. Uminowicz Bolesław
11. Marcichowski Stefan	20. Weleszczuk Józef
21. Władich Leon.	

Pięciu uczniów otrzymało stopień drugi: dwóch stopień trzeci: 7 pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa IV. a).*Stopień pierwszy otrzymali :*

1. Blachowski Władysław	10. Kienzler Roman
2. Bonasiewicz Jerzy	11. Kohlhepp Bożysław
3. Bugno Mieczysław	12. Kozłowski Stanisław
4. Domański Karol	13. Link Włodzimierz
5. Goldhammer Jacques	14. Merta Mieczysław
6. Gryglaszewski Roman	15. Pliszewski Edward
7. Hartel Piotr	16. Riedl Kazimierz
8. Horniker Henryk	17. Tenczarowski Adam
9. Hornung Ferdynand	18. Żukowski Roman.

Stopień drugi otrzymało 8 uczniów: stopień trzeci 1 uczeń: 15 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa V. a).*Stopień celujący otrzymali:*

1. Dziakiewicz Bertold	3. Gould de Tracy Artur
2. Gołąb Władysław	4. Grzesłowski Józef
5. Skórski Stanisław.	

Stopień pierwszy otrzymali:

6. Bizoń Mieczysław	11. Dziejowski Emil
7. Boratynowicz Dominik	12. Fedorski Władysław
8. Csernak Władysław	13. Franz Karol
9. Czerwiński Eugeniusz	14. Hićkiewicz Tadeusz
10. Dębicki Stanisław	15. Krupski Zygmunt

16. Krzywoszyński Jakób	20. Poznański Jan
17. Łobocki Władysław	21. Schrötter Karol
18. Mossoczy Mieczysław	22. Schumann Ryszard
19. Pieniążkiewicz Witold	23. Thiel Józef
24. Udrycki Otmár.	

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów: 6 uczniom pozwolono poprawić cenzurę niedostateczną z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa V. b).

Stopień celujący otrzymali:

1. Frey Arnold	3. Papius Maryan
2. Müller Adolf	4. Rogowski Roman.

Stopień pierwszy otrzymali:

5. Bitner Ignacy	15. Oswald Kazimierz
6. Bursztyn Maks	16. Pirgo Aleksander
7. Chajes Joachim	17. Rauch Bronisław
8. Ehrlich Herman	18. Sawicki Włodzimierz
9. Głodziński Tadeusz	19. Sasiada Tadeusz
10. Głowacki Alojzy	20. Sroczyński Tadeusz
11. Gutentag Alexander	21. Stand Izidor
12. Harasymowicz Alojzy	22. Waligórski Tadeusz
13. Jägerman Oskar	23. Wein Felix
14. Mund Max	24. Wojnowski Alexander.

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów: 10 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną notę po wakacjach.

Klasa V. c)

Stopień celujący otrzymali:

1. Mazur Eustachy	2. Zaczek Józef.

Stopień pierwszy otrzymali:

3. Balicki Mieczysław.	8. Karasiński Tadeusz
4. Cegielski Ignacy	9. Kaszczuk Stanisław
5. Duna Michał	10. Olesków Roman
6. Feliński Kazimierz	11. Piątkowski August
7. Gehlmann Chaim	12. Posselt Ignacy

13. Russocki Stanisław	17. Woźniak Józef
14. Sabiński Wiktor	18. Zabierzewski Stanisław
15. Spyra Stefan	19. Zachwatowicz Wacław
16. Szramowicz Stanisław	20. Zawirski Feliks.

Siedmiu uczniów otrzymało stopień drugi; sześciu stopień trzeci; siedmiu pozwolono poprawić notę niedostateczną po wakacyach.

Klasa VI. a).

Stopień pierwszy otrzymali:

1. Adel Wiktor	9. Kasprzycki Roman
2. Ajdukiewicz Wiktor	10. Klus Stanisław
3. Baranowski Tomasz	11. Kozłowski Władysław
4. Bratro Adam	12. Kuszelan Zygmunt
5. Dąbrowski Stanisław	13. Łodziński Stanisław
6. Forst Jan	14. Pawlikiewicz Mikołaj
7. Jadowski Władysław	15. Poznański Izydor
8. Jaegermann Franciszek	16. Skrzyszewski Zygmunt
17. Żurowski Roman.	

Ośmiu uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę z jednego przedmiotu po wakacyach; stopień drugi otrzymało 5 uczniów; stopień trzeci 7 uczniów.

Klasa VI. b).

Stopień celujący otrzymali:

1. Fischler Arnold	2. Jampoller Wilhelm
3. Trojan Jan.	

Stopień pierwszy otrzymali:

4. Brzeziński Roman	10. Mitis Wilhelm
5. Dąbrowski Teodor	11. Przybylski Michał
6. Frankel Ignacy	12. Sawczyński Leon Teofil
7. Lopata Karol	13. Schild Izrael
8. Makulski Tadeusz	14. Schönhofer Karol
9. Matwijko Stefan	15. Spiegel Leopold
16. Tchorzewski Stanisław.	

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów; stopień trzeci 2; 10 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę po wakacyach.

Wynik egzaminu dojrzałości w roku szkolnym 1901/902.

I.

Ustny egzamin dojrzałości odbył się pod przewodnictwem Rady Dworu Jana N. Frankogo od 17. września 1901 do 26. września 1901.

Świadectwo dojrzałości otrzymali :

1. Ptaszek Maryan	12. Musiałowicz Stanisław
2. Bartel Kazimierz (ekst.)	13. Nowakowski Tadeusz
3. Goldberg Herman	14. Leiter Berisch
4. Mostowski Stanisław	15. Piotrowski Leon
5. Schulz Józef	16. Proczkowski Mieczysław
6. Matraś Wiktor (ekst.)	17. Romaniszyn Jan
7. Bursztyn Wiktor	18. Strzygowski Edmund
8. Gottlieb-Haszłakiewicz Henr.	19. Walentiuk Mikołaj
9. Garczyński Tadeusz	20. Załuszkowski Jan
10. Leniecki Paweł	21. Zbierzchowski Jan (z odzn.)
11. Łoziński Tadeusz	22. Niemczewski Wład. (ekst.)
23. Kropiowski Kazimierz (ekst.).	

Reprobowano na rok 2 uczniów publicznych.

II.

Ustny egzamin dojrzałości odbył się pod przewodnictwem Rady Dworu Jana N. Frankogo od 21. maja do 31. maja 1902.

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymali :

1. Birówka Roman	3. Piechórski Zygmunt
2. Deimel Leopold	4. Południowski Stanisław
5. Victorin Stanisław	

Świadectwo dojrzałości otrzymali :

6. Arvay Stefan	13. Komornicki Korneli
7. Dąbrowski Franciszek	14. Kręciproch Wojciech
8. Dobrzański Mieczysław	15. Kryński Mieczysław
9. Ignatowicz Bogusław	16. Manasterski Stelan
10. Jakoubek Alfred	17. Mańkowski Juliusz
11. Janelli Roman	18. Mianowski Edward
12. Jarecki Bolesław	19. Przybyłowski Maryan

20. Rosenbuch Józef	24. Till Ernest
21. Rudkowski Rudolf	25. Wróblewski Józef
22. Schmidt Witold	26. Kierski Tadeusz (ekst.)
23. Stachiewicz Leon	27. Birkman Józef.

Jednemu abiturjentowi pozwolono składać egzamin poprawczy z jednego przedmiotu po feryach; reprobowano na rok jednego eksternistę.

Oddział B.

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymali:

1. Isak Natan	3. Szeliga Henryk
2. Ozarski Stanisław	4. Truchanowicz Zygmunt

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

5. Awin Józef	16. Meyer Jakób
6. Feller Henryk	17. Zakrzewski Czesław
7. Gebhard Artur	18. Ogrodziński Witold
8. Janusz Roman	19. Orzechowski Edward
9. Juffe Wilhelm	20. Perutz Tomasz
10. Kotowicz Jerzy	21. Schönfeld Adolf
11. Krasuski Stanisław	22. Stempler Mechel
12. Krogulski Władysław	23. Tyski Felix
13. Łoziński Maryan	24. Niedźwiedzki Kazimierz
14. Łukasiewicz Stefan	25. Zielonka Kazimierz
15. Marconi Andrzej	26. Lochschmidt Rudolf

Trzem abiturjentom pozwolono składać poprawczy egzamin z jednego przedmiotu po feryach; reprobowano na rok jednego ucznia publicznego.

B. F i l i a.

Klasa I. c).

Stopień celujący otrzymali:

1. Kloss Kazimierz Fryderyk	3. Umański Edward
2. Mikulski Michał	4. Kołodziejski Stan. Witold.

Stopień pierwszy otrzymali:

5. Andler Alfred Kazimierz	8. Dobrowolski Stan. Andr.
6. Bernaś Jan	9. Dubiel Józef Karol
7. Bisset Maryan	10. Głowacki Winc. Rudolf

11. Hladik Piotr	20. Pazowski Karol Franciszek
12. Indyk Bolesław	21. Pockh Stefan Franciszek
13. Jochman Karol Franciszek	22. Rzeppa Wiktor Rudolf
14. Jurkowski Józef Kazim.	23. Sankowski Wiktor
15. Kisielewski Stan. Maryan	24. Schott Karol Edward
16. Köhsling Konst. Izidor	25. Schramm Aleksander
17. Merzowicz Roman	26. Skórski Władysław
18. Mniszek Adam Józef	27. Tachler Mieczysław
19. Mucha Zygmunt Karol	28. Weber Gustaw
	29. Wiśniewski Maryan

Sześciu uczniów otrzymało stopień drugi; siedmiu uczniom pozwolono poprawić niedostateczną notę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa I. d).

Stopień pierwszy otrzymali:

1. Bardach Jakób	12. Merkun Jan
2. Berggrün Herman	13. Orzeł Kazimierz
3. Czyżewski Zdzisław	14. Panzer Samuel
4. Eisenstein Emil	15. Rothfeld Bernard
5. Janusz Michał	16. Ruff Adolf
6. Kmiciekiewicz Antoni	17. Schotz Zygmunt
7. Korkes Emanuel	18. Schwarz Aron
8. Kowalski Stanisław	19. Skarda Eugeniusz
9. Köhli Jakób	20. Skupień Mieczysław
10. Kulikowski Bolesław	21. Szelepin Leon
11. Lorberg Jakób	22. Weinbaum Samuel.

2 uczniów otrzymało stopień drugi: 2 uczniów stopień trzeci: 5 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa II. c).

Stopień celujący otrzymali:

1. Jakóbczyński Maryan	2. Paluch Mieczysław

Stopień pierwszy otrzymali:

3. Blicharski Stanisław	9. Głęb Bronisław
4. Borsukowski Bolesław	10. Konopka Romuald
5. Dąbrowski Eugeniusz	11. Kuźniewicz Zygmunt
6. Dindorf Franciszek	12. Oryszczak Waleryan
7. Dybowski Władysław	13. Otto Michał
8. Długiewicz Maryan	14. Popławski Jan

15. Proczkowski Stefan	19. Tabaczyński Zygmunt
16. Rożałowski Ludwik	20. Tauliczek Stanisław
17. Skórski Henryk	21. Uziembło Stanisław
18. Szmoniewski Tadeusz	22. Wiśniewski Roman

Stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 5 uczniów; 4 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną notę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa II. d).

Stopień celujący otrzymał:

1. Heil Józef.

Stopień pierwszy otrzymali:

2. Barasch Rudolf	12. Ostrowski Roman
3. Billiger Izrael	13. Piasecki Feliks
4. Ehrenpreis Rudolf	14. Pichowicz Włodzimierz
5. Frisch Ignacy	15. Runge Stanisław
6. Hermelin Jakób	16. Scheer Franciszek
7. Klessner Jan	17. Słowik Zygmunt
8. Kochan Eugeniusz	18. Sokołowski Otmar
9. Krawców Michał	19. Smidowicz Michał
10. Malocco Leonard	20. Szyndralewicz Wilhelm
11. Nitarski Tadeusz	21. Tarnawski Filip
	22. Tychowski Leon.

5 uczniów otrzymało stopień drugi; 3 uczniów stopień trzeci; 6 uczniom pozwolono poprawić niedostateczną cenzurę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa III. c).

Stopień celujący otrzymał:

1. Ertel Bronisław.

Stopień pierwszy otrzymali:

2. Choraży Roman	8. Kondal Adam
3. Dębicki Mieczysław	9. Lignar Bronisław
4. Dobosz Maryan	10. Mitschein Ludwik
5. Fischer Tadeusz	11. Mitschke Karol
6. Halka Ludwik	12. Mozer Wilhelm
7. Jahl Mieczysław	13. Paleolog Jerzy

14. Peszkowski Stefan	17. Rudnicki Antoni
15. Pichler Zygmunt	18. Vogelgesang Maryan
16. Pröckl Tadeusz	19. Winnicki Leopold

Jeden uczeń otrzymał stopień drugi, jeden stopień trzeci, czterem uczniom pozwolono poprawić niedostateczną notę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Klasa III. d).

Stopień celujący otrzymał:

1. Skrowaczewski Józef.

Stopień pierwszy otrzymali:

2. Boheim Ernest	9. Kalnicki Wiktor
3. Bukojemski Zenon	10. Lewicki Teodozy
4. Fedyński Teodozy	11. Krott Samuel
5. Gończakowski Roman	12. Neweluk Włodzimierz
6. Haich Leon	13. Ostrowski Leon
7. Hrycaj Roman	14. Schwarz Józef
8. Jarecki Tadeusz	15. Wandmayer Abraham
16. Wierzejski Rudolf.	

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów: do egzaminu poprawczego po wakacjach przeznaczono 2 uczniów.

Klasa IV. b).

Stopień pierwszy otrzymali:

1. Blicharski Józef	11. Kellner Franciszek
2. Bobek Adam	12. Liebling Emil
2. Brandstetter Benjamin	13. Meier Leopold
4. Cśala Ludwik	14. Müller Ferdynand
5. Dreikurs Józef	15. Mozer Jan
6. Ehrlich Abraham	16. Ozarski Rudolf
7. Fuliński Antoni	17. Philipp Zygmunt
8. Göbel Gustaw	18. Skarda Władysław
9. Heimroth Emil	19. Szupelak Edward
10. Holinka Franciszek	20. Thorn Józef
21. Zbar Izydor.	

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów: stopień trzeci 1; pozwolono poprawić po wakacjach z jednego przedmiotu trzem uczniom.

Klasa IV. c).*Stopień celujący otrzymali:*

1. Braglewicz Kazimierz	2. Michasiuk Piotr
3. Zawadowski Henryk.	

Stopień pierwszy otrzymali:

4. Cycoń Jan	12. Mazur Józef
5. Dominik Stanisław	13. Pietruszewicz Józef
6. Dorożyński Leon	14. Piotrowski Stanisław
7. Gędrojć Witold	15. Skórski Kazimierz
8. Halka Julian	16. Sobek Stanisław
9. Jarmulowicz Kazimierz	17. Szargut Eustachy
10. Juchnowicz Włodzimierz	18. Tomaszewski Stanisław
11. Lewicki Władysław	19. Wołoszyn Jan.

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów: czterem uczniom pozwolono poprawić niedostateczną notę z jednego przedmiotu po wakacjach.

